

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 46.

Torsdagen den 9 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna till en början af herr vice talmannen, hvarjämte på grund af förfall för sekreteraren undertecknad jämlikt herr vice talmannens förordnande tjänstgjorde vid protokollet.

§ 1.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af väckta motioner angående ändring af 2 § i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft en inom Första Kammaren af herr *P. M. Carlberg* afgifven, till utskottet hänvisad motion, n:o 9, samt en inom Andra Kammaren af herr *I. E. G. Svensson* i Skyllberg, med hvilken instämt herrar *A. P. Gustafsson* i Sjögesta, *E. G. H. Åkerlund*, *J. W. Lundin*, *C. Sandquist*, *F. Andersson* i Hälgesta, *L. Eriksson* i Bäck, *J. G. Forsberg*, *A. F. Janson* i Bråten, *O. G. Erikson* i Öfra Odensvi, *A. R. Lundblad* och *O. Emthén*, afgifven, likaledes till utskottet hänvisad motion, n:o 23, båda motionerna afseende ändring af 2 § i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

Herr *Carlberg* hemställde i sin motion, att Riksdagen ville besluta sådan ändring af kungl. förordningen om skogsvårdsafgifter af 24 juli 1903, hvarigenom § 2 skulle erhålla följande lydelse:

De genom dessa afgifter inflytande medel fördelas mellan landstingsområdena efter ytvidden inom hvarje landstingsområde af i enskild besittning befintlig skogsmark, öfver hvilken skogsvårdsstyrelse skall hålla uppsikt.

Om fördel-
ningen af
skogsvårds-
afgifter.
(Forts.)

De närmare grunder, hvarefter landstingsområdena skola blifva delaktiga i skogsvårdsafgifterna, bestämmas af Kungl. Maj:t för fem år i sänder.

I den af herr *Svensson* i Skyllberg afgifna motionen föreslogs, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande förordning angående skogsvårdsafgifter, att de genom dylika afgifter inflytande medel komme att fördelas mellan landstingsområdena efter ytvidden inom hvarje landstingsområde af i enskild besittning befintlig skogsmark, öfver hvilken skogsvårdsstyrelse skulle hålla uppsikt.

Uttkottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Svensson* i Skyllberg, som anförde: Herr vice talman, mina herrar! Lagutskottet har afstyrkt de motioner, som herr *Carlberg* i Första Kammaren och jag här i kammaren väckt i syfte att få de skogsvårdsafgifter, som fördelas mellan landstingsområdena, fördelade efter ytvidden af inom hvarje landstingsområde i enskild besittning befintlig skogsmark, och säger som hufvudsakligt skäl för detta afslagsyrkande, att utskottet finner nuvarande fördelningsgrund, hvarigenom afgifterna fördelas efter den virkesmassa, som angifves vara skeppad från hvarje landstingsområde, riktigare. Men är nu detta resonemang rätt, och kan den tanke, som ligger till grund därför, i praktiken följdriktigt genomföras? Jag bestrider båda delarna och skall nu söka angifva skälet för mitt resonemang.

Då skogsvårdslagarna tillkommo och skogsvårdsafgifterna bestämdes, var det väl tanken, att denna sak skulle betraktas såsom en rikssak, eller så, att man skulle befordra kultur å till skogsbruk upplåten och för sådant ändamål duglig mark, likgiltigt inom hvilken del af riket marken var belägen. Nu säger utskottet, att det är rättvist, att den trakt, som släpper till virket, äfven skall få afgifterna. Men detta resonemang befordrar ju icke skogskulturen å de orter, som väl bäst äro i behof däraf. Skulle det ej vara lika mycket i rikets intresse, att t. ex. Hallands och Bohusläns till kultur för skogsbruk lämpliga, nu ofta nästan öde liggande kalmarker, finge drygare del af skogsmedlen, som å dessa medel rikligare fördelas å de skogrikare norrländska länen, hvilka nu få ett öfverflöd af dessa medel? Sedan kulturen blifvit genomförd, lider det väl icke tvifvel, att årliga tillväxten per ytenhet blir större i sydliga länen än i de nordliga, och därför synes mig angelägnast vara att först tänka på att kulti-

vera å orter, där tillväxten kan beräknas blifva större, synnerligast som å dessa orter virkespriset är högre och virkesbehovvet stort. Samma, som gäller för Halland och Bohuslän, gäller ju äfven för Skånelänen och stora trakter af Västergötland, ja, äfven för delar af Uppland och Södermanland. Herrarna kunna af den tabell, som är bifogad herr Carlbergs motion, finna, huru skogsvårdsmedlen nu äro fördelade, och huru de enligt vårt förslag skulle komma att blifva fördelade mellan de olika länen. Jag tror, att fördelning enligt vårt förslag uppenbarligen skall vara riket nyttigare än efter den princip, som nu följes.

Hvad det län jag tillhör, Örebro län, beträffar, så får under nuvarande förhållanden detta län en orimligt ringa del af medlen, icke allenast i förhållande till sin skogsareal utan äfven till den kvantitet virke, som därifrån skickas. Förhållandet är nämligen, som jag förut här i kammaren framhållit, att en hel del virke, som faktiskt tagits från Örebro län, å skeppningsorterna uppgifvits komma från andra län, särskildt ifrån Värmland. Sammanblandningen har naturligtvis varit ofrivillig från exportörernas sida, men den är icke desto mindre ett faktum. Det är ju en i ögonen fallande orimlighet, att Örebro län, som enligt 1895 års officiella statistik då hade en sammanlagd areal privatskog af cirka 612,000 har, under det att Värmlands samma år uppgick till 1,455,000, endast skall få en andel skogsvårdsafgift af något öfver 6,000 kronor, under det att Värmland samma år 1906 fick 106,000 kronor.

Detta motiveras ingalunda af relativt mindre export från Örebro läns skogar än från Värmlands. Då väl bekant är, att genomsnittstillväxten i Örebro län är fullt ut densamma som i Värmlands, bör Örebro län väl få anses ha fullt så stor virkesmängd som Värmland. Lagutskottet säger, att de norrländska länen särskildt behöfva större andel af skogsvårdsafgifterna på grund af de stora utdiktningssarbeten, som där förestå. Dessa utdiktningssarbeten komma väl nästan uteslutande att igångsättas och utföras af de stora skogsägarna, skogsbolagen. Är det Riksdagens mening, att skogsmedlen skola användas härtill? I vårt län hafva vi hittills fattat saken så, att det nästan uteslutande blifvit de små skogsägarne, som fått komma i åtnjutande af kulturhjälp.

Det finnes ännu en orsak, hvarför denna sak bör betraktas såsom en rikets angelägenhet och ej en de enskilda provinsernas privatsak. Det är ju så, att en stor procent af inflytande skogsvårdsafgifter kommer af virke, som tagits ur statsskogarna, och dessa medel böra väl komma skogskulturen tillgodo å orter, där de lämna riket bästa nyttan. Ej är det väl rätt, att orter, som i öfvervägande grad lämna virket till inhemsk förbrukning, ej skola få någon andel af de skogsvårdsafgifter, som härflyta från statsskogarna å annan ort.

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.
(Forts.)

Om fördel-
ningen af
skogsvårds-
afgifter.
(Forts.)

Ja, som herrarna väl veta, har denna motion fallit i Första Kammaren. Under sådana förhållanden anser jag det icke vara skäl att nu här framställa något yrkande, men om jag får något understöd under debatten, skall jag kanske be att få återkomma.

Herr Asker: Herr talman, mina herrar! Då jag haft äran tillhöra 1896 års skogskommitté, ber jag att med anledning af den siste ärade talarens anförande få yttra några ord. Bland de principer, som legat till grund för nämnda kommittés betänkande, var äfven den att med penningar från skogen få skog igen. I konsekvens med denna uppfattning blef äfven af kommittén föreslaget, att skogsvårdsafgifterna skulle så fördelas, att de återgingo till de trakter, hvarifrån de kommit. I enlighet därmed blef jämväl af statsmakterna beslutadt, att skogsvårdsafgifterna enligt 1903 års förordning skulle fördelas efter den inom hvarje landstingsområde afverkade virkesmängden. Nu framhåller herr Svensson i Skyllberg i sin motion, att det vore omöjligt att på ett tillförlitligt sätt utrona beloppet af den inom hvarje landstingsområde afverkade virkesmängden, i följd däraf, att det händer vid exporten att en del virke går från det ena länet genom det andra, innan det når exportorten.

Vidare säger motionären, att det blir en orättvisa, om man håller på den principen, som är fastslagen, därför att det då skulle lämnas mindre skogsvårdsafgifter till ett län, som kanske är i vida högre grad i behof af skydd för främjande af dess skogskultur än de öfriga.

Jag ber då först få nämna, att inom skogsvårdskommittén vidlyftigt debatterades förslaget, huruvida det vore lämpligt att fördela skogsvårdsafgifterna efter arealen i stället för efter virkesmängden. Det framhölls därvid särskildt, att Malmöhus län skulle få så små skogsvårdsafgifter, att de knappast vore nämnvärda, men däremot invändes att, då Malmöhus län hade så liten virkesmängd att exportera, enär den förbrukades inom länet, man i följd däraf ej kunde tillförsäkra Malmöhus län mera än hvad som blifvit därifrån exporteradt. Då motionärerna nu föreslå, att skogsvårdsafgifterna skulle fördelas efter arealen skogsmark, kan jag ej föreställa mig annat, än att deras mening är, att dessa afgifter skola fördelas efter arealen *produktiv* skogsmark, ty skulle man lägga arealen i dess helhet till grund för fördelningen, så skulle man få missledande resultat. Jag ber att få fästa uppmärksamheten därpå, att t. ex. Jämtland har många stora fjälltrakter, där det hvarken finnes eller kan bli någon skog och att Småland har vidsträckta mossar, som ej heller kunna bli föremål för någon skogskultur. I följd häraf anser jag det lyckligt med den beräkning, som vi tänkte oss inom skogsvårdskommittén, att dessa skogsvårdsafgifter skulle gå ut efter den beräknade virkesmängd, som tagits från hvarje

särskildt landstingsområde. Skulle man gå in på motionärernas framställning, så skulle man kunna säga, att skogsvårdsafgifterna vore en *skatt*, som staten kan utkräva, men det har, såvidt jag vet, aldrig varit meningen, utan meningen har varit, att skogsvårdsafgifterna skulle gagna de trakter, från hvilka de gått ut, genom att skaffa dem skog igen.

Hvad beträffar de län, som icke hafva så stora skogsvårdsafgifter som speciellt Värmland, Dalarne och de norrländska län, som hafva dylika afgifter, så vill jag framhålla, att de hafva en annan väg att taga ut möjligheterna till skogskultur, nämligen af staten anslagna skogsmedel, dels 100,000 kronor, som äro anslagna för skogsvård, och dels 60,000 kronor till skogsvårdsstyrelserna. De län, som hafva stora skogsvårdsafgifter, hafva icke i nämnvärd mån fått sig beviljade några anslag af statsmedel, under det att exempelvis Göteborgs och Bohus län fått 20,500 kronor af de 100,000 kronorna och 4,000 kronor af de 60,000 kronorna. Där hafva vi den väg, som det uppenbarligen varit Riksdagens mening att slå in på för att skogskultur skulle kunna åstadkommas i de län, som hafva obetydliga skogsvårdsafgifter. Man har invändt, att Norrland och Dalarne få för mycket, men jag vill då säga, att de hafva så kolossala arealer, som behöfva göras skogbärande igen, att det vore orätt att beröfva dem en möjlighet, som finnes genom användandet af dessa afgifter, särskildt med hänsyn därtill att de hafva gått ut därifrån.

Det är på dessa och de af utskottet i öfrigt anförda skäl, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Svensson i Skyllberg: Endast ett par ord med anledning af herr Askers resonemang. Herr Asker sade, att det var meningen, att den trakt, som släpper till skogsvårdsafgifterna, äfven skall få nytta af dem. Ja, det är ett resonemang, som låter höra sig. Det är ju de enskilda skogsägarna, som få betala dessa skogsvårdsafgifter, och dessa skulle väl gärna se, att dessa afgifter blefve använda till nytta för skogsodling behöfvande kalmarker inom deras hemlän, ehuru det är sant, att skogsägaren praktiskt taget icke har mera nytta af kultur i det ena länet än i det andra.

Herr Asker fäste också uppmärksamheten på att det finnes statsmedel anslagna för skogsvårdsändamål. Ja, i någon mån kunna de hjälpa. Men villkoret för, att ett län skall få någon del af dessa medel, är att länet själf af egna medel anslår lika mycket. För öfrigt rör det sig här om relativt små medel. En utväg att få någon hjälp är det ju i alla händelser.

Emellertid står det fast, att några län bli missgynnade efter nu gällande fördelningsgrund. Och särskildt beträffande Örebro

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.
(Forts.)

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.
(Forts.)

län lärer denna fördelningsgrund till den mest skriande orättvisa. Ty Örebro län, som har en sammanlagd areal privatskog af cirka 600,000 hektar, erhåller i skogsvårdsafgifter endast 5 å 6 procent af hvad Värmlands län bekommer, och dock är arealen privatskog inom detta senare län endast $2\frac{1}{2}$ gånger så stor som Örebro läns areal af dylik skog, och skogstillgången och återväxten äro ej relativt mindre i Örebro län än Värmlands, snarare tvärtom.

Herr Olsson i Heden: Herr vice talman! Jag skall endast be att få yttra några ord och därvid vidröra en sak, som icke föregående talare ha berört.

Här har framhållits, att de norra delarna af landet, hvilka på grund af stor skogstillgång och stor virkesexport erhålla stora delar af skogsvårdsmedel, också hafva stora behof af skogsvård, något, som skulle göra dem berättigad till andel i skogsvårdsafgifterna efter den fördelningsgrund, som nu praktiseras. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att, enligt hvad skogsvårdssyrelsernas berättelser för år 1906 visa, i de tre norrländska länen stora behållningar af skogsmedel fonderas. I Gäfveborgs län fanns nämnda år en behållning af 89,500 kronor, i Västernorrlands län en behållning af 82,000 kronor och i Jämtlands län en behållning af 100,000 kronor i runda tal. Det kan väl dock knappast vara förenligt med landets — om jag så får säga — nationalekonomiska intressen med afseende å skogsvård och skogskultur, att så stora belopp af dessa afgifter komma sådana landsdelar till godo, som icke hafva motsvarande användning för dem, under det att man inom andra delar af landet arbetar med de mest knappa ekonomiska förhållanden, så att man icke kan tillgodose de anspråk, som framkomma i detta afseende. Göteborgs och Bohus län har här särskildt berörts, och detta är ju helt naturligt, då inom detta län förefinnes kanske det största behovet med afseende å skogsvård och skogskultur. Vi hafva visserligen, såsom herr Asker erinrade, fått ganska afsevärda belopp af de af staten anslagna medel för såväl skogsstyrelsernas verksamhet som för skogsvård i öfrigt, men jag vill också erinra om, att det också beror på det belopp, som respektive län själf tillsläpper, då det gäller att afgöra, huru mycket hvarje län skall få. Och hvad Göteborgs och Bohus län beträffar, ha vi själfva tillsläppt stora belopp, och vi hafva därför också fått afsevärda bidrag, men trots detta hafva vi likväl i brist på medel måst tillbakavisa många framställningar om understöd för skogsplantering och skogskultur. Jag skall be att få anföra en passus ur Bohusläns skogsvårdsstyrelses nu föreliggande årsberättelse för 1907. Den är författad af skogsvårdsstyrelsens forstliga biträde. Han skrifer så här: »Med tanke på de ofantliga arealer oproduktiv ljunghmark i länet, som återstå att skogsodla, och med

önskan att kunna bifalla de många anspråk i olika hänseenden, som ställas på skogsvårdsstyrelsen, är det beklagligt, att så begränsade medel stå till buds, och att styrelsen af de tillgängliga skogsvårdsafgifterna erhåller så ringa andel — beroende på en, enligt styrelsens mening, föga lämplig fördelningsgrund.» Som sagdt, där har påpekats, att den fördelningsgrund, som praktiseras med afseende å skogsvårdsafgifternas fördelning, är olämplig och otillfredsställande, då den kan leda till sådana resultat. Jag har förut påvisat, att inom vissa län hopas stora fonder af skogsvårdsafgifter, under det att man inom andra län icke kan tillmötesgå framställningar om understöd och hjälp att skogsodla kala, skogsfattiga marker.

Nu kan man ju tänka sig flera sätt för skogsvårdsafgifternas fördelning. För min del kan jag icke säga, att motionärernas förslag just tilltalar mig. Jag tror, att det skulle vara mest lämpligt och önskvärdt, om man kunde lämna Kungl. Maj:t fria händer att årligen fördela tillgängliga skogsvårdsafgifter med ledning af sig för hvarje län yppade behof på grund af resp. skogsvårdsstyrelsers framställningar och förslag. Och ingenting hindrar ju, att därvid hos Kungl. Maj:t äfven finge göra sig gällande hänsynen till, hvilka fått släppa till dessa skogsvårdsafgifter. Toge man hänsyn till alla dessa synpunkter, så skulle man komma till det resultatet, att tillgängliga skogsvårdsafgifter årligen komme till användning och således främjade en effektiv skogsvård. Jag tror, som sagdt, att det vore lyckligast, om man icke vore bunden vid bestämda gränser, utan att flere synpunkter på samma gång finge göra sig gällande.

Jag har velat säga detta och särskildt framhålla, att inom det län, som jag tillhör, finnas ofantligt stora önskemål med afseende på understöd för skogsvård och skogskultur, hvilka nu icke på långt när kunna tillmötesgås på grund af bristande medel.

Motionen har redan fallit i Första Kammaren, och som jag för min del icke är någon beundrare af det i motionen föreslagna fördelningssättet, har jag endast velat göra detta uttalande utan att framställa något yrkande.

Herr Widén: Då här icke gjorts något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, så hade det ju ej varit behöfligt att nu yttra något vidare. Det var emellertid en anmärkning af den siste talaren, som gaf mig anledning att begära ordet. Han talade om de stora behållningar af skogsvårdsafgifter, som enligt 1906 års berättelser från skogsvårdsstyrelserna skulle vara befintliga inom de norrländska länen. Han nämnde särskildt Gäfleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län. Ja, hvad den saken beträffar, att det år 1906 i dessa län fanns behållningar, så är detta icke att undra på. Vi veta, att skogslagarna

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.
(Forts.)

Om fördel-
ningen af
skogsvårds-
avgifter.
(Forts.)

icke trädde i tillämpning förrän år 1905. Och det är alldeles gifvet, att det måste finnas en behållning år 1906, då de första avgifterna nyss voro inlutna; det måste naturligtvis fordras någon tid att klarera, huru dessa avgifter skulle på bästa sätt användas till skogsvårdens fromma, och däraf följde, att vid 1906 års slut måste finnas i dessa län jämförelsevis afsevärda behållningar. Men under det följande året hafva dessa behållningar blifvit konsumerade. Hvad särskildt Jämtlands län beträffar, är det alldeles visst, att den ärade talaren, därest han vill undersöka förhållandet vid 1907 års slut, skall finna, att det då ställt sig annorlunda. Man har nämligen då använt stora belopp till skogsvård och befordrande af återväxten, isynnerhet på de sumpartade marker, som finnas i stor mängd inom länet. Jag har, som sagdt, velat påvisa, att förefintligheten af dessa behållningar icke har någon betydelse för den nu föreliggande frågan.

Jag kan icke neka mig, efter som jag nu har ordet, att äfven yttra något med anledning af den jämförelse, som här anställts mellan Örebro och Värmlands län. Ja, därest det utginge skogsvårdsavgifter för *allt* afverkad virke, skulle man möjligen kunna tala om en orättvis fördelning af skogsvårdsavgifterna mellan dessa län. Men då vi veta, att skogsvårdsavgifter utgå endast för virke, som *exporteras* antingen i form af trävaror eller trämassa, är det gifvet, att saken måste ställa sig helt annorlunda inom Örebro län, där en hel mängd virke användes t. ex. till kolning, för hvilket virke ingen skogsvårdsavgift utgår, än i Värmlands län, där det förnämligast går till export.

Hvad för öfrigt beträffar behofvet af skogsvårdsavgifter vågar jag verkligen påstå, att dessa i all synnerhet för de norrländska länen äro af stor betydelse. Jag vill erinra om, att enligt den utredning, som af Kungl. Maj:t särskildt tillkallade sakkunniga i det afseendet verkställt, är det Sveriges virkesexport, som gifver oss den ojämförligt största behållningen i vår handelsbalans till utlandet. Enligt denna utredning skulle vi ha ett årligt virkesbehof af 38 millioner kubikmeter. Hur ginge det med fyllande af detta behof, om ej norrlandsskogarna funnes och bibehölles oförminskade? Den största delen af vår virkesexport sker från Norrland — Sundsvall är i det afseendet vår allra förnämligaste exportort — och denna export från Norrland är så öfvervägande, att exporten från hela landet regleras efter förhållandena där uppe. Under sådana omständigheter är det naturligtvis alldeles nödvändigt, att vi hålla uppe skogsproduktionen just i dessa landsdelar, och fördenskull måste man hafva rikliga medel, för att genom afdikningar och andra kulturåtgärder bibehålla och förbättra skogskulturen däruppe. Detta är så mycket viktigare, som stora landsträckor i dessa delar af landet icke kunna användas för annat ändamål. Det är därför mycket angeläget, att man där lägger ned medel för att främja skogskulturen. Det är

i hela landets sanna intresse, att dessa skogsvårdsmedel i så hög grad som äger rum komma de norrländska landstingsområdena till godo.

Då, som sagdt, icke något annat yrkande än på bifall till utskottets hemställan blifvit gjordt, skall jag inskränka mig till hvad jag nu sagt och yrka bifall till denna hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Kvarnzelius*, *Karlsson* i Mo, *Jonsson* i Freluga, *Sundin* och *Sehlin*.

Herr Svensson i Skyllberg: Jag ber att ännu en gång få återkomma till Örebro län med anledning af det uttalande, som herr Widén nu gjorde. Han ville göra troligt, att anledningen till, att Örebro län icke fått relativt så stor andel af skogsvårdsafgifterna som Värmlands län, vore den, att en stor del af det virke, som afverkades inom Örebro län, användes till kolning vid järnbruken. Jag vill blott fästa uppmärksamheten därpå, att äfven i Värmland åtgår en stor del af skogsafkastningen till kolning, om jag också medgifver, att det icke är proportionsvis så mycket som inom Örebro län. Men hvad vi klaga öfver i Örebro län är icke, att vi icke få skogsvårdsmedel för den del af skogsafkastningen, som användes till kolning — ty det veta vi nog, att vi icke kunna få — utan vi klaga öfver, att en hel del af det virke, som från Örebro län går till export, icke räknas Örebro län till godo, och detta på grund däraf, att när det kommer ned till respektive hamnar, upplägges det där i brädgårdarna och sammanblandas med annat virke, och när sedan sent omsider, långt efter det att virket kommit ned till dessa brädgårdar, utskeppning af detsamma försiggår, utskeppas det ofta nog såsom kommande från annan ort än just Örebro län. Jag kan försäkra, att det går en mycket större procent af virke ifrån Örebro län, än hvad som framgår af fördelningen af skogsvårdsmedlen. Jag hoppas, att vid en blifvande fördelning någon rättelse härutinnan skall kunna ske. Men detta är ju icke så säkert. Vi få i alla fall se, hur det blir en kommande femårsperiod, och om då ej ändring skett, måste vi än en gång försöka att få saken ordnad på annat sätt. För att visa, huru litet penningar vi ha att röra oss med inom Örebro län, vill jag meddela, att skogsvårdsstyrelsen — af hvilken jag är medlem — endast hade c:a 17,000 kronor att disponera; därtill bidrager landstinget, äfvensom hushållningssällskapet med 2,500 kronor hvarterda; staten tillsläpper lika mycket; vidare uppgå skogsvårdsafgifterna till 6,000 kronor och 1,000 kronor inflyta i form af särskildt bidrag från staten. Med dessa 17,000 kronor skall först och främst aflönas en länsjägmästare och tre stycken länsskogvaktare, och det blir tillsammans c:a 10,000 kronor, och om jag sedan räknar från hvad som åtgår för diverse omkostnader, blir det icke

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.
(Forts.)

Om fördel-
ningen af
skogsvårds-
afgifter.
(Forts.)

mycket öfver för främjande af skogskulturen inom länet. Jag tror nog, att, om vi finge något högre belopp att röra oss med, detta skulle vara till större nytta för riket, än om beloppet ökades i fråga om Norrland.

Jag har för närvarande icke något yrkande att göra.

Herr Berggren: Herr vice talman! Då Värmlands län under den nu pågående debatten flera gånger blifvit nämndt, skall jag be att få göra några anmärkningar med hänsyn till hvad därom blifvit yttradt. Det är nog alldeles riktigt, att Värmlands län, med hänsyn till skogsarealen, har mycket större skogsvårdsafgifter än t. ex. Örebro län. Detta beror enligt mitt förmenande på att Värmlands län exporterar mycket mer virke än Örebro län i förhållande till de båda länens skogsareal. Inom Örebro län, förmodar jag, användes en större del af det afverkade virket *inom länet*, under det att blott en mindre del därifrån exporteras och drager exportafgifter. Det är därför alldeles tydligt, att Örebro län skall erhålla mindre skogsvårdsafgifter än Värmlands län, i förhållande till skogsarealen.

Därjämte vill jag påpeka, att Värmlands län, som för närvarande har ganska stora belopp i skogsvårdsafgifter, icke för framtiden torde kunna bibehålla denna höga siffra. Detta beror därpå att — såsom man allmänt inom Värmland anser — där pågår en öfverafverkning. Uti Värmlands norra del har nämligen under senare tider ett icke obetydligt skogskapital blifvit sparadt. Dessa sparade skogar afverkas nu rent. Till följd däraf sjunka naturligtvis efter hand exportafgifterna i betydlig mån och i samband därmed äfven de skogsvårdsafgifter, som komma Värmlands län tillgodo.

Det har här blifvit sagdt, att de län, som åtnjuta större belopp i skogsvårdsafgifter, skulle afstå en större eller mindre del däraf till de län, som erhålla mindre. Ja, den satsen vore riktig, därest det kunde visas, att något län erhöles större belopp i skogsvårdsafgifter, än skogsvårdsstyrelsen inom länet verkligen hade behof utaf.

Jag har hört uppgifvas — och det från ganska kompetent håll — att i Värmlands län behöfves icke blott det belopp, som man nu har, utan man har användning för mycket mer, ifall länets behof skulle blifva fullt tillgodosedt. Detta är så mycket mera att beakta, som just under den allra senaste tiden man kunnat märka ett allt mer vaknande intresse inom länet för skogskultur — och det allra mest hos de små skogsägarne. Inom Värmlands län användas skogsvårdsafgifterna nu hufvudsakligen till skogsodling och skogsdikning. Länet äger inom sina gränser ganska betydande sumpmarker, som man nu har börjat att uppodla och uppdika. Sådana företag hafva dragit ganska stora belopp.

Motionären framhåller, att den rättvisaste fördelningsgrunden skulle vara skogsarealen. Ja, den kan ju under en viss förutsättning vara den rättvisaste. Men skola skogsvårdsmedlen fördelas efter skogsarealen, anser jag, att äfven skogsvårdsafgifterna böra uttagas i förhållande till skogsarealen. Om man nu vill ordna det så, att t. ex. Värmlands län skall afstå utaf sina skogsvårdsmedel, exempelvis till Örebro län eller Bohuslän, gör man Värmland på sätt och vis skattskyldigt till dessa län. Och det kan väl icke vara eftersträfvansvärdt att ordna saken på det sättet.

Nog är det ett *riksintresse* att skogsvården upphjälpes och utvecklas i de olika länen. Men skall detta ske på det sättet, att man tager pengar från ett län och lägger dem till ett annat — och således därigenom delvis en försummelse i det ena länet skulle blifva till det andras nytta — tror jag visst icke, att riksintresset skulle befordras härigenom, utan *det* skulle, enligt min mening, bäst befordras på det sättet, att alla länen få hvad som lämpligen kan erfordras för en rationell skogsvård.

Jag har intet yrkande.

Herr Jansson i Krakerud: Herr vice talman! Jag ber att få yttra några ord med fästadt afseende vid hvad motionären här anförde. Han sade, att Örebro län skickade sitt virke till åtskilliga lastageplatser, såsom Göteborg och flera andra, hvilka det nu var som han räknade upp, och att sedan, när virket exporterades, icke riktiga uppgifter lämnades om, hvarifrån det kommit, hvarför det räknades till orätt län och man icke kunde få klart för sig, om det kommit från Örebro län eller t. ex. från Värmlands län. Jag tror, att det lämpligaste varit, om han icke kommit fram med denna sak här i riksdagen. Om icke vederbörande inom Örebro län se till, att sådana uppgifter lämnas, att det kan konstateras, hvilket virke som kommer från nämnda län och som sedan exporteras, så är det en sak, som dessa vederbörande få sköta om själfva. Jag skulle vilja hemställa till motionären att väcka motion om, att han finge några liknande afgifter som de nu ifrågavarande vid export af tackjärn och annat järn, beräknade efter en viss grund med hänsyn till den exporterade kvantiteten. Inte kan det väl vara någon rim och reson att vilja tillskansa sig afgifter, som böra tillkomma andra län. Att man icke ser till hvarifrån virket kommer eller att man blifvit befriad från dessa skogsafgifter i Örebro län, innebär väl icke, att man är berättigad att där tillgodogöra sig skogsafgifterna från andra län. Det kan väl icke stå i öfverensstämmelse med billighet och rättvisa.

Den enda utväg, som jag härvidlag kan se, är således den, att man inom hvarje län söker tillvarataga sina intressen i detta afseende och utfå de skogsafgifter, som rätteligen tillkomma

Om fördelningen af skogsvårdsafgifter.
(Forts.)

Om fördel-
ningen af
skogsvårds-
avgifter.
(Forts.)

länet. Om icke dessa afgifter sedan räcka till för afsedt ändamål, måste man se till, att saken afhjälpes på något annat sätt.

Herr Svensson i Skyllberg: Jag ber att få yttra några ord med anledning af hvad nu senast herr Jansson i Krakerud sade. Han förklarade, att skogsägarna inom Örebro län borde själfva se till, att det virke, som utskeppades och som kommit från Örebro län, också verkligen uppgäfves såsom kommande från nämnda län. Ja, herr Jansson, om det låge i skogsägarnes makt att göra det, vore nog skäl att tänka på saken. Men vi kunna icke rå för, att det är så illa ställt som det för närvarande faktiskt är. Vi skicka ned virket till Göteborg t. ex. — det mesta virket från Örebro län går nog öfver Göteborg — och där ställes det upp i brädgårdarna; men vi veta då icke, om det kommer att förbrukas inom riket eller exporteras. Det är vederbörande exportör i Göteborg, som skall uppgifva, hvarifrån det virke är, som exporteras, och det är dessa uppgifter, som i flere fall äro felaktiga. Jag tror, att Värmlands län fått sig till godo rätt afsevärda belopp för virke, som faktiskt vuxit i Örebro län. Hvad beträffar herr Janssons tal om, att man skulle pålägga vissa industrialster, som exporteras, särskilda afgifter, så är det ju möjligt, att han kan tänka sig något sådant, men jag tror icke, att det förslaget kommer att vinna gehör här inom denna kammare.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Ang. ändring
af lagen om
vård af en-
skildes skogar
m. m.

Häruppå föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af väckta motioner dels om ändrad lydelse af 6 § i lagen om vård af enskildes skogar den 24 juli 1903, dels ock om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagstiftningen om vården af enskildes skogar.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft en inom Första Kammaren af herr *A. H. Fahlén* afgifven, till utskottet hänvisad motion, n:o 19, angående ändrad lydelse af 6 § i lagen om vård af enskildes skogar den 24 juli 1903, samt en inom Andra Kammaren af herr *C. A. Lindhagen* afgifven, likaledes till utskottet hänvisad motion, n:o 199, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagstiftningen om vården af enskildes skogar.

Uti herr *Fahléns* motion hemställdes, att Riksdagen för sin del ville besluta följande ändrade lydelse af 6 § i lagen om vård af enskildes skogar den 24 juli 1903:

Förbud, som i 4 eller 5 § är nämndt, upphöre, där hos öfverexekutor ställes pant för fullgörande af de åtgärder, som för skogsmarkens återställande i skogbärande skick finnas erforderliga.

Ang. ändring af lagen om vård af enskildes skogar m. m.

(Forts.)

Herr *Lindhagen* föreslog i sin motion, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t, efter skogsvårdsstyrelsernas sammankallande till gemensamma öfverläggningar och inhämtande af de församlades meningar, låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i lagstiftningen om vården af enskildes skogar, som befundes vara af förhållandena påkallade.

Utskottet hemställde, att Riksdagen med anledning af förevarande motioner måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, i hvad mån inskränkning borde ske i den i lagen angående vård af enskildes skogar den 24 juli 1903 medgifna rätt att genom ställande af pant eller borgen bringa meddeladt afverkningsförbud att upphöra, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Lindhagen*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med anledning af förevarande motioner måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd utredning särskildt genom skogsvårdsstyrelsernas sammankallande till gemensamma öfverläggningar, utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar eller tillägg i lagstiftningen om vården af enskildes skogar, som enligt utredningen kunde befinnas vara af förhållandena påkallade.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Lindhagen* yttrade: Utskottet har förordat endast en del af min ifrågavarande motion. I sin motivering har utskottet emellertid, utöfver hvad dess slutyrkande innehåller, framhållit, att en äfventyrlig öfverafverknig af ungskog äger rum i vårt land och vidare har utskottet uttalat som ett önskemål, att en samverkan mellan skogsvårdsstyrelserna komme till stånd. Men just därför har det förefallit mig, som om utskottet, ifall det nitälskat för saken och velat hafva skrifvelsen någorlunda produktiv bort i sin kläm upptagit alla dessa tre saker, som i motionen beröras. I anledning däraf har jag tillåtit mig att i en reservation hemställa, »att Riksdagen med anledning af förevarande motioner måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd utredning särskildt genom skogsvårdsstyrelsernas sammankallande till gemensamma öfverläggningar, utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar eller tillägg i lagstiftningen om

Ang. ändring af lagen om vård af enskildes skogar m. m. värden af enskildes skogar, som enligt utredningen må befinnas i ofvan angifna eller andra afseenden vara af förhållandena på kallade.»
 Jag ber, herr talman. att få hemställa om bifall till detta yrkande.
 (Forts.)

Vidare anförde

Herr Zetterstrand: Herr vice talman! Jag hörde icke hvad herr Lindhagen sade annat än att han yrkade bifall till sin reservation. Då jag emellertid, som sagdt, icke hörde, hvilka skäl han anförde för detta sitt yrkande, vill jag icke besvara kammaren med att närmare ingå på frågan, utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag gör det så mycket hellre, som jag anser, att det äfven för motionären själf är det bästa, då ju Första Kammaren redan antagit utskottets förslag om en skrivelse i denna fråga och utskottet i detta sitt skrivelseförslag i väsentliga delar biträdt hvad motionären yrkat. Om vi således biträda utskottets hemställan, kommer här ett positivt beslut från Riksdagens sida till stånd, men om vi återigen biträda reservationen, kommer ingenting att i denna fråga åtgöras.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr vice talmannen proposition å de därunder gjorda yrkandena; och blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 3.

Ang. expropriation af kalmarker m. m. Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt lagutskottets utlåtande n:o 42, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående expropriation af kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion hade herr *C. A. Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till lag i syfte, att kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark måtte kunna genom expropriation med äganderätt förvärfvas åt det allmänna, för att skog därå måtte kunna odlas och för framtiden skyddas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade dock fogats reservation af herr *Lindhagen*, som med instämmande af herrar *Zetterstrand*, *Jansson* i

Edsbäcken, *Ersson*, *Nordin* och *Pettersson* i Södertälje föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag i det uti ofvannämnda motion angifna syfte.

Ang. expropriation af kalmarker m. m.
(Forts.)

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af:

Herr Lindhagen, som yttrade: Förevarande motion blef af kammaren förliadet år bifallen, och jag får härmed anhålla, att kammaren behagade så göra äfven i år, och i öfverensstämmelse härmed yrkar jag bifall till den af mig med flere vid betänkandet fogade reservationen.

Med herr Lindhagen förenade sig herrar *Nyström* och *Jansson* i Edsbäcken.

Friherre Silfverschiöld: Herr vice talman, mina herrar! Af det sätt, hvarpå denna fråga behandlades under föregående riksdag inom denna kammare, vill det se ut, som om de flesta herrar ledamöter af kammaren skulle vilja stödja den nu ifrågasvarande motionen. Jag vill dock hoppas, att det nu skall visa sig, att så *icke* är fallet. För min del vill jag uppriktigt tillstå, att jag med min röst icke kan stödja motionen. Man vill nu utsträcka expropriationslagen så, att man skulle hafva rätt att af jordägare expropriera sådan kalmärk, som denne antingen icke vill eller som han icke har råd att kultivera.

Principiellt anser jag en utsträckning af expropriationsrätten i detta fall vara förkastlig, enär den skulle kringskära äganderätten. Och för min del anser jag att just den orubbade äganderätten är en af grundstenarne i vårt samhälle.

Jag vill äfven framhålla en annan sak. Det finnes många små jordegendomar, till hvilka höra ganska stora utmarker. Nu vill man taga dessa utmarker från jordägaren, om han icke är i den ekonomiska ställning, att han kan åstadkomma skogskultur. Man kan t. ex. tänka sig, att en länsjägmästare vill drifva fram skogskulturen inom sitt distrikt. Han kommer då till dessa jordägare, och om de icke hafva råd att åstadkomma skogskultur så fort, som han önskar, blifva de måhända utsatta för, att deras marker tagas ifrån dem — mot deras vilja. Är det rimligt? Visserligen få de ersättning, men markerna tagas dock från dem med våld.

En naturlig följd af ett sådant lagförslag, som det ifrågasvarande, är — det kan man ju tänka sig — att det kommer fram förslag om *ytterligare* utsträckning af expropriationsrätten. Och då kanske det nästa gång kommer att gälla själfva jorden, så att en jordägare, som icke skötte sin jord fullt rationellt,

Ang. expro-
priation af
kalmarker
m. m.
(Forts.)

kunde riskera att utan vidare blifva af med densamma. Man bör nog vara försiktig!

Mina herrar! Vi vänta ju, att det skall komma fram en lag, som skulle gifva skogsvårdsstyrelserna rättighet att inköpa kalmarker för att där göra kultur och sedan bilda ett slags allmänningar. Jag kan då icke finna annat än att det vore mera önskligt att gå *denna* väg för att komma till det mål, som motionären och herrar reservanter önska. *Då* kommer man fram på frivillighetens väg och icke på detta våldsamma sätt.

Herr vice talman! Såsom representant för en valkrets, som till största delen består af hemmansägare, anser jag det vara min plikt att här uttala min bestämda protest mot införandet af en lag, som kan frantaga dessa, liksom andra jordägare inom landet, en större eller mindre del af deras egendom.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utvisade 83 ja och 63 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 4.

Ang. in-
förande af
uthållighets-
bruk å vissa
skogar.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande, n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning, hvarigenom ägare af skogar af mera betydande omfattning åläggas å dem införa uthållighetsbruk.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 200, hade herr *C. A. Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som ägde skogar af mera betydande omfattning, ålades att å dem införa uthålligt skogsbruk.

Ang. införande af uthållighetsbruk å vissa skogar.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Zetterstrand, Lindhagen, Åkerlund, Jansson* i Edsbäcken, *Ersson, Nordin* och *Pettersson* i Södertälje, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, efter verkställd erforderlig utredning, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som ägde skogar af mera betydande omfattning, ålades å dem införa uthålligt skogsbruk.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles på begäran ordet af

Herr *Zetterstrand*, som anförde: Herr vice talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger till behandling, är efter mitt förmenande af mycket stor betydelse. Utskottet har hemställt om afslag å herr *Lindhagens* ifrågavarande motion, men Andra Kammarens ledamöter inom utskottet ha reserverat sig mot denna utskottets hemställan och påyrkat en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran, »det täcktes Kungl. Maj:t, efter verkställd erforderlig utredning, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som äga skogar af mera betydande omfattning, åläggas å dem införa uthålligt skogsbruk».

Vi veta alla, att Sverige är ett skogbärande land af första rang. Det finnes väl icke något land i Europa, möjligen med undantag af Finland, som har så stor procent skogsmark som just Sverige. Om denna skogsmark skötes på ett förståndigt sätt, kommer framtiden att te sig ljus för vårt land. Om återigen denna skogsmark vanvårdas, kan framtiden för Sverige blifva ganska mörk. Nu tror jag, att vi alla äro så varma vänner af skogsvård, att det på oss gör ett sorgligt intryck, om vi se, att skogssköfving äger rum. Om man i allmänhet känner sig missmodig i sådana fall, blir man det emellertid ändå mera, när det är fråga om kalhuggning af vidsträckta marker, hvarigenom ofta en ekonomisk tillbakagång inträder för en hel nejd. Om t. ex. ett skogsbolag, som under en lång följd af år förtjänst-

*Ang. in-
förande af
uthållighets-
bruk å vissa
skogar.*

(Forts.)

fullt skött sina skogar, öfvergår i andra händer och skogen med ens borthugges, kan man tänka sig, till hvilken olycka detta skall vara för hela orten. Det är något sådant, som vi reserveranter velat förebygga. Vi ha därför önskat, att särskilda bestämmelser skulle införas med afseende å större skogskomplex. Därmed ha vi icke åsyftat att lägga något starkare band på skogsägarna i fråga om det sätt, hvarpå dylika skogsmarker skulle skötas. Vi ha icke velat föreskrifva, att det skall vara den ena eller andra hushållningsplanen; vi ha icke velat förhindra vederbörande skogsägare att begagna sig af konjunkturen och möjligen det ena året afverka åtskilligt mera än hvad som under det året egentligen borde ifrågakomma, men vi ha velat, att man skulle se saken i stort och söka förekomma, att någon för skogen menlig afverkning skulle äga rum. För att kontrollera detta, lär det efter vårt förmenande icke erfordras några särskilda tjänstemän, utan denna kontroll skulle kunna utöfas af skogsvårdsstyrelserna själfva. Det förefaller, som om det icke vore svårare för skogsvårdsstyrelserna att vaka i detta hänseende, än det är för dem att öfvervaka, att skogslagarna iakttagas med afseende å de mindre skogskomplexen. Det åligger nämligen skogsvårdsstyrelserna att se till, att å mindre skogskomplex icke sådan afverkning äger rum, hvarigenom skogens återväxt äfventyras, och i fråga om de större skogskomplexen, att ingen afverkning sker, hvarigenom skogstillgången väsentligt minskas.

Herr talman! På de skäl, jag här anfört, får jag på det varmaste yrka bifall till den reservation, som här är afgifven af Andra Kammarens ledamöter inom utskottet.

Herr *Bromée* i Billsta instämde häruti.

Herr Svensson i Skyllberg: Såsom herrarne kanske erinra sig sedan i fjol, intager jag uti denna fråga en helt annan ståndpunkt och hyser en helt annan uppfattning om hvad som kan vara för vårt land nyttigt och riktigt i detta hänseende, än hvad den senare talaren och äfven motionären här gjort gällande. Här påyrkas nu, att enskilda skogsägare, som ha en viss areal skog, skulle åläggas att därå införa uthållighetsbruk. Hvad menas då med uthålligt skogsbruk? Menas därmed, att skogsägarna skulle förpliktas att i alla tider ha samma kvantitet fullgod utväxt skog å sina skogsmarker, eller skola skogsägarna endast tillförbindas att ha en viss virkesmängd, samma virkesmassa som förut, eller skola de endast vara skyldiga att tillse, att icke den årliga återväxten förminskas? Ja, om man skall inskränka saken till blott det senare, så blir det ju samma bestämmelse, som redan nu i viss mån är gällande. Skogsvårdsstyrelserna åligger nämligen redan nu att tillse, att icke enskilda skogsägare så vanvårda sina marker, att återväxten uppenbarligen äfventyras.

Nu har anmärkts, att denna skogsvårdsstyrelsernas befogenhet är för ringa och att man med densamma icke vinner hvad som med lagen åsyftas. Men lagen är ju helt ny, och låtom oss därför se till, huru den i fortsättningen kommer att verka. Låt skogsvårdsstyrelserna få tid på sig, och må vi afvakta tiden för att se, om verkligen någon förändring härvidlag är absolut nödvändig. Låtom oss då i så fall litet längre fram utvidga skogsvårdsstyrelsernas makt i detta hänseende, så att man, i den mån det befinnes nödvändigt, kan skydda den växande ungskogen. Men må vi akta oss för att taga det steg, som här är föreslaget af motionärerna och reservanterna, ty, mina herrar, därmed åsamka vi landet en betydande nationalekonomisk förlust. Det skulle alldeles gifvet medföra en betydande förlust för vårt land, om skogsägarna ålades att alltid ha samma kvantitet fullmoget virke å sina marker. Ingen praktisk människa kan väl gärna i närvarande stund tänka på något dylikt. Man skulle likaledes tillskynda skogsägarna stora förluster, om de skulle vara skyldiga att alltid hålla en viss kvantitet virke, i det att de då icke kunde begagna sig af konjunkturerna och sälja å sådana tider, då detta är för dem fördelaktigt. Skogsvården går alltjämt framåt inom vårt land, och jag för min del får säga, att jag ser våra skogars bästa framtidshopp däri, att det för den enskilde skogsägaren blir klart, att det mest ekonomiska är att väl sköta och väl vårda sin skog. Det, som många anse vara en olycka för skogarnas framtid, tror jag tvärtom är en fördel, nämligen den omständigheten, att vi kommit därhän, att nu äfven yngre skog betalas relativt bra. På det sättet kan afverkning ske inom relativt kort tid, och då få skogsägarna gifvetvis ett större intresse att draga upp skog och icke låta sina marker ligga i lägervall, såsom hittills ofta skett.

Vidare sade herr Zetterstrand, att kontrollen i detta fall skulle kunna utöfvas af de nuvarande skogsvårdsstyrelserna och att man icke behöfde införa någon särskild tjänstemannakår eller i afsevärd mån öka skogsvårdsstyrelsernas personal. Jag ber att få på det bestämdaste varna herrarne för att tro på något sådant tal. Det måste blifva en högst betydande tjänstemannapersonal, som erfordras för en sådan kontroll, det inse vi nog litet hvar, som handskats med sådana saker som taxering, värderingar och andra beräkningar af skog, som förekomma å större skogskomplex. Till sådana förrättningar fordras mycket folk, och om det skall vara någon mening med dessa skogsvärderingar måste de naturligtvis komma tillbaka periodvis utan alltför långa mellanrum, ty någon afverkningsplan kan icke med ekonomiskt godt resultat fastställas för lång tid framåt. Det finnes, mina herrar, ingen, som kan med säkerhet bedöma, huru mycket en skogsegendom egentligen tål vid, att man tager ut ur densamma. Vi skola komma ihåg, att vår skogsstatistik ännu är för ny. Under

*Ang. in-
förande af
uthållighets-
bruk å vissa
skogar.*

(Forts.)

Ang. in-
förande af
uthållighets-
bruk å vissa
skogar.
(Forts.)

de senaste årtiondena har man i vårt land endast experimenterat på detta område, och man har praktiserat olika sätt att bruka skogen, och detta har gjort, att man ännu icke vunnit tillräcklig erfarenhet om huru mycket en skog, som skötes väl, kan under en skogsgeneration afkasta per ytvidd. Det beräknas olika. Vi se ju, huru fackmännen tvista om den saken, hurusom den ena säger så och den andra så. Skogstaxeringarna slå merendels mycket olika ut, och då vi se på de olika beräkningssätt, som i detta afseende användes under 1850, 60- och 70-talen, få vi klart för oss, huru man då misstog sig, och så gör man nog än i dag. Må vi därför se tiden an. Det är ju icke mer än fem år, sedan vi antogo en ny skogslag, och den har ju sålunda endast verkat några år. Låtom oss först se till, hvad den kan åstadkomma, och om det sedan befinnes vara nödvändigt att i någon mån utvidga skogsvårdsstyrelsernas makt, så må vi då göra det, men vi böra icke lägga band på den enskilda företagsamheten och ställa den enskilde skogsägaren under ett olidligt statsförmynderskap. Kommen ihåg, mina herrar, att statens skogar ha hittills icke varit närmelsevis så väl skötta, som de enskildes skogar varit och äro. Och hurudan skulle vårt lands ekonomi ha varit, om de enskildas skogar hade lämnat relativt lika dålig afkastning som statens skogar? Tro herrarne, att vi då hade varit mäktiga den utveckling, till hvilken vi nu kommit? Nej, det hade vi helt visst icke varit.

Nu har man påpekat, att genom den bättre skogsundervisning, som af staten skulle anordnas, skulle man få mera dugliga och mera erfarna personer på detta område. Ännu ha vi emellertid icke sett resultatet af denna förbättrade undervisning, och jag tror, att det bästa är att vi afvakta dessa resultat, innan vi rusa åstad och ställa den enskilde, som verkligen vill sköta sin skog, under förmynderskap. Hvad skulle han då kunna råka ut för? Jag utgår ifrån, att det alltid kommer att bli hederligt folk, som skall bedöma och bestämma härvidlag, men det kan ju i alla fall bli opraktiskt folk, som icke förstår saken, folk, som fått en fix idé om skogsbruk och som anse, att det enda sättet att sköta skogen är genom timmerfällning. Sådana uttalanden får man höra ofta nog än i dag; med skogsbruk menar jag återigen det, som i längden gifver skogsägaren och därmed landet den största möjliga afkastning af skogen, och ingenting annat.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan af den föreliggande motionen.

Med herr Svensson i Skyllberg förenade sig herrar *Mallmin* och *Lindvall*.

Herr Zetterstrand: Herr vice talman! Det är just icke så trefligt att till motståndare i denna fråga ha just herr Svensson

i Skyllberg, om hvilken jag vet, att han i likhet med mig är en den allra varmaste skogsvän. Om alla skogskomplex sköttes så, som vi veta, att herr Svensson sköter sina skogar, så skulle landet nog gå en mycket ljus framtid till mötes. Men det kan icke annat än förvåna, att en person, som visat sig i praktiken ha ett så godt förstånd och en så riktig uppfattning af denna fråga, vill motsätta sig det förslag, som här föreligger. Han talade om, att skogsägarne skulle blifva alltför mycket bundna. Tvärtom skulle de, såsom jag förut sade, få afverka skogen äfven i tidigare stadium allt efter som de så önskade. Just den definition på skogsafverkning, hvarmed han slutade sitt anförande, anser äfven jag vara den riktiga. Så bör en afverkning ske; den bör vara den för ägaren mest lämpliga. Det kan finnas många egendomar, där skogsbruket är anlagdt på, att det skall afverkas endast pappersmassvirke. Ja, det må ju gärna ske, endast man ställer saken så, att en ständig afverkning kan ägarum. Men den föregående talaren kan omöjligen gilla, att man afverkar hela skogskomplex på en gång eller under loppet af två eller tre år och således ödelägger hela landsträckor. Skogarna böra skötas på ett förständigt sätt, hvilket naturligtvis icke innebär, att de endast skola växa upp till fullmogna skogar. Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande.

Ang. införande af uthållighetsbruk å vissa skogar.

(Forts.)

Herr Åkerlund: De som voro med, när nu gällande skogs-lag antogs, torde nog ha fäst sig vid hvad vederbörande statsråd då yttrade, nämligen att denna lag endast utgjorde en början till en verklig skogslag och att vi måste komma i ungefär samma ställning i fråga om skogsvård här i landet som i de kontinentala staterna. Detta har föranlett mig att gå med på det förslag, som här blifvit väckt, ty enligt min tanke vore det alldeles orimligt att försöka utsträcka detta skogsvårdstvång till hela Sverige på en gång, det vill säga till både de små och de stora skogskomplexen. Det lär väl vara ostridigt, att de stora skogsägarne, bolagen och andra, äro bättre i stånd att sköta sin skog efter rationella grunder, än hvad de mindre skogsägarne kunna göra.

Här har talats om, att man genom en sådan lagstiftning som denna skulle förhindra vederbörande skogsägare att afverka skogen på det för dem mest inkomstgifvande sätt. Detta har väl ingen af reservanterna tänkt sig. Men att det icke kan fortgå såsom hitills, det torde väl herrarne litet hvar inse. Här inköpes den ena skogsegendomen efter den andra, och sedan afverkas hvarenda pinne. Man får visserligen föreskrift om, att återplantering af skogen skall ske, och det är ju godt och väl, men hvad blir följden af denna skogsplundring? Jo, att landet under en lång följd af år blir totalt utan vuxen skog. Något sådant vill jag icke för min del vara med om, utan jag tror, att det

Ang. införande af uthållighetsbruk å vissa skogar.

(Forts.)

är förnuftigt och förståndigt, om de större skogsägarna föregå med godt exempel i fråga om skogsvård. En god sådan är alldeles nödvändig, om vårt land skall äga bestånd, ty hvart i herrans namn skall det taga vägen med våra finanser, om inkomsterna af våra skogar taga slut?

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Juhlin*, *Forssling*, *Johansson* i Öja, *Nyström* och *Nordin*.

Herr *Svensson* i Skyllberg: Jag ber att än en gång få yttra några ord i frågan.

Jag vill först uttala ett tack till herr *Zetterstrand* för de vänliga ord, som han yttrade till mig personligen. Jag kan emellertid icke gå med på det yrkande, som han här framställde. Om den tankegång, som ligger till grund för hans ståndpunkt, skulle få göra sig gällande vid blifvande skogsvärderingar, så vore det ej så stor risk att gå med på det föreliggande förslaget, men jag vill säga, att så välvilliga komma nog icke de blifvande förmyndarne för privatskogarna att blifva. Det var detta, som jag ville säga, när jag förra gången hade ordet, nämligen att den tankegång och den syn på tingen, som herr *Zetterstrand* här uttalade, komma icke att göras gällande af de tjänstemän, som härvidlag skulle få afgörandet i sin hand, och därför riskera de enskilda skogsägarna så mycket, om denna lag blir genomförd. Herr *Åkerlund* sade, att det här endast gäller de stora skogsägarna och att man icke kan genomföra en dylik lagbestämmelse gentemot de små skogsägarna. Men tro herrarne verkligen, att, om nu denna bestämmelse blir genomförd just med hänsyn till de stora skogsägarna, hvilka ju ha intyg på, att de i genomsnitt sköta sina skogar bättre än de små skogsägarna, det skall dröja så länge, innan lagen utsträcker till att omfatta äfven dessa senare? Det vore ju en ohållbar inkonsekvens att göra undantag för dem, och det skulle endast dröja en kort tid, innan äfven de små skulle stå under samma förmynderskap som de stora.

Jag vill upprepa hvad jag förut sagt, att det föreligger icke hos oss en sådan fara för öfverafverkning af skogen, som man ofta hör talas om. En och annan kan ju draga fram mycket svåra fall från sin hemtrakt, men om vi se saken i stort, måste vi medgifva, att skogsskötseln nu är vida bättre, än den var för en mansålder tillbaka. Då kolades mycket och då brändes oförnuftigt på svedjeland, och mycken skogsmark fick då ligga alldeles okultiverad och på allt sätt vanvårdad. Nu är skogskulturen bättre, och den blir bättre och bättre, i den mån som det blir klart för skogsägarna, att det för dem är lika nödvändigt att sköta skogen, som det är för åkerbrukarne att sköta sin jord.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets afslagsyrkande.

Herr Juhlin: Jag ber att få säga endast ett par ord. Jag kan icke annat än uttrycka min förvåning öfver, att herr Svensson är så rädd för, att det skall blifva någon ordning på detta område. Här inköpas gång efter annan egendomar af personer, som endast ha till syfte att så fort som möjligt förvandla den dugliga skogen i penningar och därpå afhända sig egendomen och fara sin väg. Kan detta vara en förnuftig hushållning för ett land? Kan det vara till gagn för kommunerna och för staten? Jag tycker verkligen, att vi i detta fall skulle kunna ena oss om det förslag, som är framställt af reservanterna. Jag tror, att det skulle vara till landets fromma, och de, som sköta sina skogar så, som herr Svensson i Skyllberg och många med honom göra, ha icke något alls att befara af en dylik ändring. Jag är alldeles förvissad om, att skogsvårdsstyrelserna, som ju skulle utöfva uppsikt i detta fall, icke skola gå våldsamt till väga, utan att de tvärtom skola vara mycket försiktiga.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Jag har nog ingen särskild böjelse för att ställa skogsägarna under förmynderskap annat än i yttersta nödfall, och jag kan mycket väl fatta och förstå den farhåga, som vissa talare sagt sig hysa i detta afseende. Det finnes emellertid ett alldeles speciellt skäl för mig att icke ansluta mig till den hemställan, som utskottet här gjort, och det är det uttalande, som utskottet gör å sidan 8, där utskottet efter att ha refererat till hvad skogsvårdsstyrelserna i detta afseende yttrat, nämligen att skogsvårdsstyrelserna nödgats ingripa beträffande de små skogsområdena och att det således varit på dessa områden, som missbruk i hufvudsak förekommit, i fortsättningen säger: »Då man går att vidtaga vidare åtgärder för att förhindra skadlig öfverafverkning, synes man alltså hafva att vända sig i främsta rummet mot de mindre skogsegendomarna och endast i sammanhang därmed till den öfriga skogsmarken» o. s. v. Detta tror jag skulle vara ett ytterst olyckligt uttalande ifrån denna kammare. Förklaringsgrunden till att skogsvårdsstyrelserna i sina rapporter uppgifvit, att missbruk, öfverafverkning ägt rum på dessa mindre skogslotter, ligger just i den omständigheten, att många af trävarubolagen ha afverkningsrätt på dessa små lotter — åtminstone är det i allmänhet så i de trakter af Dalarne, som jag känner till — och dessa bolag ha funnit det med sin fördel förenligt — och detta är ju helt naturligt, vill jag säga — att sålunda tillgodogöra sig allt det virke, som de kunna. Men jag tror icke, att det vore lämpligt, att Riksdagen och i all synnerhet dess Andra Kammare gjorde ett sådant uttalande,

Ang. införande af uthållighetsbruk å vissa skogar.

(Forts.)

Ang. in-
förande af
uthållighets-
bruk å vissa
skogar.
(Forts.)

som att statsmakterna vid regleringen af dessa förhållanden skulle hufvudsakligen inrikta sin verksamhet mot de mindre skogsägarna. Jag finner, som sagdt, detta vara ytterst olämpligt, och det är för mig ett skäl att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Staaff: Herr vice talman! På samma gång jag ber att att få uttala min anslutning till reservationen, anhåller jag också att få inlägga en bestämd gensaga emot en sats, som utskottet framställt i sitt betänkande. Det är i slutet af sin motivering, som utskottet säger, att dylik lagstiftning förefaller dess mindre motiverad som densamma ej påkallas, likasom i fråga om t. ex. fideikommisskogarna, af fideikommissariens plikt att åt efterkommande innehafvare bevara den egendom, hvartill han har blott ett slags nyttjanderätt.

Man anser — hvilket jag ock uttalat för flera år sedan här i kammaren — att den nuvarande generationen i fråga om detta stora nationalkapital verkligen har en förpliktelse gentemot efterkommande, som väl må förliknas vid en fideikommisshafvares, nämligen att icke låta det förödas, så att dessa efterkommande stå utan det, som en talare betecknat såsom absolut oundgängligt för vårt lands ekonomiska välstånd; och då detta icke kan påräknas utan lagstiftning, synes det mig, att det blir statsmakternas sak och statsmakternas plikt att härvidlag ingripa och betrakta sig i detta fall som fideikommisshafvare, som äro skyldige att försöka bevara denna betydelsefulla egendom till de slakten, som skola komma att i framtiden bebo vårt land.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Kvarnzelius* och *Söderberg* i Hobborn.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr vice talman! Det har såsom skäl för reservationen och mot utskottets hemställan åberopats, att dess motivering vore mindre lyckad. Detta är emellertid en sak för sig. Anser man motionen i sig själf skadlig, bör man icke vara tveksam om till hvilket resultat man skall söka komma, äfven om utskottet motiverat sitt yrkande något illa.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de därunder förekomna yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den sistnämnda propositionen. Emellertid begärdes votering; och blef i följd häraf nu uppsatt, justerad och anslagen denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 43, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ang. införande af uthållighetsbruk å vissa skogar.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 93 ja och 52 nej; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 5.

Efter föredragning härupå af Andra Kammarens kanslideputerades utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af § 15 i kammarens arbetsordning, lämnades på begäran ordet till

Herr Widén, som anförde: Herr vice talman! Det har insmugit sig ett fel i formuleringen af andra momentet i kanslideputerades hemställan. Där ha nämligen orden »helgdag oberäknad» kommit att inflyta från motionärens affattning af momentet. Dessa ord skola emellertid icke stå där, hvarför jag hemställer, att de må uteslutas. För öfrigt ber jag att få yrka bifall till den gjorda framställningen.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll deputerades hemställan med den af herr Widén däri föreslagna ändringen.

§ 6.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till inköp för Nyköpings hospitals räkning af tomterna n:is 77—83 i Nyköpings stads tredje kvarter, blef af kammaren godkändt.

§ 7.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsanslag till nationalföreningen mot emigrationen.

Ang. statsanslag till nationalföreningen mot emigrationen.

Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.
(Forts.)

I en till Riksdagen den 14 februari 1908 aflåten proposition, n:o 46, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att för understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1908 af tillgängliga medel utanordna ett belopp af 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emellertid hade vid utlåtandet fogats reservation af herrar *A. G. L. Billing*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *E. A. G. A. Wikander*, *Starbäck*, *Larsson* i Lund och *Pehrsson* i Åkarp, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen måtte för understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1908 af tillgängliga medel utanordna ett belopp af 5,000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs och yttrade därvid

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har ifrågasatt, att Riksdagen skulle bevilja nationalföreningen mot emigrationen ett anslag af 10,000 kronor. Detta förslag har af statsutskottet afstyrkts, och jag skall villigt erkänna, att det är mycket lätt att finna skäl för ett dylikt afstyrkande. Men å andra sidan måste jag bekänna, att det förefaller mig, att det hufvudsak, som statsutskottet anför för sitt afstyrkande, icke är synnerligen lyckligt funnet. Utskottet säger nämligen, att det icke kunnat tillstyrka förslaget, därför att utskottet funnit föreningens program »något sväfvande och i saknad af den begränsning, förutan hvilken ett i möjligaste mån riktigt bedömande af den betydelse, ett statsunderstöd till visst belopp kan komma att å föreningens verksamhet utöfva, icke kan äga rum».

Jag måste, som sagdt, bekänna, att jag icke fullt förstår denna motivering. Den förefaller mig, det må statsutskottet icke taga illa upp, rent ut sagdt »något sväfvande». Jag erkänner gärna, att föreningens program är vidtomfattande, törhända är det för mycket omfattande, kanhända finnes det för mycken entusiastisk tro på det företag, som föreningen lagt sig ombord med, och det borde kanske finnas mera nykter och klok beräkning. Men, mina herrar, det är också en vidtomfattande fråga, som det här gäller, en fråga, som sannerligen icke löses blott på ett sätt. Och därför är det icke underligt, att, när man

på allvar vill gå den inpå lifvet, man måste taga fatt på många synpunkter. För öfrigt tror jag icke, att någon skall bestrida, att i detta vidtomfattande program inrymmes en mängd kloka och praktiska synpunkter.

Jag ber i första hand att få erinra om den upplysningsverksamhet, som föreningen bland annat satt till sitt mål. Den vill genom folkskrifter, genom arbete i pressen och framförallt genom det lefvande ordet söka få klart för Sveriges folk, att det hvarken är någon nödvändig eller någon berömlig gärning för en ung svensk man eller en ung svensk kvinna att vända fosterlandet ryggen, och jag tror, att detta är det bästa sättet. Öfverallt i Sveriges bygder råder törst efter kunskap, så att vill man blott upplysa folket och säga det sanningen, nog finnes det de, som lyssna. Föreningen har också redan nu, på den korta tid den varit till, utvecklat en ganska stor verksamhet just på det området. Den rapport, som herrarne nog sett, visar, att i Värmland under januari och februari månader hållits 50 föreläsningar af en utsänd talare, och dessa ha varit besökta af mera än 5,000 personer, och äfven i andra orter har föreningen verkat på samma sätt. Jag tror ej, att man med fog kan säga, att det är en uppgift, som icke är tillräckligt begränsad, och nog är det också en uppgift, om hvilken det kan sägas, att man är i stånd att beräkna i hvad mån ett kontant anslag till visst belopp skall inverka på föreningens arbete. Det inverkar precis så, att föreningen kan anordna flera föreläsningar, ju mera pengar den får. Och detsamma gäller om den föreningens verksamhet, som afser att i de trakter, som äro mest hemsökta af emigrationen, upprätta filialföreningar och upplysningsbyråer och anställa ombud, som till hjälp för folket icke blott upplyser om, hvar inom Sveriges landamären man kan finna sin utkomst, utan äfven ger anvisning om, hur man skall bära sig åt för att få fatt i den. Äfven därutinnan har föreningen, som herrarne kunna se af rapporten, på denna korta tid arbetat med stor framgång. Och detsamma torde gälla äfven i fråga om det arbete, som föreningen planerat och redan nedlagt i fråga om immigrationen. Jag tror, att den upplysningsbyrå, som föreningen har anordnat i Göteborg, har mycket att uträtta i detta afseende.

Då man i förmiddags vid behandlingen af denna fråga i Första Kammaren opponerade sig mot detta förslag och skulle redogöra för, hvarför det ansågs så sväfvande och oklart, anmärktes som ett stort fel, att föreningen icke utslutande lagt sig på att beforda immigrationen. För min del tror jag, att detta är den svåraste och ömtåligaste frågan af alla. Det är bra, att den tagits upp på programmet, men förvisso är den icke den viktigaste. Viktigast måste alltid blifva upplysningsarbetet till förhindrande af emigrationen.

Ang. statsanslag till nationalföreningen mot emigrationen.

(Forts.)

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

På samma sätt tror jag, att man kan säga, att det förslag, som föreningen uppställt om främjande af jordförmedlingen, icke är sväfvande, utan klart och tydligt. Kanhända är detta något väl omfattande, men äfven där har det visat sig, att föreningens verksamhet på kort tid burit frukt, i det den lyckats åstadkomma en sammanslutning inom Värmland i och för jordförmedling. Jag tror därför icke alls, att man med fog kan säga såsom utskottet, att föreningens program är så sväfvande, att man icke kan bedöma, huruvida ett anslag af 10,000 kronor skulle vara till gagn.

Jag vågar också uttala den misstanken, att det i själfva verket icke är detta hufvudskäl, som varit afgörande för utskottet, utan att det varit ett annat, hvilket utskottet blott i förbigående vidrört, nämligen den varsamhet, som svenska Riksdagen alltid visat, när det gäller understöd åt enskilda föreningar. Det är utan tvifvel ett godt skäl. Jag erkänner dess vikt. Men i ett fall som detta gäller hvarken »aldrig» eller »alltid». Det finnes föreningar och föreningar.

Jag ber få erinra om, huru denna förenings bildande mottagits ute i landet. Statsutskottet säger, att dess mål är *behjätansvärdt*. Men ute i landet har man ansett, att det varit något mera, ansett det *beaktansvärdt*. Jag tror, att Sveriges landsting och dess hushållningssällskap ingalunda äro mindre försiktiga än Sveriges Riksdag att lämna anslag till nya och opröfvade föreningar, särskildt när det gäller föreningar med uppgift, som icke ligger nära deras egna af lag föreskrifna uppgift. Men härvid har det märkvärdiga inträffat, att, omedelbart efter det föreningen bildats, tjugu af Sveriges landsting och sexton hushållningssällskap anslogo medel till dess främjande. Tro icke kammararens ledamöter, att det skulle förefalla dessa bra egendomligt, att en sak, hvilken de ansett så fosterländsk, en sak, för hvilken de ansett, att man i hög grad borde nitälska, att för den icke Riksdagen kan offra ett öre, därför att den först vill se, hur långt man skall komma med enskilda medel.

Under det sist förflutna halfseklet har mera än en million människor vändt vårt folkfattiga land ryggen. Af denna million har det öfvervägande flertalet utgjorts af ynglingar och män i den första blomningen af sin lefnadsålder, flertalet har tagits just inom de klasser, där samtidigt tusental och åter tusental fallit offer för lungsotens härjningar.

Vi befinna oss i själfva verket, om man betraktar vårt land och vårt folk ur folkstatistisk synpunkt, i samma belägenhet, som om vi genomgått ett mångårigt blodigt krig. Sådant är missförhållandet mellan de äldre och de yngre åldrarna. Likväl anser man, att man ej bör gifva 10,000 kronor, utan att man bör afvakta den privata företagsamheten. Man har ansett frågan behjätansvärd och därför begärt en utredning. Man har begärt

en utredning och för den utstakat ett mycket bredt program. Regeringen har sin plikt likmätigt tagit upp denna uppmaning och gjort programmet ännu bredare. Emigrationsutredningen arbetar och skall väl vara färdig om ett år eller par; då har man lagt grunden, så att man kan börja fundera, huru man skall bygga vidare på den. Under tiden fortsätter denna ström från vårt land; under tiden vandra år efter år tusen och åter tusen unga fötter bort från vårt land.

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

Regeringen har trots, att, äfven om denna förening skulle uträta mycket litet i jämförelse med hvad den själf tänkt sig, så vore den likväl förtjänt af detta anslag. Den vore förtjänt däraf ej blott därför, att den behöfver det för sin ekonomi, utan framför allt som ett erkännande och en uppmuntran åt de fosterländska män, som i uppoffrande nitälskan tagit hand om denna fosterländska angelägenhet, för hvilken Kungl. Maj:t och Riksdagen hittills ej gjort något, och hvilken fråga Kungl. Maj:t och Riksdagen faktiskt ej ensamma kunna lösa, utan för hvilken fordras hjälp af frivilliga och hjälpvilliga händer.

Det är det skäl, som förestafvat regeringen att begära detta lilla obetydliga anslag, med allt erkännande af de vägande betänkligheter, som på grund af gammal praxis kunna mot förslaget uppställas. Jag vågar uttala den förhoppningen, att äfven inom denna kammare dessa motiv skola göra sig mera gällande än den kloka betänksamheten.

Herr Pehrsson i Åkarp: Såsom synes af utskottets utlåtande, har jag i föreliggande fråga varit af annan mening än utskottet och reserverat mig mot dess hemställan. Jag vill därför i korthet anföra de skäl, som gjort, att jag anslutit mig till denna reservation. Jag vill till en början erkänna, att jag förut ej haft stor kännedom om denna nationalförenings verksamhet. Jag har ej varit i tillfälle att närmare följa den, ej heller att närmare studera dess program. Likaså vill jag nämna, att jag inom utskottet ej hört till den afdelning, som har haft frågan under förberedande behandling, men denna afdelning, som hade den förberedande behandlingen af frågan om hand, har tillstyrkt den kungl. propositionen, så att den motivering, som förefinnes i vår reservation, förelåg till en början såsom afdelningens förslag till motivering för utskottets utlåtande.

Det är sålunda hufvudsakligen genom studium af Kungl. Maj:ts proposition jag kommit till den mening, som jag har. Studerar man denna närmare, tycker jag, att det ligger klart i dagen, att detta anslag är väl förtjänt att vinna Riksdagens bifall. Alla de myndigheter, som haft att yttra sig i denna fråga, ha med stor tillfredsställelse uttryckt sin anslutning. I första rummet har hörts aktuarien Sundbärg, hvilken, som vi veta, har erhållit uppdrag att verkställa utredning angående

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

emigrationsfrågan. Man kan sålunda säga, att det är en fackman, som i detta fall har ordet. Han säger:

»Nationalföreningen mot emigrationen syntes kunna blifva af gagn för statsförvaltningen genom sin naturliga sträfvan att städse hålla sig underkunnig om alla de frågor, som stode i samband med emigrationen, hvarigenom alltså en källa till kunskap därutinnan ständigt skulle stå det offentliga till buds.

Särskildt syntes det vara af värde att, när — såsom stundom inträffade — emigrationen plötsligt vunne insteg i förut jämförelsevis förskonade bygder, en organisation funnes till hands med goda förutsättningar att genast föranstalta en undersökning på ort och ställe af de orsaker, som kunna hafva föranlett ett sådant nytt utbrott, och föreslå de åtgärder, som från det offentliga eller enskildas sida borde vara att vidtaga för ett hejdande af rörelsens ytterligare spridning.»

Landbruksstyrelsen säger, »att den ansett sig icke hafva anledning att ingå i bedömande af förevarande ärende ur annan eller vidsträcktare synpunkt, än som betingas af landbruksstyrelsens allmänna ändamål. Då emellertid, enligt programmet för nationalföreningens mot emigrationen verksamhet, föreningen är sinnad att arbeta för äfven landtarbetarnas bästa och söka vid fosterlandet fästa eller dit återföra arbetskrafter, som eljest kunde gå förlorade för detsamma, men genom föreningens arbeten skulle kunna komma att såsom mindre jordbrukare eller på annat sätt gagna vårt land, samt särskildt att med stöd af statens jordförmedlingsfond antingen själf inköpa odlad eller odlingsbar jord att uppdelas till småbruk eller taga initiativet till föreningar eller bolag för dylik verksamhet, har landbruksstyrelsen funnit, att landtbruket och möjligen äfven fiskerinäringen kunde draga nytta af föreningens arbete. Styrelsen har därför ansett sig böra, för så vidt Kungl. Maj:t eljest skulle finna anledning därtill förefinnas samt, efter pröfning af ärendet i hela dess vidd, anse det sökta beloppet motsvara föreningens behof af statsunderstöd och den nytta för det allmänna, som däraf kunde förväntas, för sin del lifligt förorda bifall till framställningen».

Slutligen har äfven kommerskollegium yttrat sig förmånligt om föreningens verksamhet.

Jag vill nu ej gå in på den plan, som föreningen närmast uppgjort för sin verksamhet. För denna plan har redogjorts i propositionen. Jag vill däremot särskildt fästa uppmärksamheten på den anslutning, som denna förening fått i hela vårt land. Det har bildats föreningar i dess syfte i de flesta län, om ej i alla, och det vackraste beträffande denna sammanslutning är, att till densamma slutit sig folk af alla klasser, från arbetaren till landshöfdingen. Alla slags partier och klasser ha insett, hvilket värde och hvilken betydelse arbetet i den angifna riktningen kan ha.

För att kunna lämna en liten föreställning om hvad föreningen hittills har kunnat syssla med, har jag här i min hand en redogörelse för föreningens arbete under den tid, endast ett halft år, den varit i verksamhet. Man skulle kunna tänka sig, att föreningen under denna korta tid ej hunnit mycket. Här föreligger emellertid bland annat uppgift på de förfrågningar, som framställts hos centralbyrån, och hvarå upplysningar lämnats. Dessa upplysningar äro delade i grupper, så att man kan få en föreställning om hvad det egentligen är för upplysningar, som i den vägen lämnats. Sälunda ha hos centralbyrån gjorts förfrågningar angående erhållande af svensk medborgarrätt, 16 st., erhållande af rätt att idka näring eller besitta fast egendom, 6 st., angående värnpliktsförhållande, 58 st., arbetstillfällen, 180 st., egnahemslånefonden, 70 st., fastighetsköp utan anlåtande af egnahemslån, 47 st., egnahemsarrenden, 6 st., och fall, som ej kunna anses höra under någon af ofvanstående rubriker, 28 st. Det gäller här hufvudsakligen förfrågningar, som kommit från immigranter, och siffrorna ge åtminstone en liten föreställning om hvad upplysningsbyrån kan åstadkomma i den vägen. Dessutom vet jag, att föreningar i vissa län gått i författning om att vid lämpliga tillfällen inköpa jordbruk, som kunna lämpa sig att fördelas bland dem, som önska vinna ett eget hem i detta land. Genom samarbete mellan denna förening, som i stort sedt omfattar hela landet, och de öfriga egnahemsföreningarna och de funktionärer, som ha till uppgift att inom de olika länen och kommunerna speciellt syssla med egnahemsfrågan, anser jag, att mycket verksamt och mycket godt arbete i detta fall kan åstadkommas.

Den anmärkning, som statsutskottet i hufvudsak stödt sig på för sitt afstyrkande, är ju af statsrådet och chefen för civildepartementet reducerad till sitt rätta värde. Det är mycket riktigt, att man vid frågor, som gälla anslag, bör vara varsam och att man vill i de flesta fall ha något resultat att bygga på. Men denna fråga — åtminstone anser jag det — är af en så säregen art, att den är värd understöd redan i närvarande stund. Ty den anslutning föreningen vunnit och syftet för dess verksamhet visar, att den är värd alla sympatier.

Jag tror, att det enligt föreningens plan bedrifna kostsamma byråarbetet i någon mån varit bestämmande inom utskottet, fastän det ej synes så mycket i utlåtandet. Men det tror jag också, och det böra vi redan förut hafva haft erfarenhet af, att om en sådan verksamhet skall genom upplysning, förmedling och i någon mån genom agitation åstadkomma något resultat, äro sådana byråer nödvändiga. Det ha vi exempel på från de politiska partierna, att om något skall kunna göras, får man anlita ett sådant arbetsätt.

Då vi nu vidare veta, att Första Kammaren redan bifallit

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*
(Forts.)

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

reservationen, tillåter jag mig att yrka afslag å utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Herr vice talman! Det kan ju kännas något obehagligt att uppträda för utskottets förslag, ty frågans utgång är väl gifven, och jag tror ej, att det skall smärta någon utskottsledamot, att kammaren godkänner reservationen. Men jag ber i alla fall att få yttra några ord till försvar för utskottets hemställan.

Här har från statsrådsbanken talats mycket om motiven för detta anslag och om det program föreningen uppställt. Om man emellertid jämför reservanternas förslag med utskottets, skall man finna, att de båda förslagen följas åt ända till några rader från slutet. Denna del af motiveringen, som är gemensam för både bifall och afslag å den kungl. propositionen, är ej uppsatt af statsutskottsmajoriteten utan är hämtad från den afdelning, som enhälligt tillstyrkt propositionen. Sålunda är det klart, att det klander, som är uttaladt öfver dessa motiv, faller lika hårdt på dem, som yrkat bifall till reservationen, som på dem, hvilka yrkat bifall till utskottets förslag.

Därefter gaf herr statsrådet likväl sitt erkännande åt utskottets motiv för afslag på den kungl. propositionen, och detta beröm återfaller ju också på utskottsmajoriteten. Jag undrar också, huruvida icke kammaren, äfven om den godkänner reservationen, måste gifva utskottet rätt i den delen, att man måste vara varsam, när det gäller anslag till frivilliga föreningar. Äfven om föreningens syfte är godt och dess arbete äfvenså, bör väl Riksdagen dock icke genast i första ögonblicket med skattemedel understödja ett företag, förrän man fått se det resultat, som föreningen uppnått med sitt vackra program och sin verksamhet.

Nu har man här i kammaren framhållit, hur mycket föreningen arbetat den korta tid den hittills existerat. Ja, för all del, det kan icke finnas någon af utskottsmajoriteten, som vill rikta något klander mot föreningen — långt därifrån — utan man är färdig att instämma i berömmet. Men skall det utgöra tillräckligt skäl för att genom skattemedel understödja föreningen, att resetalare lyckats få femtusen åhörare och att man hållit femtio eller sextio föredrag, då hemställer jag till herrarne och kammaren i sin helhet, huruvida detta verkligen är riktigt. Såvidt jag icke missminner mig, finns det frivilliga föreningar, som i sin ädla sträfvan kunnat samla ända till 5,000 åhörare på ett enda föredrag, och då anser jag icke det anförda utgöra skäl för att med skattemedel understödja föreningen. Sådana föreningar som dem, jag syftar på, kunna vara mycket gamla, men likväl hafva de förmått att gå fram på sin bana till välsignelse för vårt land utan att begära Riksdagens understöd af skatte-

medel. Man kan ju visserligen också framdraga många fall, då föreningar fått understöd med statsmedel af Riksdagen. Men det är att märka, att dessa föreningar i regel måst åtminstone en eller två gånger bära fram sina önskemål till Kungl. Maj:t och Riksdagen, innan Riksdagen lämnat det begärda anslaget. Sedan har Riksdagen funnit, att dessa föreningar — jag vill icke namngifva dem — arbetat efter det program, som de satt som sitt mål, och därför på grund af de ernädda resultaten lämnat understöd till deras verksamhet med olika belopp för olika föreningar. Och Riksdagen har icke åtnöjt sig härmed utan också sagt: vi se visserligen, huru ni använt dessa medel, som ni upptagit på eder utgiftsstat, men Riksdagen vill äfven genom sina revisorer kontrollera, att dessa medel verkligen användas så, som ni lofvat använda dem. Så försiktig har Riksdagen varit förr, men nu är det fråga om att Riksdagen, innan en förening varit i verksamhet mer än ett halft år, skall anslå de medel, som begäras i den kungliga propositionen. Det är en nyhet, det vågar jag säga. Jag tror därför, att kammaren bör hålla utskottet räkning för att utskottet icke opröfvadt tillstyrkt det anslag, som här begärts, endast därför att Kungl. Maj:t burit fram det och därför att det står en ny förening bakom detta anslagsäskande.

Det har äfven talats om, huru många män som lämna vårt land och emigrera från detsamma och att dessa ju i regel utgöras af den unga och kraftigaste befolkningen. Ja, låt så vara. Men detta har fortgått i många årtionden, och — märk väl — nu skulle det rådas bot för saken därigenom, att denna förening i slutet af 1907 tillkommit. Både regering och Riksdag hafva väl förut vetat, att en sådan emigration ägt rum, men någon anhållan om understöd till dess motarbetande har icke framställts, förrän denna förening begärde detta anslag på 10,000 kronor, innan den ännu egentligen visat, hvad den uträttat.

Så har saken ställt sig för utskottet, och därför tror jag, att utskottet icke behöfver blygas därför att det kommit till ett sådant resultat, som det gjort, oaktadt jag väl vet, att kammaren icke kommer att godkänna utskottets hemställan. Det sades vidare, att man i Första Kammaren framställt frågan, hvori det sväfvande i föreningens program bestod, men att man icke fått denna fråga besvarad. Jag skall icke heller besvara den frågan, ty det är ju reservanterna, som först framhållit det sväfvande i föreningens program, och sedan har utskottet lånat detta uttryck ifrån reservanterna. Men om man i alla fall ser efter, hvad denna förening skulle göra, så kan jag för min del icke finna annat, än att vi förut ha offentliga myndigheter, som skola uträtta alltsammans, hvartenda grand, som här upptages i programmet. De offentliga myndigheterna resa visserligen icke land och rike omkring och hålla föredrag, med undantag af sådana,

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

som möjligen ha detta till särskild uppgift. Men oaktadt att vi således hafva dessa offentliga myndigheter, skall det nu upp-
rättas nya byråer — det finnes redan en i Stockholm, en i Göte-
borg och en i Karlstad. Vidare skulle väl sådana byråer upp-
rättas också på landsbygden, och dessa byråer skulle sedan hjälpa
sådana, som fått i sinnet att resa till Amerika, genom att komma
och säga: vi skola hjälpa eder att köpa jord, hjälpa eder med
lagfarter och inteckningar, och de skulle sålunda försöka förmå
dem att stanna hemma. Jag vill hemställa till herrarne från
landsbygden, om de tro, att ifall man skickar den främste jurist
från Stockholm till hvilken landsända som helst i riket och han
råkar på en yngling, som skall resa till Amerika, och erbjuder
sig att hjälpa honom att få en jordbit och skaffa lagfart och
inteckning och sådant — jag hemställer till hvar och en, huru-
vida man tror, att befolkningen, den enfaldiga befolkningen,
sätter mera tro till denne jurist än t. ex. till en ordförande i
kretsafdelningen i ett hushållningssällskap, som är känd i orten
och som man vet många gånger förut lämnat sin medverkan
till sådana åtgärder, som jag här omnämnt. Jag är för min
del viss om, att hvarje enfaldig landtman sätter mera tro till
den, som han känner och som själf känner ortens förhållanden,
än till en jurist, som han aldrig sett förr, han må nu ha kom-
mit från Stockholm, Göteborg eller Karlstad. Nu säger jag icke
detta för att klandra föreningens verksamhet, långt därifrån.
Men jag har velat säga det därför, att man icke skall få den
uppfattningen, att vi sakna personer, som sökt hjälpa dem, som
fått amerikafebern, till en god ekonomisk ställning och som bedt
dem stanna hemma.

Jag tror i alla fall, att det vore väl så klokt, om kammaren
äfven i detta fall iakttog den varsamhet, som kammaren alltid
velat göra, då det gällt understöd åt frivilliga föreningar. Men
här ställer det sig så, att en stor del af kammarens ledamöter
 varit med om att skapa denna förening och själfva äro leda-
möter i densamma, och det är klart, att under sådana förhål-
landen en kungl. proposition skall ha en stor pondus, då den
af Riksdagen begär understöd till en sådan förening. Om det
vore en annan förening, som icke såges så väl af Andra Kam-
maren i allmänhet, men arbetade för ett lika godt syfte som
denna, så undras mig, om man skulle lämna detta understöd,
äfven om förslag därom framburits af Kungl. Maj:t.

Jag har med hvad jag anfört velat visa, att statsutskottet
haft skäl för sin hemställan, hvarför jag, herr talman, icke kan
annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Den siste ärade talaren
antog, att kammaren skulle hålla statsutskottet räkning därför,
att utskottet i denna fråga som i alla andra velat, att man skulle

iakttaga nödig varsamhet, då det gällde att bevilja anslag till en enskild förening. Jag är alldeles öfvertygad, att kammaren verkligen håller statsutskottet räkning därför, att statsutskottet har visat en sådan varsamhet. Däremot tviflar jag på, att kammaren kan hålla den siste ärade talaren räkning därför, att han velat anlägga — visserligen med begagnande af den framstående skicklighet, som han besitter — så små synpunkter på en så stor fråga.

Detta är en enskild förening. Men den är mer än detta, ty denna enskilda förening bäres upp af en rörelse, som i alla fall gripit in bland allt Sveriges folk. Är det då verkligen skäl, att man skall i smådetaljer syna och skärskåda det program, som är framlagdt, och att man skall ställa sig afvaktande och först se resultatet af föreningens verksamhet, innan man finner sig vara färdig med att stödja den? Det är det syftemål, för hvilket denna förening sträfvar, som skall stödjäs, och vi lära väl få svårt att påräkna att få se resultat af föreningens verksamhet, därest vi icke understödja denna verksamhet. Hvilket är då det syfte, som denna förening ställt för sig? Det är att söka åt fosterlandet bevara dess söner och döttrar och att söka återförvärfva sådana, som vändt fosterlandet ryggen. Behöfver man inför ett sådant syfte stå tvekande, om man skall understödja eller icke understödja, då understödet i alla fall hålles inom så blygsamma gränser som här?

Efter det varmhjärtade och utmärkta försvar, som förebragts för Kungl. Maj:ts proposition från herr statsrådet och chefen för civildepartementet, erfordras det, antager jag, icke många ord från reservanternas sida för att kammaren skall låta de betänkligheter, som statsutskottet framfört, fara och ansluta sig till det behjärtansvärda förslag, som reservanterna här velat understödja.

Jag skall, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr *Nydal* instämde häruti.

Herr *Kjellén*: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har icke kunnat ge sitt understöd åt det ifrågavarande äskandet, och för sitt afstyrkande har det i likhet med sin försvarare här framför allt åberopat den varsamhet, som bör iakttagas vid beviljandet af anslag till »nybildade enskilda föreningar». Jag tycker mig här höra ett eko af det utlåtande af år 1906, där utskottet icke ville »med statsmedel understödja en verksamhet af så enskild natur» som Jönson-Rösiös. Det är, som man finner, nästan bokstafligt samma ståndpunkt. Vid närmare uppmärksamhet torde det också visa sig, att bakom ståndpunkten ligger samma anda — ja, jag nödgas att säga, samma fjäll för ögonen, samma skattande åt ett nationallyte.

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.
(Forts.)*

Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.

(Forts.)

Utskottet ser i frågan intet annat än ett vanligt mellan-
hafvande mellan statsmakterna och en anslagshungrig privat-
förening, med »behjärtansvärdt» syfte, men eljest utan intresse
för staten. Det skulle alltså vara ett enkelt expeditiönsärende
af samma slag, som vimlar omkring oss här i Riksdagen, som
statsutskottet har särskildt besvär med, och som det därför tror
sig kunna affärda efter den byråkratiska tågordningens principer.
Enligt min mening är det ett extra ordinarie ärende, af mera
intimt intresse för staten själf än det allra mesta, hvarmed vi
här sysselsätta oss; och därför duga här icke de byråkratiska
metoderna, lika litet som i andra fall, där intressena gå utöfver
hvardagens sfär. Men för att motivera denna mening, måste jag
utbedja mig herr vice talmannens tillåtelse att gå något utom
ämnet och i ett sammanhang vidröra vissa förhållanden, som
synas ägnade att vidga och fördjupa perspektivet på frågan.
Någon gång må det ju dock vara tillåtet att söka höja sig öfver
de närmaste synpunkterna och söka få en utsikt öfver vägens
riktning och mål, då vi syssla med våra politiska detaljfrågor.

Det är endast genom studier af andra man lär känna sig
själf, och sålunda är det först vid jämförelsen med andra land,
som man lär känna sitt eget. Ställa vi alltså vårt samhälle i
belysning utifrån, så faller i ögat en afgörande olikhet mot andra
jämförliga samhällen. De västerländska kultursamhällena lida i
regeln af öfverbefolkning; sålunda antages England ha 30 millio-
ner eller $\frac{2}{3}$ af sin befolkning mera än dess egen jord kan na-
turligt föda, och detsamma lär för Tyskland vara fallet med 15
millioner eller $\frac{1}{4}$. I starkaste motsats häremot visar sig nu
Sverige dragas med *underbefolkning*. Det har icke mer än 12
människor på hvarje kvadratkilometer, men medeltalet för hela
Europa är nära 42, $3\frac{1}{2}$ gånger större, och för Öst-Europa, hvars
vågskål ändå tynges af ofantliga öde vidder af tundra, stepp
och skog, i alla fall 27 eller $2\frac{1}{4}$ gånger större. Lägga vi då
Europas allmänna medeltal till grund, så borde vårt land nu ha
19 millioner invånare, efter Österns norm skulle det ha öfver
12, men det har icke ens $5\frac{1}{2}$. Vi gå säkerligen icke utöfver
rimliga beräkningar, om vi säga, att vårt land i denna stund
har 10 millioner människor mindre än det efter naturens an-
visningar och kulturens allmänna ståndpunkt kunde ha.

Vi ha alltså ett land att växa i. Landet är större än folket.
Detta är ju i och för sig glädjande, i synnerhet för dem, som i
en starkare folkmängd tro sig se en garanti för ett starkare
nationellt kraftmedvetande. Vi behöfva inga kolonier, inga land-
förvärf, behöfva alltså icke heller störa grannarnes ro och ådraga
oss misstankar genom en aggressiv utrikespolitik. Vår politik
siktas icke på nytt rum för öfvertalig befolkning; den måste i
stället sikta på nytt folk för att fylla det stora men ännu tomma
rummet.

Jag tror, att detta bör vara den ledande tanken framför andra i svensk politik efter 1905. Vi måste lita till våra reserver, icke blott hos folket, som nu skall ske genom den allmänna rösträttens införande, utan äfven hos landet. Att göra landet redo att bära och nära en flerfaldigt större befolkning, det är säkerligen den historiska uppgift, som framför andra påhvar det svenska folket, sedan det vaknat från illusionen om yttre stöd och betäckningar i sin kamp för tillvaron.

Men om vi nu ställa denna uppgift framför oss, huru ha vi fyllt den? Vi, som ha ett stort rum att som folkorganism svälla ut i, huru ha vi gjort oss denna förmån till godo? Där om ger statistiken ett besked, som länge har gjort vetenskapsmännen bekymmer. Det är sannerligen tid, att också statsmännen mera än hittills rikta sina ögon dit.

Det svenska folket har i sin fysiska cirkulation trenne påfallande egendomligheter. Den ena är en abnormt *liten dödlichkeit*, den minsta af alla folks (mer än möjligen judeklassens i vissa land). Detta betecknar hälsa och långt lif för den enskilde och är så till vida en glädjande företeelse; men för folket i dess helhet kan saken ha sina sidor — det är dock icke bra med för mycket gubbar och gummor, som kanske också vår senaste historia kunde vittna något om. De bägge öfriga egendomligheterna äro afgjordt och uteslutande af ondo. Den ena är en abnormt *liten nativitet*, beroende på abnormt fåtaliga äktenskap. Den sista är en abnormt *stor emigration*.

Några siffror ge här allvarliga lärdomar. När Europa i allmänhet har 8 äktenskap på 1,000 invånare, så har Sverige 6; det gör ett födelsetal af mindre än 26 lif per tusen, då Europa i sin helhet har 36 och Väst-Europa, dit vi kulturellt höra, trots de stora afbränningarna i Frankrike, har 30. Det ges ingen anledning i naturen eller kulturen, hvarför icke vårt folk kunde förnya sig i samma tempo; men det gör det ej. Veta herrarne, hvad detta betyder i siffror? Det betyder, att vi om året borde få ett människotillskott på 160,000 lif efter den lägre normen och 192,000 efter den högre; men vi ha faktiskt blott 136,000. Vårt befolkningskonto balanserar följaktligen en årlig förlust af 24,000—56,000 lif på inkomstsidan.

Samtidigt med denna svaga tillförsel balanserar vårt befolkningskonto en direkt förlust af 20,000—25,000 lif på utgiftssidan genom emigrationen. En million två hundra tusen svenska män, födda i Sverige med vår svaga nativitet, ha skuddat fosterjordens stoft af sina fötter och sökt bättre lycka i främmande land. Förlusten är ju icke helt så stor, några komma ju igen, men hufvudmassan är förlorad och kan icke ersättas af inflyttade främlingar, äfven om dessa vore dubbelt flera än de äro. Dessa utvandrare äro tillika i sina bästa år, hvadan emigrationen inverkar äfven

Ang. statsanslag till nationalföreningen mot emigrationen.
(Forts.)

Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.
(Forts.)

på det hemmasittande folkets karaktär genom att befordra och till stor del orsaka gubbarnes dominerande.

Men vi behöfva bara ställa det matematiska förhållandet för våra ögon för att gripas af allvarliga tankar. Ehuru försedt med större utvecklingsmöjligheter på fädernejorden än alla jämförliga folk, laborerar svenska folket med större utgifter och mindre inkomster af människolif än något. Hvad betyder detta? Jo, mina herrar, det betyder att vårt folk som organism har bränt och *bränner sitt ljus i bägge ändarne* . . .

Hvar skall det sluta? Den frågan borde sannerligen intressera statsmännen åtminstone lika mycket som lönerregleringar och beskattningsärenden. Befolkningsfrågan är vår största fråga, den är bokstafligen en fråga om lif och död.

Frågar man då efter skulden, så visar sig redan vid ett flyktigt påseende, att man icke kan fritaga människorna själfva. Jorden rår knappt för det, klimatet ej heller i det hela; det är den, jag säger rent ut, samvetslösa misshushållning med landet, som folket länge har fört, det är den som bär hufvudsakliga skulden.

Då frågan var att med statsbelöning utmärka direktör Rösös ansträngningar att hejda emigrationsströmmen genom att predika förtroende till hemlandet, tillät jag mig framhålla ett slag af vår nationella misshushållning, nämligen slöseriet med mänsklig begåfning. Det är det finaste slaget. Men vi slösa också i gröfre former. Skall man kanske nu bättre förstå den ståndpunkt, jag och likasinnade ansett oss böra intaga i malmfrågan? Äfven den står för oss som ett led i befolkningsfrågan: vi anse järnbergen där uppe som en depot, af en nådig natur deponerad där, icke för att göra några rika ändå rikare, utan för att möjliggöra en folkväxt i stor skala. Järnmalmen är nämligen en af de allra främsta trumf vårt rike har på hand i täflan med andra länder om att få människor. Ett ännu klarare och allmänt erkänt exempel på vår misshushållning — som ju också sysselsatt oss mycket i afton — ger skogen. Men under senaste halfsekel ha vi sammalunda slösat med människor, med vårt eget kött och blod. I emigrationens form har också *människoskogen* afverkats i vårt samhälle — ända ned till ungskog och »pitprops», — och när allt detta har flutit bort från våra stränder, så ha vi stått och sett på, och icke ett finger ha vi i decennier rört för att hålla det kvar — ja, mina herrar, det har varit tider, och de ligga icke långt borta, då man här i landet synts mera känslig för utländska emigrantagenters rätt till näringsfång hos oss än för vår egen nationalförlust genom emigrationen! Och ändå veta vi, att en emigrant uppskattas kontant till ungefär 5,000 kronors värde, och ha vi således årligen genom emigrationen förlorat öfver 100 millioner och inalles 6 milliarder! Detta är vår hushållning; och när ändtligen samvetet vaknar, och enskilda män sätta sig

i spetsen för ett nationalkrig mot det onda — så vill Riksdagens statsutskott icke vara med om att af statens pengar offra 10,000 kronor åt detta sträfvande, det vill säga värdet af 2, säger två, emigranter!

Jag medger, att föreningens program är något sväfvande och bör mera koncentreras; jag medger också, att det i vanliga fall vore skäl att vänta med anslag. Men huru förblekna ej sådana betänkligheter nu gentemot det allt öfverskyggande stora, att vi ändtligen vilja göra något och börjat göra något i denna sak, liksom 1903 med skogsvården! Icke skola vi väl slå oss till ro och tro allt vara väl bestäldt därmed att en teoretisk utredning i emigrationsfrågan pågår!

Naturligtvis ligger arbetet att bekämpa de onda sidorna i vårt folkproblem djupare än att man kommer ifrån det med ett anslag till en förening. Hela vårt arbete här går i grunden ut därpå, fast vi kanske icke ha det medvetet klart framför oss. Allt lagstiftningsarbete för att öppna ekonomiska hjälpkällor, skaffa arbetstillfällen och arbetstrefnad hjälper till denna stora sak. Men icke skola vi därför försmå att direkt ge ett stöd, ekonomiskt och moraliskt, då det under betryggande garantier sökes från enskilda män, som vilja taga på sig i främsta rummet hela folkets ansvar i den ena af befolkningsproblemets sjuka punkter. Vore det rätt att vägra dem detta erkännande? Och jag frågar på samma gång, hvilket intryck tror man ett afslag skulle göra på dem där borta i Amerika, som fundera på att resa hit? Skall det ej tydas som ligkiltighet för deras hemkänslor, för att icke säga något ännu värre?

Då vi förra riksdagen beslöto en ostasiatisk sjöfartslinje, så motsatte sig en af kammarens äldsta och mest värdade ledamöter, därtill mångårig medlem af statsutskottet, detta, och han yttrade därom, att han såg med bekymmer mot framtiden, då vi började engagera oss i sådana företag. Jag får säga, att jag hörde detta uttalande med verklig rörelse. Det synes mig ligga något nästan tragiskt däri. Jag känner väl, att ingen kunnat med redbarare hjärta tjäna sitt fosterland än denne talare och hans liktänkande, och det måste för dem vara en pröfning att se tiden slå in på helt andra vägar, som aldrig ingingo i deras politiska åskådning. Det är denna samma åskådning, som synes mig slå ut ur detta utskottsbetänkande som en instängd luft. Och dock måste en förvandling ske. Vi kunna icke längre fortsätta med en politik, hvars skadliga följder gått i dagen; vi måste försöka nya vägar, äfven om de ännu synas en och annan främmande. Jag tager också fasta på uttalandet af utskottets försvarare, att han med jämnmod skulle se, om kammaren röstade mot utskottet. Evgigt kan ej bli det gamla, hvad förmultnadt är skall ramla, och det friska nya växa upp.

I detta nyas namn, herr vice talman, ber jag nu, som

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.
(Forts.)

konsekvens af hvad jag här yttrat, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Utskottet har klandrats af såväl den siste talaren som af herr civilministern, och man får väl kanhända icke förundra sig öfver, att man vill försvara ett förslag, som utgått från Kungl. Maj:t. Men jag vill säga herrarne, att jag inom utskottet i min ringa mån sökt att så godt jag kunnat sätta mig in uti den föreliggande frågan, men jag har härvid icke kommit till annat resultat, än att jag varit med om att afstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror verkligen, att det vore lika lyckligt, om kammaren bifölle utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag. Det är någonting ovanligt här i riksdagen — åtminstone kan jag icke erinra mig något dylikt — att, så snart en förening bildat sig i syfte att verka för ett nationellt intresse, denna förening genast hemställer hos Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t hos Riksdagen om anslag, utan att hvarken Kungl. Maj:t eller Riksdagen erfarit det allra ringaste om denna förenings verksamhet. Man säger, att man skall gifva denna förening ett erkännande för dess gagnande verksamhet, men jag hemställer till herrarne, hvad slags gagnande verksamhet denna förening hittills utfört. Af en ärad ledamot af statsutskottet, som ställt sig på reservanternas sida, hörde vi, att den skrifvit några bref och gjort några förfrågningar m. m., och detta kan ju vara godt och väl. Om föreningen kunde verka såsom den satt sig före, kan det hända, att den kunde gagna det allmänna. Men jag undrar i alla fall, om Riksdagen icke bör vara lika försiktig som statsutskottet och icke gifva sig in på ett område, som måhända icke leder till det mål, som Kungl. Maj:t åsyftat och äfven föreningen tänkt att verka för. Jag anser, att man i alla sina förhållanden bör vara så försiktig som möjligt. Här har berörts en sak, till hvilken man så lätt beviljade anslag under förlidet års riksdag, men jag undrar, om detta anslag skulle beviljats, därest frågan kommit fram i år, därmed afses det östasiatiska bolaget, som erhöll sina millioner i statsanslag. Jag vill nu icke upprepa hvad som då yttrades, utan det må vara nog med det, som redan blifvit sagdt.

På tal om den stora emigration, som under många och långa år försiggått, skall jag villigt erkänna, att herr statsrådet hade rätt däruti, att det sker en bloduttappning genom att våra unga män och kvinnor resa till Amerika. Ingen skulle hellre än jag se, att något sådant icke förekomme, utan att vårt folk, såväl gamla som unga, stannade hemma, arbetade allt hvad de kunde och nöjde sig med sin lott här i vårt älskade fosterland. Men då detta icke gärna låter sig göra, då en del folk från alla andra länder ju plägar resa från den ena platsen till den andra för att söka sin utkomst och lycka, har den frågan framställt

sig för mig: är det så alldeles nödvändigt, att en förening med statsunderstöd skall på detta sätt arbeta mot emigrationen. Jag tror icke, att det kommer att lyckas för denna nationalförening att vare sig med egna medel eller med statsbidrag uträtta något i den riktning, som den satt sig före. Jag vill anföra exempel på fall, där jag icke tror, att det kommer att lyckas. Vi veta ju litet hvar, att en stor mängd af dem, som rest ut till och vistas i Amerika, hafva anförvanter och släktingar här i Sverige. De veta, att de hemmavarande hafva svårt att få sin utkomst här i landet; de skriva hem till dem och skicka dem fribiljetter och respenningar. Tro herrarne, att dessa människor någonsin komma till en upplysningsbyrå? Nej, visst icke, de lita på sina fränder och släktingar i det främmande landet bättre än på tvifvelaktiga upplysningar från en del byråer och begifva sig i väg. Herrarne veta lika väl som jag, att många bland dem, som rest till Amerika för att där söka sin lycka, också hafva funnit god utkomst, och att de efter några år kommit tillbaka med rika erfarenhetsrön, som de sedermera i hög grad tillgodogjort vårt lands industri, jordbruk och näringar, så att vi hafva dem att tacka för icke så litet. Vi böra betänka detta och icke endast nonchalera det. En kontroll huru detta anslag skall användas borde afven finnas. Vi böra också komma ihåg, att våra landsmän i Amerika till sina vänner och fränder i hemlandet årligen skicka afsevärda belopp, under förlidet år omkring 13 millioner kronor. Jag vet många fall, där söner och döttrar till hemmavarande föräldrar årligen lämna dessa föräldrar ett rikligt underhåll. Gåfvo de aldrig bort 25 öre, medan de voro hemma, så hafva de dock, sedan de kommit öfver till Amerika och där förtjänat sig litet, skänkt penningar till hemmet, och när tillfälle yppat sig, hafva de vändt tillbaka med en samlad skilling. I Amerika går mången öfver bord, kan man säga, men många komma åtminstone i min hemtrakt tillbaka. Nyligen hemkommo till min hemtrakt två bondsöner, som några år vistats i Amerika, där den ene förtjänat 4,000 och den andre 6,000 kronor. Dessa köpte sina föräldrars hemman, och de äro nu välbesutna landbrukare, sköta sig väl och deras grannar lära af dem. Tusentals män och kvinnor hafva återkommit från Amerika och den ena efter den andra vänder tillbaka med goda erfarenhetsrön och lärdom i många stycken. Herrarne få säga, hvad herrarne vilja, Amerika är dock ett föregångsland, af hvilket såväl vårt land som andra länder hafva åtskillig lärdom att hämta. Emigrationen har nu saktat af, och man bör fördenskull i denna fråga ej väcka björn, som sofver, och det kommer måhända en tid, då t. ex. japaneser och kineser komma öfver till Amerika och öfvertaga arbetsmarknaden och våra svensk-amerikaner komma då kanske åter mera än nu. Arbetspriserna blifva nog då billiga, och det torde icke blifva så godt för hvarken svenskar

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*
(Forts.)

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*
(Forts.)

eller andra att konkurrera med dem; då torde det blifva en frivillig återinvandring till Sverige.

Om vi nu skulle besluta i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och bevilja 10,000 kronor, hafva vi också därmed sagt, att vi erkänna denna förenings organisation, och i och med det-samma vi erkänna föreningens tillställningar med upplysnings-byråer och reseagenter, som förkunna, huru välsignadt det skulle vara att icke resa till Amerika, hafva vi också lofvat att fort-farande understödjda föreningen. Om dessa upplysningsbyråer med sina många tjänstemän icke få någonting att göra, hur går det då? Männe icke staten fortfarande måste underhålla dessa tjänstemän, sedan de en gång antagits? Jag bara frågar. Staten behöfver icke så mycket träda emellan med anslag, förrän de personer, som fått sådana anställningar, komma och säga: vi skola fortfarande hafva vår aflöning, och när vi icke orka ar-beta, skola vi ha pension. Det är icke småsummor det här är fråga om, utan första året gäller det icke mindre än 40,000 kronor och kanske något därutöfver. Aflöning m. m. till upplysningsbyråns i Stockholm tjänstemän uppgår till 14,200 kronor. Föreståndaren skall hafva 6,000 kronor, och så finnes det juridiskt biträde, två kontorsbiträden och vaktmästare m. m. Till byrån i Göteborg utgår 3,000 och till den i Karlstad 2,700 kronor. Jag föreställer mig, att om dessa upplysningsbyråer skola göra någon nytta i vårt land, måste dylika byråer inrättas i hvarje stad och hvarje kommun, och hvad detta betyder för ett land i anslagsväg, kunna herrarne själfva finna. Herrarne få därför icke lägga oss till last, att vi varit besinningsfulla och öfvervägt både det ena och det andra skälet, fastän det gällt ett förslag, som kommit från Kungl. Maj:t. Herr civilministern yttrade, att det är lätt att finna skäl för afslag å Kungl. Maj:ts framställningar. Han medgifver således, att Kungl. Maj:t haft klena skäl för sin framställning, och härpå vill jag taga fasta. Jag tror, att vi ännu kunna vänta någon tid, att vi böra se tiden an och låta denna välsignade nationalförening, som, såsom man säger, arbetar i godt syfte och till fosterlandets fromma, visa hvad godt den kan göra, innan Riksdagen anslår medel till dess befrämjande och framåtskridande.

Jag erinrar mig, att jag för någon tid sedan läste uti en tidning om en västgötabonde, som fått ett ganska högt pris vid premiering af sitt jordbruk. När premieringsnämnden tillerkänt honom priset, samtalade man med honom och frågade, hvar han hade lärt sin skicklighet i jordbruk. Han svarade då: »Jag har i sju år varit i Amerika, och där har jag lärt att väl sköta ett jordbruk», och han tillade äfven, att hvarje ung man borde lära sig att sköta sitt jordbruk som han lärt det, för att blifva skicklig uti såväl jordbruk som andra saker, hvarmed han tänkte syssla i hemlandet. Härmed ej sägande, att de därför behöfva resa

till Amerika. Han yttrade tillika, att de personer, som äro akt-samma, arbetsamma och flitiga, knappast hafva någon ro, förrän de komma tillbaka från Amerika till sitt fosterland. Men innan de begifva sig tillbaka, vilja de också spara en styfver och lära sig något, som de kunna visa här hemma, när de vända åter, på det att vårt land och folk samt de sjelfva däraf skola komma i åtnjutande.

Ja, herr vice talman, i denna sena stund skall jag icke fortsätta längre, utan ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr vice talman! Jag har egentligen begärt ordet endast för att tillkännagifva min ståndpunkt i föreliggande fråga, och allra minst skall jag inlåta mig i något slags resonemang med den siste ärade talaren, ty hans åsikter i denna fråga och mina gå så långt isär, att det icke lär i denna afton gå för oss att komma öfverens.

Såsom herrarne finna, har jag icke deltagit i detta ärendes behandling i utskottet. Däremot var jag närvarande på afdelningen vid dess förberedande behandling af frågan, och afdelningen tillstyrkte då enhälligt bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det är, såsom en talare redan förut anfört, detta förslag, som nu här föreligger såsom reservanternas.

Nu säger utskottet, att någon tids erfarenhet rörande resultatet af föreningens arbete bör afvaktas, innan statsunderstöd, på sätt föreslagits, beredes föreningen. Detta resonemang föranleder mig att göra en jämförelse. Antag t. ex., att en moder skulle säga: »Detta är ett vackert och intelligent barn, men nu för tiden ställas så stora uppgifter för människorna, att jag skall låta bli att gifva detta barn någon föda, till dess det kommer ut i världen och får visa, om det duger till någonting. Då först skall jag gifva det föda, då skall jag underhålla det och hafva omvårdnad om det. Men till dess tycker jag, att det icke lönar mödan. Låt om oss vänta och se till, hvad barnet duger till och kan uträtta.» Ja, så ungefär förefaller mig utskottets resonemang i denna fråga.

Jag vill säga, att i våra dagar framträda så många och så viktiga samhällsspörsmål, som kräfva en snar och lycklig lösning, att vi vid bedömandet af dessa frågor måste anlägga en något vidare synpunkt än den, som kan betecknas med kronor och ören. Om det då visas, att dessa spørsmåls lösning äfven skulle kräfva ett större eller mindre anslag, så tror jag, att vi icke få rygga tillbaka, såvida det gäller ett stort fosterländskt ändamål, utan jag tror, att vi handla klokast, om vi med iakttagande af all sparsamhet bevilja medel, där vi kunna hoppas, att dessa medel skola mångdubbelt återgäldas vårt land. Då jag tror, att i denna fråga just föreligga sådana omständigheter,

Ang. statsanslag till nationalföreningen mot emigrationen.
(Forts.)

Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.

att vi kunna påräkna att mångdubbelt få igen dessa penningar, kan jag för min del icke annat än yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Staafl*, *Warburg*, *Lovén*, *Ekman* i Göteborg, *Neiglick*, *Sadén*, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Petrén*, *Rune*, *Pehrsson* i Österby, *Söderbergh* i Karlshamn, *von Geijer* och *Jesperson*.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr vice talman, mina herrar! Jag ber att, oaktadt tiden är långt framskriden, få framhålla några synpunkter i denna fråga.

Här har af en ärad statsutskottsledamot framhållits och detta med stor styrka, att den erfarenhet han vunnit i frågan oförtydligt visar, att de, som rest från Sverige till Amerika, åtminstone i allmänhet fått det bättre. Han påpekade, att en hel del af dem, som kommit tillbaka, haft penningar och kunnat lösa sin fars eller mors torfva. Han omnämnde två fall, då personer kommit igen, den ene med 4,000 kronors och den andre med 6,000 kronors sparad penning. Detta är enligt mitt förmenande en af de grundväsentliga orsakerna till emigrationen från vårt land.

Jag har försökt studera emigrationsfrågan så godt jag förmått och förstått. Jag har talat med dem af mina kamrater, som rest till Amerika. Det har varit både landtbrukare och kroppsarbetare. Jag har sport dem: hvarför skola ni resa till Amerika? De hafva då framhållit olika orsaker. De hafva påpekat, att det i vårt land är dåligt i ekonomiskt afseende och att man icke får så rikligt lefvebröd, som man kan erhålla i en del andra länder. De hafva därvid framhållit de erfarenheter, som herr Sjö omnämnde, att deras släktingar och bekanta i Amerika vunnit rikligare bärning, än de kunnat få i Sverige.

Detta är en anledning. En annan har varit, att de ansett, att i Sverige råder så stor social olikhet, att de funnit den i yttersta grad tryckande. Enligt deras grannars och vänners framställningar råder i Amerika en social likställighet, åtminstone i yttre afseende, som icke förefinnes i Sverige. De hafva pekat på, att i Sverige den, som har förmögenhet, har mycket bättre social ställning än den fattige, som ses öfver axeln och tryckes ned. De hafva sagt, att i Amerika frågar man icke: Hvad heter din far? Huru många tusen kronor har din far? Där frågar man i stället: Hvad heter du? Hvad duger du till? Det är just denna orsak, som har varit drifvande för många. De hafva rest öfver till ett annat land för att där försöka bryta sig en bana och få vara människor liksom andra.

Med afseende härpå ber jag få påpeka en liten episod, som hände mig förra sommaren och som förefaller sig vara synner-

ligen markant. Jag var i Stockholm och reste med automobil ut till Lidingöbro. Det var två herrar i mitt sällskap; vi gingo ut på verandan, men jag vägrades servering af kaffe, därför att jag hade automobilmössa på mitt hufvud. Jag var för öfrigt snyggt klädd, hade samma kostym som här i dag, men publiken hade begärt, att sådana herrar icke skulle serveras. Detta visar mer än annat, att den sociala olikheten här i Sverige är tryckande. Jag kunde haft samma känslor som andra och tyckt, att det vore bäst att resa till Amerika. Det är möjligt, att det finnes mången, som af en sådan till synes obetydlig anledning lämnat vårt land. Det går dock icke vidare an här i Sverige att på detta sätt behandla folk huru som helst. Vi böra väl icke bemötas efter som vi äro klädda, utan efter som vi äro uppfostrade och uppföra oss.

En annan orsak är, att det i Amerika är människovärdet och icke egendomens och penningens värde, som är bestämmande i lagstiftningen. Många hafva här i Sverige fått kämpa fram hela sitt lif utan att en enda gång få lägga sin röstsedel i urnan, och därför har mången ansett, att det skulle vara bättre att komma öfver till ett fritt land, där man får vara människa och medborgare, oaktadt man icke har så eller så stor inkomst eller så mycket af ekonomiska ägodelar. Detta har varit en annan viktig impuls till att så många ha lämnat vårt land.

Dessa orsaker bör man, synes det mig, undanröja. Sker så, är det alldeles säkert, att vårt folk och våra unge män komma att stanna i landet.

Om man nu ser på hur emigrationen gestaltar sig, så måste man visserligen erkänna, att de, som här hafva målat i svart, kanhända i någon mån hafva öfverdrifvit. Men det är ändå en sanning, att emigrationen gjort vårt land mycket ondt, och jag ber att för *min enskilda del* få instämma häri. När man finner, att i hela byar endast kvarbo gamla män och kvinnor, måste man fråga sig, om det icke är en stor olycka för landet, att dess unga söner och döttrar lämna det. När man kommer upp till arbetsplatserna och ser, att de unga lämnat dem, och endast gamla gubbar finnas kvar, måste man fråga sig, hur detta skall sluta.

Jag har pekat något på de känslor, som göra sig gällande bland de fattiga. Enligt mitt förmenande måste dessa känslor anses berättigade. När vi äro eniga därom, att det är en olycka för Sverige, att dess unga män och kvinnor resa bort, då synes det mig, att vi böra ena oss om att ställa det så, att de stanna kvar i landet. Detta kunna vi göra genom att besluta sociala reformer i allmänhet, och jag ber då att få taga herr Sjö och kammarens öfriga ledamöter till hjälp, när vi vilja genomföra sådana sociala reformer, att vårt folks unga män och kvinnor kunna känna sig hemmastadda i sitt land.

Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.

(Forts.)

*Ang. stats-
anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.*

(Forts.)

Men detta är, menar jag, ingen anledning för oss att nu motsätta oss det lilla anslag, som här begäres. Det har sagts, att föreningens program skulle vara sådant, att det går ut i det blå. Föreningen är ju ny; den har icke verkat så länge. Men därför kan den icke nu bedömas efter hvad den har ut-
rättat. Enligt mitt förmenande har den emellertid börjat rätt och visat ansatser till att i praktisk gärning försöka omsätta sitt program, så långt det är möjligt. När vi nu äro eniga i själfva sakfrågan, att emigrationen bör bekämpas, synes det mig, att man icke bör förvägra föreningen detta lilla understöd, ty den vill, tror jag mig veta, göra en del insatser i den riktning, som jag pekat på: försöka göra det bättre för folket att lefva här, utreda orsakerna till emigrationen. Sedermera måste den ju för de stora reformernas genomförande vädja till allmänheten och Riksdagen för att få bistånd och hjälp.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Hörnsten, Kjellberg* och *Tengdahl*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner i ämnet, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den af herr Billing med flera afgifna reservationen.

§ 8.

*Ang. ändrin-
gar i sjölagen
m. m.*

Vidare fanns å föredragningslistan upptaget lagutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i sjölagen m. m.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Andra Kammaren af herr *C. G. Lindley* afgifven motion, n:o 152, uti hvars syfte herrar *K. H. Branting, N. A. Nilsson* i Malmö, *E. F. W. Blomberg, N. E. Lindberg, V. Larsson* i Västerås, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *N. Persson* i Malmö, *A. C. Lindblad* i Göteborg, *A. J. C. Christierson, K. V. Rydén, L. J. Carlsson* i Malmberget, *E. C. Kropp, F. W. Thorsson, E. A. Leksell* och *K. A. Tengdahl* instämt, och i hvilken motion föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning för Riksdagen framlägga förslag till:

dels bestämmelser uti sjölagen, i hvad som borde stadgas beträffande fartygens logement;

dels sådan ändring uti sjölagen att sjöfolk gäfvos rätt att, med i lag bestämd uppsägningstid, afmönstra i inhemsk hamn;

dels sådana ändringar uti sjölagens §§ 101, 102, 303, 304 och 305, som i socialpolitiskt hänseende jämnställde sjöfolket med den ilandvarande arbetarbefolkningen;

dels ock de öfriga föreskrifter, till hvilka hvad i motionen *Ang. ändringar i sjölagen m. m.* anförts kunde gifva anledning.

(Forts.)

Utskottet hemställde,

att Riksdagen, i anledning af herr Lindleys förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t efter verkställd utredning. låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som kunde finnas erforderliga, rörande storlek och inrättning i öfrigt af besättningsrum å handelsfartyg.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

herrar *Zetterstrand, Widén, Jansson* i Edsbäcken och *Ehrsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af herr Lindleys motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t

dels efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som kunde finnas erforderliga, rörande storlek och inrättning i öfrigt af besättningsrum å handelsfartyg,

dels ock taga under öfvervägande, huruvida en omarbetning i det i utskottets utlåtande angifna syfte borde äga rum af den för handelsflottan gällande spisordning;

af herr *Lindhagen*, som föreslagit, att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande:

a) hvilka lagbestämmelser kunde finnas erforderliga rörande storlek och inrättning i öfrigt af besättningsrum å handelsfartyg;

b) huruvida en omarbetning i ofvan angifna syften kunde äga rum af den för handelsflottan gällande spisordning;

c) huruvida och under hvilka betingelser sjöfolk finge medgifvas rätt att före anställningstidens utgång afmönstra i inhemsk hamn; samt

d) i hvad mån sjölagens stadganden om de straff och andra påföljder, som kunde drabba sjöfolk på grund af deras förhållande i tjänsten jämte därmed sammanhängande bestämmelser kunde ur ofvan angifna synpunkter underkastas nödig omarbetning; samt

af herr *Pettersson* i Södertälje, som instämt i den uti herr Lindhagens reservation gjorda hemställan.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

Herr Lindley, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! En mycket framstående kammarledamot har sagt mig, att jag kan betrakta utskottets utlåtande såsom en mycket stor framgång, ty, sade han, det är icke ofta, som utskottet enhälligt tillstyrker någon del af en motion, första gången den är framställd.

Då jag trots detta icke känner mig tillfredsställd med utskottets tillstyrkande af en del af denna motion, är det icke därför att jag är så särdeles missnöjd, utan därför att jag vet, att detta utskottets tillstyrkande icke betyder så särdeles mycket. Hvad är det, som utskottet här i själfva verket har medgifvit? Utskottet har medgifvit, att en skrifvelse skulle aflåtas till Kungl. Maj:t med begäran om vidtagande af åtgärder till förbättring af skansarna. Men samtidigt har utskottet i den åtföljande motiveringen med ena handen tagit tillbaka hvad utskottet gifvit med den andra. I denna motivering säger utskottet: »Förvisso bör dock vid meddelande af föreskrifter rörande logementens storlek nödig försiktighet iakttagas, så att icke redarens berättigade intressen komma att lida intrång.» Redarens berättigade intressen framföras här såsom ett skydd mot att verkligen behöfva göra något effektivt till förbättring af logementen.

Litet längre ned anföres, att man bör iakttaga ytterligare försiktighet, så att denna reform, hur välbehöflig den än kan vara, icke må behöfva innebära, att de gamla fartygen måste underkastas några mera betydliga reparationer.

Några rader därefter får man också fram samma synpunkt beträffande de nya fartyg, som skola byggas, i det att man äfven där säger, att bestämmelserna icke få göras alltför kännbara.

När man då ser på hvad utskottet här har kommit till, måste man fråga sig själf: hvad är det, som i realiteten åtgjorts? Om man uppställer en siffra och drager precis samma siffra ifrån beloppet, återstår i vanliga fall ingenting, och detta är ungefär hvad som här blifvit gjordt. Här återstår i realiteten knappast någonting af värde.

Man har icke sagt ett ord angående den andra delen af motionen, angående den hygieniska kontrollen af skansarna. Jag tror för min enskilda del, att den hygieniska kontrollen kanske är mera viktig än bestämmelserna angående skansarnas storlek.

Ett litet tillmötesgående har af utskottet gjorts i motiveringen, i det antydningar blifvit framställda angående spisordningens förbättring, men man har icke vågat göra något definitivt yrkande därom.

I det stora hela måste man därför säga, att utskottets tillmötesgående icke är af någon större betydelse, framför allt icke nu, ty efter tillkomsten af de senaste lagarne i England är det i realiteten så, att detta lands lagstiftning fyller det tomrum, som utskottet här har medgifvit förefinnas. Genom de senast antagna lagarna har den engelska lagstiftningen ändrats så, att

den omfattar äfven till England ankommande fartyg af utländsk nationalitet. När då den engelska lagstiftningen har fastslagit, att utrymmet i skansarna hädanefter skall ökas med 50 procent, och samma lagar skola tillämpas på till England kommande utländska fartyg, hafva vi i realiteten fått hela den stora utrikes sjöfarten ställd under de engelska bestämmelserna.

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

I verkligheten blir alltså här ingenting annat åtgjordt, än att skrifvelsen kommer att omfatta den lilla inhemska sjöfarten och kanske där åstadkomma några behöfliga förbättringar.

Under sådana förhållanden blir det så, att det svenska sjöfolket kommer att hafva en känsla af större tacksamhet gentemot den engelska lagstiftningen, än dessa sjömän behöfva hafva mot den svenska. Jag tycker, att detta är ett bedröfligt förhållande. Man kan ju visserligen resonera som så, att det icke betyder så mycket, ty sjöfolket kanske icke förstår att reflektera häröfver, förstår icke att jämnställa dessa två synpunkter. Men detta är alldeles oriktigt, ty sjöfolket har verkligen möjlighet att jämföra och undersöka, huru det står till i de olika länderna. Till följd däraf att sjömännen under sina fritider äro hänvisade till skansen och icke kunna gå ut, icke komma ifrån, utan där måste söka hvarandras sällskap, komma de att resonera om saker och förhållanden, och deras resonemang kommer i mångt och mycket att röra sig om deras egna sociala förhållanden, om de villkor, hvarunder de lefva och verka. Allmänna samtalsämnet blir då först och främst de lagar, under hvilka de lefva, och sedermera förhållandena ombord å fartygen. Det är mycket betecknande, att i England användes ett något spefullt namn på de mera klyftiga sjömännen, i det man brukar kalla dem *sea-lawyers*, hvilket betyder sjö-advokater. Det är just därför, att området af de frågor, kring hvilka de kunna kretsa och röra sig, är så litet, som de måste samtala om gällande lagar och sina öfriga villkor.

Är det då förmånligt för oss, att dessa samtal, denna konversation i skansen skall utfalla till vår nackdel i sådan grad, som alltid kommer att ske? Kan man icke i den allmänna ovilja mot reformer, som här gör sig gällande vid sådana frågors behandling, finna någon ledtråd vid bedömandet af orsakerna till att det är ständig sjömansbrist i vårt land? I den fråga, som vi nyss behandlade, nämligen frågan angående utredning rörande emigrationen, hafva vi verkligen något att taga fasta på äfven här. Sjöfolket, som representerar ett mycket flyttbart fack, har alltid möjligheter att förflytta sig till andra länder, och sjöfolk försvinner hvarje år från vårt land. Såsom representant för en arbetareorganisation har jag många gånger haft tillfälle att granska detta sakförhållande, och jag har alltid varit ledsen att nödgas konstatera, att alla våra medlemmar endast äro ungdomar. De äro från 16 till 19 å 20 år gamla. Efter denna ålder försvinna

Ang. ändringar i sjölagen m. m. (Forts.)

de öfver till andra länder. En ständig ström af nya unga krafter tages i sjöfartens bruk för att sedermera försvinna.

För att återgå till utskottets utlåtande, vill jag be att få påpeka, att förbättringen af spisordningen är viktig, men att kontrollen är ännu viktigare. Sur och halfrutten proviant är alls icke något ovanligt ombord på ett fartyg. Jag vet ju så väl, att det under längre sjöresor kan vara svårt att förvara proviant, som då mycket lätt kan blifva skämd. Men det är ett allmänt känt förhållande, att, äfven om provianten är dålig, den likväl skall ätas upp, då den en gång är inköpt. Det är icke ovanligt att kunna konstatera stor likgiltighet för besättningens hälsa och välbefinnande. Detta är också allmänt känt. Ofta finner man, att till och med passagerarebåtar, äfven sådana, som gå på Stockholm, icke ens hafva råd att köpa ordentligt dricksvatten att hafva ombord å fartyget, utan att man väntar, tills man kommit ett stycke ut i hamnen, och där fyller sina vattentankar direkt från sjön.

För en tid sedan inträffade en olycka, som vi alla komma ihåg, nämligen sammanstötningen mellan fartygen Transit II och Ferm. Kanske herrarne lade märke till att det å Transit II icke fanns någon af besättningen på utkik, och man angaf, att besättningen vid tillfället sysslade med att fylla vattentankarna. Hvilka vattentankar åsyftades? Jo, naturligtvis vattentankarna för fartygets behof. Följaktligen fyllde man vattentankarna direkt från sjön, och detta på ett fartyg, som delvis, om icke helt och hållet, användes såsom passagerarefartyg. Det är vanligt, att man fyller sina vattentankar direkt från sjön. Jag har själf i min ungdom varit med om att fylla ett fartygs vattentankar just nedanför riksdagshuset, framför Strömparterren.

För några år sedan inträffade åtskilliga förgiftningsfall vid en större fest på Grand Hotell. Man gjorde då ett våldsamt skall i alla hufvudstadens tidningar och dref myndigheterna fram till att verkställa en särskild undersökning af vattnet i Norrström för att utröna, huruvida förgiftningsfallen hade inträffat därigenom, att man tvättat grönsaker i det dåliga vattnet. Då skall man emellertid tänka sig, att samma vatten hvarje dag användes till kokning ombord å våra fartyg. Hvarenda båt, som ligger vid Skeppsbron, har en pump ut i strömmen, hvarigenom man uppumpar vatten, som åtminstone användes till kokning af potatis och grönsaker. Den gången gällde det en annan klass, den gången gällde det hvad vi gemenligen bruka kalla öfverklassen. Då gjordes ett så våldsamt anlopp, då måste alla myndigheter sättas i rörelse för att undersöka orsaken. Men man är icke så noggrann, när det gäller den stora massan af arbetareklassen.

Jag tycker därför, att man borde hafva rätt att fordra en större förståelse från utskottets sida för de framställda krafven, än som här gifvit sig tillkänna.

Jag vill emellertid för att i en drastisk belysning ställa hvad här har sagts endast andraga ett enda fall. Jag har under alla dessa år samlat urklipp angående sjöfartsförhållandena, och jag tager ett exempel ur den först hopbragta samlingen endast för att konstatera, huru förhållandena verkligen kunna gestalta sig i vårt land.

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

År 1898 såg man i Stockholms Dagblad en liten artikel, där det talades om en tilldragelse, som timat i Sydafrika ombord på ett svenskt fartyg. Jag skall endast läsa upp den sista delen af artikeln. Den lyder:

»Vid ankomsten till Durban vägrade besättningen å Cæsar att arbeta och anmälde sina klagomål hos svensk-norske vicekonsuln Karl Schjoth. Enligt dessa skulle besättningen under resan hafva utsatts för misshandel från befälets sida och fått otillräcklig föda. Stewarten hade under resan afidit af misshandel och brist på lämplig föda. Och de hade blifvit hotade med ytterligare misshandel, så snart de kommo ut på sjön igen, hvadan de inte torde stanna kvar ombord.

Konsuln ställde sig helt och hållet på kaptenens sida. Han hade företagit en undersökning af skeppet och därvid kommit till det resultat, att besättningens klagomål vore »lögn från början till slut». Ifråga om stewartens död ansåg han sig icke behörig att ingripa, då Cæsar nyligen varit i Cape-town och saken där handlagts af konsuln.

Emellertid vände sig besättningen till Durban's civil court och en af dem fordrade i ersättning för misshandel inestående lön och returbiljett till Norge, omkring 1,500 kronor. Konsuln bestred genom sitt ombud, att saken fölle inom domstolens jurisdiktion. Besättningens advokat däremot framhöll, att konsuln måste anses såsom partisk för kaptenen och att han icke ägnat besättningens klagomål behörig utredning.

Domstolen resolverade, att målet skulle upptagas och kaptenen instämmas.»

Jag vet icke utgången, men jag vet, huru det ställde sig sju månader därefter. Sju månader efteråt läste man i samma tidning, Stockholms Dagblad, en liten notis, som i all sin ryslighet vittnade om, huru förhållandena kunna gestalta sig till sjöss. Det stod nämligen där under rubrik: »skörbjugg ombord» följande: »Till Kängsö karantänsanstalt anlände i söndags ett fartyg med den ödesdigra gula flaggan hissad på half stång. Ombord å fartyget, hvars namn är 'Cæsar' från Sundsvall, kommande från Mexiko, hade några man af besättningen insjuknat i skörbjugg och en man hade afidit i den hemska sjukdomen. Två af sjukdomen angripna matrosor fördes i land och vårdas nu å Sahlgrenska sjukhuset. Efter det färsk proviant intagits, fortsätter 'Cæsar' sin resa.»

Veta herrarne hvad detta är? Det är mord, ingenting an-

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

nat än mord. När ett fartyg på detta sätt afgår från Afrika via Mexiko, ehuru besättningen redan där klagat öfver dålig utspisning ombord, och sedan går hela vägen samt fortsätter genom hela Engelska kanalen utan att söka hamn och låter en man dö och två man intagas på sjukhus för vård mot skörbjugg, hvilken sjukdom i många fall gifver dem men för lifvet, då innebär detta något så rysligt, att det kräfver lagstiftningens omedelbara ingripande; det går icke för sig att komma undan med mindre. Vid detta tillfälle skref jag i »Socialdemokraten» en artikel under rubriken: »Ett legaliseradt mord». Andra tidningar togo upp denna artikel, och Göteborgs Handelstidning skref, att saken i detta fall skulle dragas inför rätta. Det var 1899. Nu ha vi 1908, det vill säga 10 år efteråt, och ännu har icke något åtal följt, ännu har man icke gjort det allra ringaste för att skaffa någon upprättelse åt den döde och de andra, som voro sjuka och ledo men till sin hälsa genom vistelsen ombord på detta fartyg. Men jag tror för min del, att, äfven om man försökt få fartygets befälhafvare åtalad, det skulle ha varit mycket tvifvelaktigt, om man kunnat befordra honom till något strängare straff. Sjölagens straffbestämmelser äro nämligen icke så mycket anpassade för att bestraffa befälhafvare, som de äro anpassade för att bestraffa de underordnade. Men man skulle kunna ställa en sådan händelse som den här ifrågavarande i bjärt belysning af de mycket tunga och mycket hårda straff, som drabba de individer i samhället, som begå mycket små förseelser. Ställ detta förhållande exempelvis i samband med Sandö-upploppet och deltagarne däri, för hvilka högsta domstolen icke ansett sig kunna förorda någon nåd, ehuru de drabbats af ett så hårdt straff som 8 års straffarbete. I trots af detta har högsta domstolen icke ansett sig kunna göra någon ändring eller nedsättning i straffet. Och till och med Konungen anser sig icke i närvarande stund kunna bevilja de dömde nåd. Likväl låter man en sådan händelse, som den jag nyss omnämnde, passera oanmärkt, och ingen anser sig ha rättighet eller skyldighet att beifra ett dylikt fall.

Jag vet icke, om utskottet har den ringaste kännedom om denna sak. Men det förefaller, att döma af utskottets motivering, som om det skulle anse, att det i hufvudsak är bra, som det är. Jag bestrider icke, att det är nödvändigt att upprätthålla disciplin ombord å fartyg, men i all rimlighets namn måste man väl ändock begränsa den disciplinära myndigheten. Icke kan väl en befälhafvare ha rättighet att ombord på fartyg utsträcka sin makt ända till orimlighetens gräns. Det fanns en gång i tiden en befälhafvare, som till mig fällde ett mycket karaktäristiskt yttrande. Jag disputerade nämligen med honom om, huru man skulle lägga ut ett varpankare. Jag menade för min del, att man borde lägga ankaret på det och det viset, men

han förklarade, att det skulle läggas på ett annat sätt. Jag sade: Är det ni eller jag, som skall lägga ut ankaret? Då yttrade han till mig dessa ord: Tig och lyd order, äfven om ni ruinerar redaren. Det var hans karaktäristiska sätt att se saken, och omsatt på vanligt språk skulle man kunna uttrycka det så: »Inte resonera, bara marschera». Att sjölagen på detta sätt kan göra sjöfolket till viljelösa människor ombord på fartyg, människor, som icke få ha sin egen uppfattning om saker och ting, det är mycket farligt. Ty därigenom blir det så, att de bästa, kraftigaste och initiativfullaste människorna jagas i landsflykt, medan de viljelösa stanna kvar i landet. Jag kan icke finna, att det är klokt att hushålla med det lefvande materialet på detta sätt.

På grund af den sena timmen och då jag anser mig icke kunna vinna så synnerligen mycket genom att gå djupare in i saken och närmare söka bemöta utskottets motivering, vill jag sluta med att anföra ytterligare ett fall ur sjöfolkets lif, som kommit till min kännedom, endast för att konstatera, huru sjölagen verkar.

För en tid sedan — det var förlidet år — träffade jag en skeppsredare här i Stockholm, som var mycket förgrymmad på kommerskollegium. Han talade om för mig, att han såsom bisittare i en sjörätt i Oskarshamn fått en sak andragen för sig, som han ansåg af så stor vikt, att han skulle rapportera den för kommerskollegium med begäran, att kommerskollegium måtte vidtaga nödiga åtgärder i saken. Han meddelade mig därvid, att en skonare eller brigg — jag kan icke säga hvilketdera det var — vid namn Emelie vid Falsterbo seglat för laber bris, men att det ett tu tre börjat blåsa litet skarpare på morgonkulan. Skepparen, som en längre tid hade varit mer eller mindre rusig och just vid detta tillfälle laborerade med svåra efterdyningar af ett rus, kom upp på däck vid sjutiden på morgonen. Då han kom uppför trappan och märkte, att det blåste ganska skarpt, gaf han själf order om, att ett segel skulle intagas. Två man måste då begifva sig upp i riggen för att taga in seglet. Under det de voro sysselsatta därmed, ramlade den ene öfver bord. Det var en jungman. Styrmannen sprang till relingen, där hängde, som vanligt, en lifboj, som han kastade ut till den i vattnet liggande. Lifbojen läser icke ha fallit så värst långt ifrån denne, så att man mycket väl kunde ha räknat med möjligheten af att personen i fråga skulle kunna få fatt i lifbojen. Skepparen förklarade emellertid, att han icke ville vända fartyget, ty det blåste för hårdt, och fortsatte att segla utan att bry sig om den, som låg i vattnet och kämpade för sitt lif. Just denna omständighet, att det här gällde en man, som kunde få tag i en lifboj och låg i vattnet och kämpade för sitt lif, minut efter minut, timme efter timme, utan utsikt till bergning och

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

kanske slutligen uttröttad sjönk tillbaka i djupet, blott en sådan liten episod kan vara tillräcklig till belysning af de förhållanden, som existera på detta område. Hade nu besättningen vågat säga rent ut: Vi gå icke med på detta, vi taga saken i egen hand, vi vända fartyget och söka reda på den druknande, då hade följden blifvit, att besättningen ansetts ha gjort sig skyldig till myteri, som straffas med ett till två års straffarbete eller mera. Här gifves således icke någon möjlighet att under nuvarande förhållanden, med stöd af sjölagens bestämmelser, sådana de äro affattade, kunna vidtaga en räddningsåtgärd i den riktning, jag nu angifvit. Det kan ju hända, att domstolen i detta fall skulle ha sett mildt på saken och dömt besättningen endast till böter. Men det kunde också ha gått i detta fall såsom i det, hvilket jag relaterat i min motion, där jag framhållit, hurusom en sjöman ombord på ett fartyg rymde för att icke behöfva gå till sjöss med fartyget. Han trodde nämligen, att det icke var sjövärdigt. När fartyget kom ut på sjön, gick det också till botten. Emellertid hade man fått tag på den, som rymde, och i trots af att fartyget gått förloradt, blef han straffad för sin rymning och dömdes till en månads fängelse. Sjölagens bestämmelser voro sådana och ändock tilldelade man honom en bestraffning, som i själfva verket icke stod i öfverensstämmelse med sjölagens hela stränghet.

Jag skall också i sammanhang med den skildring, som jag här lämnat öfver matrosens å briggen Emelie död, be att få säga, att kommerskollegium till och med har förklarad, att det icke varit möjligt att åtala den befälhafvare, som seglat ifrån mannen, eller befordra honom till straff, därför att sjölagen icke innehöll någon bestämmelse, som gjorde det möjligt att i detta fall straffa en befälhafvare.

Jag tror verkligen, att missförhållandena på detta område äro så pass stora, att denna fråga borde förtjäna en allsidig utredning, men en sådan utredning har utskottet icke velat vara med om. Jag hoppas emellertid, att kammarens flertal skall behjerta sjöfolkets kraf och såsom ett uttryck därför understödja herr Lindhagens reservation.

Herr vice talman, jag ber att få yrka bifall till herr Lindhagens reservation.

Herr Zetterstrand: Herr vice talman, mina herrar! Den siste talaren har gifvit ett visst erkännande åt utskottet därutinnan, att det har begärt, att Kungl. Maj:t måtte utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser beträffande storlek af besättningsrum å handelsfartyg, ehuru motionären ansåg, att utskottet i detta fall har gått något för försiktigt till väga.

Däremot klandrar motionären utskottet därför att det icke alls har fäst sig vid de hygieniska förhållandena ombord. Detta

klander tror jag icke vara rättvist. Ty utskottet säger på sidan 14: »Det har af motionären ifrågasatts, att i sjölagen skulle inryckas stadganden, som dels förpliktigade fartygets ägare att sörja för att logementen med afseende å storlek samt anordningar för luftväxling, uppvärmning och belysning uppfyllde vissa i lagen uppställda fordringar och dels anordnade kontroll å dylika bestämmelsers efterlefnad. Äfven utskottet håller före att ett försök till åstadkommande af lagbestämmelser i denna riktning bör göras.»

Ang. ändringar i sjölagen m. n.
(Forts.)

Och vidare säger utskottet på sidan 15, att »beträffande öfriga förut omförmälda anordningar för logementens försättande i tillfredsställande skick, nämligen för åstadkommande af nöjaktig luftväxling, uppvärmning och belysning, kunna uppenbarligen ofvan framhållna betänkligheter antingen icke alls eller endast i ringare grad komma i betraktande».

I den delen tror jag således, att utskottet följt motionärens anvisningar. Det säger också, att utredningen skall omfatta logementens storlek och inredning i öfrigt, hvilket ju syftar på de hygieniska förhållandena.

Sedan har motionären vidare anmärkt, att utskottet icke fäst sig vid frågan om spisordningen. I det fallet har ju utskottet sagt, att en annan fråga, som beröres i den föreliggande motionen, synes utskottet i detta sammanhang jämväl vara förtjänt af uppmärksamhet; det är just frågan om utspisningen. Och då lägger utskottet till att det vill därför synas utskottet, att anledning icke saknas till att jämväl taga under öfvervägande, huruvida 1896 års spisordning bör underkastas någon revision. Men det medgifver jag, att i denna del har utskottet icke tagit steget fullt ut och förordat en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Där emot ha några reservanter från Andra Kammaren, däribland undertecknad, varit med om att draga ut konklusionen af hvad utskottet sagt och sålunda begärt, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida en omarbetning i det i utskottets utlåtande angifna syfte må äga rum af den för handelsflottan gällande spisordning. I det fallet ha sålunda vi reservanter följt motionärens anvisning.

Sedermera har motionären gjort yrkanden, som gått längre, och dessa yrkanden ha biträdts af herr Lindhagen i hans reservation. Dessa ha gått ut på ändringar i sjölagens ansvarsbestämmelser och då får jag verkligen säga, att med den korta tid, som stått utskottet till förfogande, då vi måst handlägga detta ärende på mindre än en förmiddag, har det för oss varit omöjligt att fullständigt sätta oss in i den svenska sjölagens ansvarsbestämmelser i jämförelse med de främmande sjölagarnas hithörande bestämmelser. Men vi ha försökt göra detta, då det särskildt på sjölagstiftningens område är af en viss vikt, att sjölagarna stå i en viss öfverensstämmelse med hvarandra, och

Ang. ändringar i sjölagarna m. m.
(Forts.)

det resultat, vi då kommit till, har varit det, att svenska och danska sjölagarna öfverensstämma i detta stycke med hvarandra, att norska sjölagen förut varit något mildare, men på senare åren skärpts, så att den nu är strängare än den svenska, att vidare den tyska sjölagen är fullt ut lika sträng, till och med strängare än den svenska. Dessutom har jag efteråt fått reda på att franska sjölagen skall, särskildt med afseende på disciplinförhållandena, vara strängare än den svenska, beroende därpå att det franska sjöfolket står i intimare förhållande till örlogsflottans manskap — det utgör ett slags reserv till detta — och med anledning däraf förefinnas äfven för franska handelsfartyg strängare disciplinbestämmelser än beträffande de svenska. Däremot har utskottet tyckt sig finna, att engelska och amerikanska sjölagarna i stort sedt äro något mildare än den svenska, men om de också i stort sedt äro mildare, tror jag också, att man kan påpeka förhållanden, som äro strängare. Jag hörde särskildt en bestämmelse, som förekommer i den engelska sjölagen, men som saknas i vår, nämligen att om en person kommer ombord på ett i hamn liggande fartyg och uppmanar till ohörsamhet mot befälet, så underkastas han urbota bestraffning, hvilket ju icke är möjligt enligt svenska sjölagen. Att ingå i närmare undersökning i detta fall och bilda sig någon uppfattning om, huruvida den svenska lagens bestämmelser äro strängare eller mildare, har utskottet emellertid icke haft möjlighet till, men vi ha i alla fall icke ansett, att tillräcklig utredning redan nu föreligger för att förorda en ytterligare utredning af saken.

En annan omständighet, som påpekas i motionen, rör bestämmelserna om straff för befälhafvare, och att detta straff i vissa fall är alltför lindrigt i vår lag ha vi funnit efter den ringa granskning vi kunnat ägna främmande sjölagar. Men vi trodde, att den omständigheten låg utom motionen.

Resultatet af våra undersökningar i denna fråga har blifvit det, att vi reservanter från Andra Kammaren — vi äro fyra stycken — ha ansett oss kunna i likhet med utskottet begära en utredning rörande besättningsrummens storlek och inrättning i öfrigt, det vill säga de hygieniska förhållandena, dels och därutöfver beträffande spisordningen, och får jag, herr talman, på grund af hvad jag här i korthet anfört, yrka bifall till den af mig jämte medreservanter afgifna, vid utskottets utlåtande fogade reservation.

I detta anförande instämde herrar *Martin* och *Ersson*.

Efter det herr talmannen, som nu tillstädeskommit, öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade

Herr Broström: Herr talman! Att missförhållanden exi-

stera på svenska fartyg, och det såväl i hvad som rörer besättningsens logi, som äfven i fråga om spisordning och andra omständigheter, som blifvit berörda i den föreliggande motionen, det vill jag visst icke förneka, och jag ställer mig för min del mycket sympatisk till hvarje reformkraf, som afser att förbättra förhållandena ombord å våra fartyg. Att motionären med sin stora kännedom om sjöfolkets förhållanden med lätthet konnat ge en ganska mörk skildring utaf extrema fall, det är heller icke så underligt. Det är klart att med de särskildt svåra förhållanden, under hvilka sjöfarten bedrifves, det naturligtvis alltid kommer att förefinnas en massa misshälligheter, som för icke fackmannen och äfven för fackmannen måste te sig särdeles afskräckande. Jag tror emellertid, att motionären har här i ingressen till sin motion stödt sig på statistiska uppgifter, hvilkas riktighet jag ur min synpunkt visserligen icke vill bestrida, men som jag tror föra till konsekvenser, hvilka knappast äro förenliga med förhållandena, sådana de nu äro i den svenska handelsflottan.

Jag har i går af en i kommerskollegium anställd tjänsteman fått en del uppgifter, som sammanställts af till kommerskollegium inkomna uppgifter och utgöra en statistik öfver olycksfallen å svenska handelsfartyg under de båda senaste åren. Han uppskattar där antalet af det uti den svenska handelsflottan anställda sjöfolket till omkring 25,000, och de inkomna uppgifterna visa, att under år 1906 hade genom olycksfall inträffat 51 dödsfall och 1907 55 stycken. Naturligtvis är det beklagligt, att dessa olycksfall ha inträffat, men jag tror icke man rättvisligen skall kunna säga, att detta är en öfver höfvan stor olycksfallsprocent.

Herr Lindley har i motionen fört talan mot de missförhållanden, som ofta äro rådande i fråga om inrättandet af skansarne ombord å fartyg, och han har ju i så måtto fått utskottet med sig i denna del, att utskottet förordat en skrivelse till Kungl. Maj:t i afsikt att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag till lagbestämmelser, som må anses erforderliga rörande storlek och inrättning i öfrigt af besättningsrum å handelsfartyg.

Nu är emellertid förhållandet, att Kungl. Maj:t i december 1906 tillsatte en kommitté, som fått i uppdrag att söka utarbета förslag till säkerhetsåtgärder ombord på svenska handelsflottans fartyg, och denna kommitté, som ännu tyvärr icke har hunnit så särdeles långt i sina arbeten, räknar bland sina medlemmar den ärade motionären. Det är honom då icke obekant, att kommittén på sitt program upptagit frågan om besättningsrummens ordnande å svenska fartyg, och ehuru kommittén ännu icke fattat definitivt beslut i denna fråga, har den i princip uttalat sig för att skarpare bestämmelser, mera motsvarande moderna kraf på hygien och dylikt, skola göra sig gällande i en blifvande

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändringar i sjölagen m. m. (Forts.)
 ny förordning angående besättningens rum på fartygen. Det är ju dock förvånande, att motionären, som ju icke bör vara omedveten om kommitténs åtgärder i detta hänseende, icke desto mindre inkommer till riksdagen med en motion, däri han påyrkar en skrivelse uti samma hänseende.

Hvad vidare rör provianten, så är visserligen den spisordning vi ha, senast reviderad år 1896, sådan, att man naturligtvis kan ha åtskilligt att anmärka däremot. Men jag tror med fog kunna säga, att, åtminstone hvad ångfartygen beträffar, så skulle det icke vara någon möjlighet för oss att erhålla manskap, om vi endast skulle hålla oss till denna spisordning. Den mathållning, som bestås besättningen på ångfartygen, går vida öfver hvad denna spisordning såsom minimum fastställer, och jag tror, att numera äfven å segelfartyg — tyvärr minskas svenska handelsflottan hvad segelfartyg beträffar i ganska afsevärd grad — torde det icke vara möjligt att tillfredsställa besättningens kraf med den gamla spisordningens föreskrifter, utan man får gå väsentligt längre, än hvad den föreskrifver.

Emellertid skall jag gärna medgifva, att det i föreliggande fråga väl är af behovet påkalladt, att kontrollbestämmelser såväl angående proviantens mängd som i fråga om dess omväxling och beskaffenhet bli fastställda, och jag har för min del icke något emot, att en ändring i vår spisordning, som kan tillfredsställa sjöfolkets kraf på mathållning ombord på fartygen, blir genomförd.

Hvad nu den svenska lagens bestämmelser angående de disciplinära förhållandena beträffar ombord på fartygen, så måste man naturligtvis ge motionären rätt däruti, att de te sig i vissa fall ganska drakoniska. Men jag kan icke neka till, att det förefaller mig, att motionären gick tämligen långt, då han här i sitt anförande nyss förde talan för besättningen och sade, att denna ombord å fartygen i sitt disciplinförhållande till befälet icke skulle få vara, såsom orden föllo sig, »viljelösa människor», som icke få ha en egen uppfattning. Ty jag må verkligen undra, huru det skulle taga sig ut på våra fartyg, om befälhafvarens åtgöranden i ena eller andra hänseendet icke skulle åtyldas af besättningen, utan denna kanske i ett kritiskt ögonblick helt enkelt sade: nej, detta passar icke, utan vi skola göra på det och det sättet.

Hvad sedermera vidkommer, att ansvarsbestämmelserna i sjölagen för befälhafvare icke äro tillräckligt skarpa, så vill jag gärna medgifva det, men jag vågar bestämdt påstå, att en sådan åsikt, som herr Lindley här framfört, skulle vara ganska farlig att etablera på våra fartyg.

Hvarför jag emellertid i fråga om ändring af sjölagen i de angifna paragraferna icke under närvarande förhållanden vill ställa mig på motionärens ståndpunkt är därför, att jag håller

före, att en omarbetning utaf vår sjölag såvidt möjligt icke skall inskränka sig till enbart dessa få paragrafer. Här har redan för ett par år sedan för riksdagen framlagts en motion om omarbetande af vår sjölag i dess helhet, och densamma äger så många brister icke allenast i fråga om disciplinära förhållanden ombord utan äfven i åtskilligt annat, såsom i fråga om befraktning och upptagande af sjöförsäkring m. m., att jag tror, att en omarbetning af ett fåtal paragrafer vore särdeles olämplig.

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

Då vår nuvarande sjölag kom till, förefanns ett samarbete mellan de tre nordiska länderna för att få en uniform sjölagstiftning. Jag håller före, att det skulle vara ganska olyckligt, om vi icke vore i tillfälle att också vid omarbetningen af vår sjölag samarbeta med de båda andra nordiska länderna för att draga nytta af den erfarenhet på sjöfartens område, som dessa båda nationer ovillkorligen måste äga och som i många fall är betydligt större än hvad den svenska sjöfartens målsmän hafva. Jag erinrar särskildt om hurusom den norska sjöfartens utöfvare hafva enormt mycket större erfarenhet i hvad beträffar särskildt sjöfarten på aflägsnare farvatten, än hvad svenskarne äga.

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till herr Zetterstrands med fleres reservation, dock med uteslutande af den första delen, emedan jag anser, att den nu arbetande sjöfartskommittén redan har tagit den fråga om hand, som reservanternas där berört, och då det synes mig olämpligt, att Riksdagen under sådana förhållanden skulle i den frågan skrifva till Kungl. Maj:t, tillåter jag mig föreslå, att den delen af reservationen uteslutes.

Med herr Broström förenade sig herr *Jeansson* i Kalmar.

Herr Pehrsson i Österby: Herr talman, mina herrar! Då jag djärfves taga ordet i denna fråga, som kan synas ligga rätt långt ifrån min erfarenhet, är det därför att jag fått, jag kan säga, en uppmaning från ett håll, som annars icke här haft tillfälle att göra sig hördt. I Hamburg hölls den 13—14 maj 1907 en stor kongress, där större delen af våra svenska sjömanspräster voro närvarande, och där just den fråga var under debatt, som nu här behandlas. Det kan ju vara af icke så litet intresse att höra, huru saken ter sig från ett håll, där hvarken redarnes eller sjömännens intressen äro förhärskande. Det gäller här i första hand, huru man skall bevara åt vårt land vår präktiga, duktiga sjöfolkstam. Man hade i Hamburg också formulerat frågan så: »hvad kan göras för att förebygga, att så många sjömän försvinna?» Där framhölls med skärpa och kraft, hur en stor del af vårt sjöfolk går förloradt för vårt lands sjöfartsnäring. De svenska fartygen i utländsk sjöfart ha i regel endast folk under 20—25 års ålder. I synnerhet gå de svenska sjö-

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

männen öfver i engelsk och amerikansk tjänst i ett alldeles oproportionerligt stort antal. Detta beror, såsom det framhölls vid kongressen, i synnerhet på följande omständigheter: man finner i den engelska och amerikanska sjöfarten kortare arbetstid, högre hyra och icke så skärpta bestämmelser i disciplinärt hänseende som på de svenska fartygen. Vidare talades där om kosten, som det nog ibland kan vara anledning att klaga på, men i den frågan syntes man likväl vara ganska öfverens om att kosten på de svenska fartygen står ungefär i jämnhöjd med kosten på de engelska. Man betonade däremot med styrka de synnerligen olyckliga förhållandena med afseende på manskapets bostäder. Särskildt framhölls den omständigheten, att renhållningen i skansen vore mera tillfredsställande å engelska fartyg, därför att den i regel på de svenska fartygen sker på fritid, men på de engelska under arbetstiden. Vidare betonade man, att hvad som särskildt efter den 1 juli 1907 kommer att locka folket, är den lag om olycksfallsförsäkring för sjöfolk, som från den dagen börjat tillämpas i England. När man kommer in på frågan om hvilka åtgärder, som böra vidtagas i samband härmed, så äro de redan gifna genom omnämmandet af dessa orsaker till öfvergången i engelsk och amerikansk tjänst. Jag vill här ej vidare inlåta mig på denna sak, då tiden är långt framskriden, men jag har ansett mig böra låta dessa uttalanden komma fram.

Nu har, som den siste ärade talaren påvisade, den kommitté, som af Kungl. Maj:t tillsatts, redan fått i uppdrag att undersöka förhållandena med afseende å sjöfolkets bostäder, förhållandena i skansen, och den frågan är sålunda redan under utredning. Likaså synas de talare, som uppträdt, ha varit benägna för att under denna utredning äfven skulle upptagas frågan om spisordningen för handelsflottan. Jag tror också, att det skulle vara synnerligen lyckligt, om vi under denna kommittés arbete kunde fått in disciplinärfrågan, frågan om ansvarsbestämmelserna i sjölagen.

Visserligen sades här, och det har jag ofta hört, att vi borde få en fullständig revision af sjölagen. Jag tror visst, att det skulle behövas, men skola vi hvarje gång, det blir fråga om en partiell reform, slå ihjäl densamma med det argumentet, att det behöfs en grundlig revision? Likasom vi hvarje gång, det blir fråga om en grundlig revision af en lag, få höra talas om att man skall i stället vidtaga partiella reformer! Jag erinrar endast om hur det i år hette i fråga om kyrkolagen: nej, ingen fullständig revision, då komma vi aldrig fram, låt oss gå de partiella reformernas väg! Nu återigen: inga partiella reformer, hel revision! Med allt erkännande af utskottets motivering i detta stycke, måste jag alldeles bestämdt intaga den ståndpunkten, att en kraftig disciplin och enhetlig ledning måste upprätthållas

i handelsflottan. Men nog finnas väl i vår sjölag åtskilliga be-
 stämmelser i fråga om vårt sjöfolks rättsliga ställning, som väl
 torde behöfva moderniseras.

Om man jämför vår lagstiftning i detta hänseende med
 andra länders, särskildt Englands — och jag har också i detta
 stycke från väl initieradt håll hört åtskilligt, som tyder på, att
 vår svenska lagstiftning i vissa hänseenden är strängare och i
 vissa hänseenden mildare än t. ex. den engelska eller ameri-
 kanska lagstiftningen — så förstår man nog, att detta är ett af
 de skäl, hvarför de svenska sjömännen gå öfver i engelsk tjänst.
 Vore det då icke lämpligt, att en revision af dessa bestämmelser
 verkligen företoges? En utredning kan ju under alla förhållan-
 den endast gagna. Jag skulle däremot icke hålla för lämpligt,
 att Riksdagen så att säga gifve på hand hvad denna utredning
 i det hänseendet skulle gifva för resultat. Det finge naturligtvis
 bli beroende på hvad denna utredning, verkställd af kompetent
 folk, funne vara bäst och nyttigast.

Jag skulle därför vilja göra en ändring i herr Lindhagens
 reservation, en ändring, hvarigenom Riksdagen icke på något sätt
 bunde sina händer eller gifve på hand — om man kan säga
 något sådant, när ett skrifvelseförslag göres — men hvarigenom
 just denna sak, sjöfolkets rättsliga ställning i allmänhet, också
 toges in under denna sjöfartskommittés arbete. Jag tänker mig
 möjligheten af att Kungl. Maj:t skulle, om Andra Kammaren
 yttrade sig för saken, gärna af den anledningen utvidga kom-
 mitténs arbetsområde och befogenhet. Jag skulle då vilja göra
 följande yrkande, bestående, utom i instämmande i punkterna
 a) och b) i herr Lindhagens reservation, i ett sammansläende af
 momenten c) och d), nämligen: att Riksdagen i anledning af
 förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga
 under öfvervägande, huruvida och i hvad mån sjölagens stad-
 ganden angående sjöfolks rättsliga ställning i tjänsten jämte
 därmed sammanhängande bestämmelser kunna ur ofvan angifna
 synpunkter underkastas nödig omarbetning.

Detta är en stor fråga, mina herrar, mycket större, än hvad
 man kanske vill tro. Det gäller, att försöka behålla vår svenska,
 goda och präktiga sjömansstam. Vi ha på förmiddagen hört
 talas om, huruledes äfven i vår örlogsflotta finnas stora vakanser.
 Frågan skulle därför äfven för den kunna vara af betydelse.

»Vi måste», för att tala med denna nyss nämnda konferens,
 »ställa det så, att våra sjömän på våra svenska båtar få lika
 goda lefnads-, arbets- och ekonomiska villkor, som på hvarje
 annat lands båtar, så att svenska sjömän så långt möjligt bibehållas i svensk tjänst. För sådant ändamål torde från rederiers
 och befäls sida större afseende fästas vid sjömannens allmänna
 välbefinnande ombord, att särskildt deras bostäder ombord ordnas

Ang. ändrin-
 gar i sjölagen
 n. n.
 (Forts.)

Ang. ändringar i sjölagen
n. n.
(Forts.)

på ett för hälsa och trefnad tillfredsställande sätt, att svenska sjömän genom lagstadgad olycksfallsförsäkring och pensionering finge för sig och sina familjer en med hänsyn till deras farliga och utslitande lif tryggad ställning. Svenska sjömans bibehållande i fosterlandets tjänst är en fråga af så stor nationell betydelse, att den väl förtjänar uppmärksamhet och uppoffring såväl af enskilde som från statens sida!»

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Ja, det torde vara bekant för de herrar, som någorlunda länge varit i riksdagen, att detta är ett lagstiftningsområde, med hvilket jag kommit att syssla ganska mycket dels såsom ledamot af utskott, dels såsom motionär. Det var just en motion af mig med flera, som föranledde tillsättande af den kommitté, som nu arbetar på detta område. Jag har således haft all anledning att intressera mig för detta ämne och att, såvidt jag kunnat, sätta mig in i detsamma. Jag tror mig ock kunna säga, att jag därvid äfven afsett att bibehålla det svenska sjöfolket åt den svenska sjöfarten. Det är också, bland annat, ur den synpunkten, som utskottet tillstyrkt, att bestämmelser om sjöfolks bostäder och om en bättre spisordning skola upptagas till behandling. Vi ha nu fått den upplysningen, att, hvad särskildt bestämmelserna om bostäder beträffar, dessa redan utgöra föremål för den nämnda kommitténs utredning. Och jag hoppas, att, fastän Första Kamraren afslagit hela frågan på grund däraf, att kommittén redan har den om hand, Kungl. Maj:t likväl skall upptaga jämväl frågan om spisordningen och kontroll å födoämnen ombord. Jag tillåter mig särskildt här framhålla detta, på det att det icke må bli afglömdt.

Hvad åter beträffar ändring i bestämmelserna om sjöfolks förbrytelser enligt sjölagen och straffen därför, så är dock detta, efter mitt förmenande, en helt annan sak. Det, som den siste talaren rörde sig med, var till en stor del saker, som, i likhet med de ofvan berörda om bostäderna och om spisordningen, i lagstiftningen icke hör till själfva sjölagen, utan gjorts till föremål för särskilda författningar. Så är t. ex. fallet i den norska lagstiftningen, hvares bestämmelser utgöra föredömet för den af mig år 1904 väckta motionen och den ofta nämnda kommitténs arbete, och äfven i den danska lagstiftningen. Men hvad beträffar straffbestämmelserna, så tillhöra dessa *sjölagen i egentlig mening*, och i afseende på dem står jag därför för min del på samma ståndpunkt, som talaren på göteborgsbänken, i det att jag anser, att det skulle vara olägligt och olämpligt att nu skrida till en partiell omarbetning af vissa paragrafer i sjölagen, och detta till och med utan att angifva, något så när fullständigt, hvilka bestämmelser skola omarbetas. Det är ju bekant, att — såsom den ärade talaren från Göteborg också framhöll — vår

sjölag tillkommit efter samarbete med de två andra nordiska länderna, och att de tre sjölagarne i de flesta hänseenden öfverensstämma. Detta är en gemensamhet, som vi arbetat att komma till, och som, efter hvad det synes mig, man icke bör släppa. Nu är det sant, att hvad den norska lagstiftningen om förbrytelser af sjöfolk beträffar, denna på senare tiden gått sin egen väg, i det att i och med antagandet af den norska strafflagen af den 22 maj 1902 bestämmelserna om sjöfolks förbrytelser infördes i strafflagen. Men det är att observera, att de bestämmelser, som då infördes i den norska strafflagen, äro nästan öfver hela linjen *skärpta* i förhållande till den svenska sjölagens stadganden. Där har man således gått i motsatt riktning, mot hvad här påyrkats. Nu vore det ju i alla fall skäl att skrida till en omarbetning, därest förhållandet *verkligen* vore det, att vår sjölag i detta hänseende vore olämplig och efterblifven andra länders. Hvad den norska lagen beträffar, så har jag redan talat om densamma. Hvad åter angår den danska lagen, så är den öfverensstämmande med vår sjölag. Och hvad den tyska beträffar, så finner man, om man går igenom densamma — jag har gjort det själf i dag — att dess bestämmelser äro i det hela, om icke strängare, så dock lika stränga. Men vid sådant förhållande synes det mig, som om vi icke hade något särskildt skäl att skrida till en sådan partiell omarbetning, utan att vi böra vänta, tills hela sjölagen kan komma till att omarbetas och man således samtidigt kan taga såväl den ena delen som den andra af densamma i betraktande.

Jag kan här icke neka mig att framdraga ett par af de exempel, som dels motionären dels reservanten anfört på bestämmelser, som de tycka vara olämpliga. Motionären nämner t. ex. 75 paragrafen. Den lyder: »Underlåter sjöman, som blifvit påmönstrad, eller som skriftligen förbundit sig till inställelse å viss dag eller bevisligen erhållit del af skriftlig kallelse att å viss dag iakttaga inställelse, att i rätt tid infinna sig ombord, eller går sjöman därifrån utan befälhafvarens tillstånd, eller kommer sjöman, som efter erhållet tillstånd gått i land, icke tillbaka i rätt tid; äge befälhafvaren rätt att till hans inställande i tjänsten anlita vederbörande polismyndighet. De kostnader, som uppstå för sjömannens inställande i tjänst, må afdragas å hans hyra.» Denna paragraf är alldeles lika i den norska och den danska lagen. Nu säger motionären härom: »Att efter mönstringen icke infinna sig ombord utgör här en förseelse af sådan art, att den berättigar till arresteringsåtgärder. Visserligen kan det ju sägas, att denna uraktlåtenhet att infinna sig är liktydig med ett aftalsbrott och följaktligen straffbart, men för sjöfolkets del blir skillnaden den, att detta göres till en kriminell förbrytelse i stället för att medföra civilrättsligt ansvar.» Motionären vill, att sjömän skola likställas med arbetare på land. Hvad då t. ex. tjänstehjon be-

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

träffar, de enda, om hvilka föreskrifter i detta stycke finnas, så synes det mig, som om dessa vore underkastade än strängare bestämmelser. Enligt tjänstehjonsstadgan kan för tjänstehjons inställande polismyndighet anlitas, och tjänstehjon är äfven underkastadt kriminellt ansvar, som kan bli ganska drygt. Huru skulle det för öfrigt gå till, om icke polismyndighet finge anlitas? Det är väl nödvändigt att gå den vägen, om en person, som tagit hyra, icke inställer sig. För öfrigt äro förhållandena lika i Danmark och Norge likasom, såvidt jag kunnat finna, i andra länders lagstiftningar.

Reservanten åter talar om 102 paragrafen och tycker, att den är så svår, därför att där har befälhafvaren gifvits rättighet att innehålla hyra. Denna paragraf är för lång, för att i sin helhet här anföras, men jag skall i alla fall be att få något fästa mig vid densamma. Där heter det: »gör någon af besättningen sig skyldig till förseelse af den art, här nedan sägs, må befälhafvaren ålägga den felande bestraffning genom mistning af hyra för högst en half månad; om någon öfvergifver sin post vid rodret eller på utkik eller å sådan post finnes sofvande eller drucken, eller om någon visar oaktsamhet om elden eller uppför sig oskickligt mot förman eller visar olydnad i tjänsten.» Ja, bestämmelserna härom äro också lika i den norska och den danska lagen; mig synes det för resten knappast vara för sträng påföljd för de förseelser, som där omnämnas. Sedan komma än lindrigare påföljder: förlust af hyra »för högst en fjärdedels månad», »för en eller två dagar» och »för högst fyra dagar» för åtskilliga uppräknade fall af olydnad. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa upp mera. Jag kan emellertid icke finna detta kunna stämpas som drakoniskt, helst man betänker vikten af lydnad ombord på ett skepp. Äfven i detta afseende stå vi för öfrigt på samma ståndpunkt som våra nordiska grannländer och, såvidt jag kunnat finna, äfven Tyskland.

Då man således icke kan påvisa några särskilda skäl att omarbete vår sjölag å part utan afseende på den gemensamhet, som beträffande denna lag ansetts böra äga rum för de skandinaviska länderna, synes mig det försiktigaste vara att icke gå längre, än de fyra reservanterna från Andra Kammaren gjort.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det är mycket mera än motionären upptagit, som kan inbegripas under den allmänt hållna lydelse, som den siste talaren ville gifva åt sin hemställan. Det skulle därför, synes det mig, om denna antoges, vara omöjligt för Kungl. Maj:t att veta, i hvilka hänseenden kammaren vill hafva ändringar i sjölagen. Han talade t. ex. om olycksfallsersättning, något som icke alls beröres i motionen. Men då man vill hafva partiella ändringar, bör man väl *bestämdt* angifva, i hvilka afseenden man vill hafva dem, eller också skall man säga, att man vill ha ändring i *alltsammans*. För min del tror

jag icke, att den tid är så aflägsen, då det blir en fullständig omarbetning af sjölagen, men till dess tror jag det vara försiktigast och bäst att gömma äfven den förevarande frågan.

Jag yrkar bifall till den af herr Zetterstrand och mig jämte ett par andra af kammarens ledamöter afgifna reservationen.

Ang. ändringar i sjölagen m. m.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Den siste talaren anförde, att han ansåg det särdeles olämpligt att nu gå in på en omarbetning af sjölagen annat än i afseende å de punkter, i hvilka han själf förordade ändring. Han ville därför icke gå med på ändringar i de punkter, som finnas ytterligare omnämnda i min och herr Petterssons reservation, utan dessa punkter borde öfvervägas endast i sammanhang med en omarbetning af sjölagen i dess helhet. Jag kan icke förstå, hvarför icke herr Widén sagt, att det är olämpligt att vidtaga någon ändring alls, och att man bör spara alltsammans, tills vi få en omarbetning af hela sjölagen.

Nu är det emellertid så, att man icke får gå utöfver en motion och de önskemål, som i densamma anföras, men det initiativ, som sålunda tagits, kan ofta nog leda till en vidare omarbetning, när Kungl. Maj:t finner, att det, som Riksdagen framfört, icke bör ensamt upptagas till bedömande. Vidare vill jag också säga, att om man skall skriva så, som herr Zetterstrand och medreservanter föreslagit i fråga om någon del, som rör besättningens rättsliga ställning, det finnes ingen anledning att underlåta taga befattning med allt det öfriga, som rör besättningens rättsliga ställning. Jag kan visserligen förstå, om man säger sig vilja ha hela sjölagen reviderad, men jag kan också förstå, att man kan vilja ha pröfvadt ett helt kapitel, såsom t. ex. kapitlet om besättningens rättsliga ställning. Att däremot hålla på, att man icke bör taga med det senare, utan endast ännu något mindre, det är mera obegripligt.

Vidare förmenade herr Widén, att vi icke behöfva taga i öfvervägande, huruvida det bör företagas någon omarbetning af bestämmelserna om besättningens rättsliga ställning, därför att det icke är bättre lagstadgad i våra grannländer än hos oss. Men jag får säga, att det imponerar icke det minsta på mig, huru de hafva det ställt i detta afseende. Ty om det befinnes vara riktigt att här företaga en ändring, så drar jag däraf den slutsatsen, att det bör vara riktigt att göra det äfven i de danska och de norska lagarna, och hoppas, att man äfven där skall taga ett så förnuftigt initiativ, som motionären gjort här i Sverige, och detta bäst på en gång och under samarbete med de svenska lagstiftarne.

Sjölagen påminner i mångt och mycket om krigslagstiftningen, och jag vill erinra därom, att när Riksdagen år 1901 begärde en revision af den senare, så anfördes en hel del nya

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

synpunkter, som säkerligen icke vore öfverensstämmande med synpunkterna i våra grannars krigslagstiftning, utan gingo långt därutöfver. Nu kan det ju hända, att dessa Riksdagens önskemål gå i kvaf, men det visar i alla fall, att man ansett sig befogad gå till botten och anlägga nya synpunkter vid bedömandet af en dylik fråga, utan att tänka på huru man har det annorstädes, och jag tror, att man äfven i sjölagsfrågor kan vidtaga förbättringar utan att behöfva uppställa som rättesnöre, huru man har det i Norge och Danmark.

Jag tycker också, att det, som herr Pehrsson i Österby påpekade enligt den erfarenhet, han hade fått på den kongress, han bevistat, nämligen att en stor del af våra sjömän gå öfver i engelsk tjänst just därför, att man där på detta område har mänskligare bestämmelser än hos oss, — jag tycker, att detta är en mycket viktig omständighet, som man bör taga hänsyn till, oafsedt huru man i Norge och Danmark har det i detta afseende.

Herr Widén polemiserade också mot, att jag i reservationen sagt, att det är ganska olämpligt, att befälhafvare har den disciplinära domsrätten öfver besättningen, att han kan ådöma den förlust af hyra. Jag har betonat, att denna rätt, åtminstone i den utsträckning den finnes, kan betecknas som ganska olämplig, och jag har särskildt tillåtit mig framhålla, att den liknande disciplinära domsrätt, som också finnes för förman vid krigsmakten, har en vida mindre utsträckning, i det att förman där kan ådöma värnpliktig förlust af dagaflöning till högst 4 kronor. Till för svar för detta uttalande kan jag återöpa, att herr Widén vid en öfverläggning inom lagutskottet om strafflagen för krigsmakten i likhet med andra yttrade, att han funne det synnerligen olämpligt, att en förman vid krigsmakten skulle ha rätt att i disciplinär väg utdöma ett förmögenhetsstraff. Denna parallell mellan de båda lagstiftningarna är likvärdig utom i så måtto, att den rätt, befälhafvare har enligt sjölagen, är, som sagdt, mycket större än den rätt, förman har enligt disciplin stadgan för krigsmakten.

Men i reservationen står äfven åtskilligt annat. Och det är en sats, som väl ingen någonsin skall kunna jäfva, nämligen att »de påföljder, som kunna drabba besättningen, ifall den förgår sig emot befälhafvaren, äga icke sin motsvarighet i lika omfattande och verksamma påföljder för de fall, att befälhafvaren förgår sig mot någon af besättningen». Det är alldeles oestriddigt, att det förhåller sig på det sättet. Däremot kan ingen befogad anmärkning göras. Det är väl icke lämpligt att man i vår tid bibehåller sådana bestämmelser, hvilka i likhet med dessa och andra i reservationen jämväl framhållna kunna leda till, att svensk besättning öfvergifver svenska fartyg för att komma under mildare lagar.

Herr Pehrsson i Österby har tillstyrkt min reservation med den förändring, att momenten c) och d) skulle sammanslås och gifvas en mer allmän affattning, syftande därhän, att frågan om sjöfolkets rättsliga ställning i allmänhet skulle blifva föremål för ompröfningen och att man därigenom skulle undvika att på förhand ingå i vissa detaljer och binda den blifvande pröfningen. Det kan ju också låta säga sig, För min del har jag ingenting emot att instämma med herr Pehrsson i den af honom påyrkade ändringen af reservationen.

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att instämma i herr Pehrssons yrkande.

Herr Lindley: Herr talman! Jag skall blott be att få tillägga några få ord. Den siste talaren berörde den förste ärade utskottsledamotens hänvisning till lagarna i Danmark, Norge och Tyskland. Och det veta vi ju alla, att lagarna i mångt och mycket återspegla det sociala tillståndet i ett land. I länder, där folkets stora massor hafva medinflytande i den politiska lagstiftningen, är det helt naturligt att lagarna få en helt annan prägel än de få i andra länder. När sedan samma utskottsledamot anförde, att det i England skulle finnas någon särdeles sträng bestämmelse därutinnan, att, om en person kommer ombord å ett fartyg, han kan åtalas, om han i vissa afseenden uppmanar folket att göra någonting, så ber jag att få upplysa om, att den antydda bestämmelsen i England är ditsatt för någonting helt annat, än hvad här är tal om. Den är nämligen ditsatt för att hindra att sjöfolket skall utplundras af så kallade landthajar, som komma ombord å fartygen, då de komma till land. Ty en sjöman i England är fri, så snart han kommit tillbaka till England, och har rätt att afmönstra. Sjömannen är där, som sagdt, fri så snart han kommit i hamn, och det är därför naturligt, att då infinna sig en hel del sådana personer, som man kallar för landthajar, hvilka försöka att locka sjöfolket till deras boarding-houses m. m. för att därigenom komma åt deras slantar. Det är för att skydda sjöfolket för *dessa* , som man har förbjudit *dessa* människor att komma ombord å fartygen, förrän regeringens kommissionärer kommit ombord och hört efter om sjöfolket vill resa hem, för hvilket fall kommissionärerna åtaga sig att skicka sjöfolkets pengar efteråt. Det är endast så att säga i ordningshänseende, som denna bestämmelse finnes införd.

När jag skildrade några extrêma fall, såsom jag gjorde, var det för att ställa allting i en blyxtbelysning, för att man på en gång skulle se, till hvilken gräns *dessa* avita förhållanden kunna gå. Men emellan *dessa* extrêma fall finnes en variation utaf andra liknande fall, i miniatyr eller mycket bjärta fall, i all oändlighet.

När här sedermera åberopades kommerskollegii statistik gent-

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

emot de af mig angifna siffrorna, ber jag att få säga, att jag icke förstår hvad det skall tjäna till. Kommerskollegii statistik har jag intet förtroende för. För ett par år sedan gaf kommerskollegium ut en uppgift angående de personer, som hade drunknat vid förlisningen af ett visst ångfartyg utanför Oxelösund. Men när vi tittade efter i våra matriklar, så konstaterade vi, att de personer, som af kommerskollegium uppgifvits hafva drunknat, ännu befunno sig i lifvet och mädde mycket bra, men att andra personer hade drunknat än de uppgifna. Så mycket har kommerskollegium reda på sig i dylika fall. Jag får därför säga, att när kommerskollegium citerar siffror, så bör man vara mycket betänksam. Jag har mera förtroende till de af Kungl. Maj:t tillsatta kommittéerna, såsom arbetarförsäkringskommittén, och icke minst för den senast tillsatta pensionskommittén, i hvilken till och med en så framstående kammarledamot som kapten Wallenberg var med, en man, hvilken naturligtvis var särdeles intresserad för dessa siffror. Jag har åberopat dessa kommittéers dödsfallssiffror beträffande sjöfolk, som afidit till följd af olyckshändelse och angifvit siffran till 48,5 procent enligt arbetarförsäkringskommitténs utlåtande. Emellertid är siffran ännu större än den af mig angifna. Ty där är medtaget befäl och alla andra, hvilket gör, att procentsiffran blifvit mycket lägre. I arbetarförsäkringskommitténs utlåtande är siffran angifven till öfver 57 procent beträffande det gemena sjöfolket. 57 procent det betyder, att mer än hvarannan man på förhand är destinerad att dö en våldsam död. Och den senaste utredning, som herr Wallenberg har varit med om, har fått genomsnittsprocenten till 38 procent. Det visar, att hvar tredje man skall dö en våldsam död å fartyg. Att hvarannan eller hvar tredje sjöman antingen ramlar öfver bord och drunknar eller ramlar ned från riggen och slår ihjäl sig, det är någonting helt enkelt fasaväckande. Riksdagen är skyldig sjöfolket att göra någonting för dem, när Riksdagen varit så liknöjd gentemot sjöfolket under förflutna tider.

Man säger också, att sjöfartskommittén har logementsfrågan om hand. Ja, det har nog sjöfartskommittén. Sjöfartskommittén har tagit upp den — det vill jag erkänna, och jag bugar mig för sjöfartskommitténs medlemmar och icke minst för herr Broström själf, hvilken såsom redare har medverkat till frågans upptagande. Jag har yrkat på och kämpat för, att denna fråga skulle tagas upp, och jag har motiverat detta därmed, att fartygens säkerhet också skulle vara beroende af sjöfolkets hälsa och välbefinnande i skansen o. s. v. Om förhållandena ombord å fartyget äro dåliga, kan fartyget icke vara sjövärdigt. Jag har därför sagt, att vi böra taga upp denna fråga med hänsyn till allt detta. Men någon säkerhet förefinnes dock icke därför, att man i det slutliga utlåtandet kommer att gå så synnerligen långt i fråga om förbättringen af skansarna eller annat dyligt.

Där kan helt enkelt komma att sägas nej till alla sådana kraf, ty enligt det bemyndigande, som denna kommitté fått, åligger densamma endast att verkställa utredning om förhållandena angående fartygs sjövärdighet.

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

Hvad jag emellertid har kämpat för är icke att sjöfolket skall få rättighet att vara så själfständigt som det vill, att det själfvt skall få bestämma angående hvad det vill göra och icke göra. Jag framförde visserligen en del fall till belysning utaf de nu rådande förhållandena, men jag har också ständigt sagt, att hvad jag yrkat på här var, att man skall begränsa befälets makt till att omfatta endast den tid, då fartyget är till sjöss, då befälhafvaren verkligen öfvertagit den civila makten ombord. Men detsamma behöfver icke gälla, när fartyget exempelvis ligger i hamn. Ty då anser jag, att det icke är nödvändigt, att sjölagen skall bringas i tillämpning. Då finnas ju våra borgerliga lagar — och de äro gudi nog stränga.

Jag anser, att rätt att afmönstra icke är någon så häpnadsväckande fordran från sjöfolkets sida. Hvarför skall icke sjöfolket kunna medgifvas rätt att afmönstra, när exempelvis en resa gjorts? Hvarför skall man tvinga sjöfolket att mönstra på ett års kontrakt, såsom nu faktiskt sker? Kontraktet lägges fram till obligatorisk underteckning, och därigenom tvingas sjöfolket att mönstra på ett år. Men om någon af besättningen under tiden finner, att förhållandena ombord äro alldeles omöjliga, så att han icke alls kan trifvas, eller han af någon annan anledning vill blifva fri, så kan han likväl tvingas att stanna kvar, om befälhafvaren så önskar. Om befälhafvaren vill, kan han tvinga den stackars mannen att stanna kvar under ett helt år, och detta kanske på ett fartyg, som mannen i fråga icke hade någon kännedom om, när han tog anställning ombord å detsamma. Att befälet alldeles icke är mildt, kan bevisas. Det är icke någon månad, som går — jag tors icke taga någon mindre tidsbestämning, utan jag säger endast någon månad — utan att det inträffar någon större skandalhistoria, där befälet misshandlar sjöfolket. Hvad beror detta på? Jo, därpå, att sjöfolket fått en så underordnad och kuschad plats inom den svenska handelsflottan, att sjöfolket verkligen underkastar sig en sådan misshandel. Jag har under de 14 års tid, jag varit till sjöss, aldrig funnit ett enda fall på utländska fartyg, med undantag af amerikanska fartyg — ja, icke ens på dem, kan jag säga — där sjöfolk blifvit misshandladt. Men det fanns en viss kategori fartyg (Novo Scotiamen), där befälhafvaren brukade slå och hamra på besättningen, så att lagstiftningen till sist måste taga hand om saken och ålägga befälhafvarna så strängt straff, att denna deras metod kom ur bruk. På engelska fartyg har jag, som sagdt, aldrig sett, att befälet slagit någon af besättningen, men på våra svenska fartyg är det en ständig företeelse — där

Ang. ändringar i sjölagen
m. m.
(Forts.)

skall man hamra på besättningen och slå den, som om den endast vore oskälige djur. Och detta därför att lagarna äro så affartade, att deras udd egentligen är riktad mot sjöfolket, men icke alls mot befålet. Om en besättningsman vågar lyfta sin hand mot en befälsperson ombord, så går denne, när fartyget kommer i hamn, helt enkelt till närmaste polisvaktkontor, och då kommer genast polisen och arresterar sjömannen och håller honom fängslad, till dess att domstol afdömt saken och han får sitt straff. Men är det så att sjömannen blifvit slagen, då måste han söka råd hos någon advokat och skall sedan stämma befälhafvaren och föra rättegång mot honom. Men sjömannen är dock den i ekonomiskt hänseende sämst ställda ombord. Han är den af sjöfolket, som har minsta möjlighet att kunna skaffa sig rättvisa, och enligt lagens bestämmelser kommer han i den allra sämsta ställning. Detta anser man vara fullkomligt korrekt och bra; i det afseendet anser man, att några förbättrande åtgärder icke behöfva vidtagas. Jag kan för min del icke förstå eller gilla en sådan tanke. Jag har därför här sökt att generellt, kan jag säga, påvisa bristerna i denna del af lagstiftningen och för dessa bristers afhjälpande begärt en utredning af hithörande förhållanden, och jag kan icke tänka mig annat, än att kammareren borde inse det moraliskt berättigade i denna framställning och sålunda bifalla densamma. Då här emellertid sagts mig, att det skulle vara förmånligt, om vi kunde enas om det af herr Pehrsson framlagda förslaget till ändrad slutkläm, ber jag för min del att få återtaga mitt yrkande om bifall till herr Lindhagens reservation och i stället instämna i herr Pehrssons yrkande.

Herr Widén: Blott ett par ord! Den näst siste talaren undrade, huru jag kunnat vara med om att tillstyrka de två första momenten af hans reservation, men icke de två sista. Anledningen därtill nämnde jag i början af mitt förra anförande, men jag tillåter mig likväl att nu upprepa hvad jag i det afseendet yttrade.

Hvad som står i de två första momenten hör nämligen enligt min mening icke direkt till sjölagen, utan kan behandlas utan att man rör vid denna, eller kan på sin höjd medföra endast någon högst obetydlig ändring af denna lag; det bör lämpligen göras till föremål för en särskild lagstiftning, såsom man också gjort på andra håll. Hvad däremot beträffar de ifrågasvarande straffbestämmelserna, höra de till själfva *sjölagen*; och det synes mig vara ganska olämpligt att skrifva och begära en omarbetning af sjölagen utan att bestämdt angifva gränserna för denna omarbetning.

Det är nämligen icke så, att, hvad motionären här berört, omfattar stadgandena om besättningens *rättsställning*, så att hvad

motionären afsett kan med denna beteckning angifvas, utan till denna del af sjölagen höra flera moment, som här icke vidrörts, såsom frågorna om sjömännens hyra och villkoren för deras anställning i allmänhet, huru de skola behandlas i sådana fall, då de kommit i nöd eller dylikt, jämte flera hithörande frågor. Jag anser det icke vara lämpligt, att kammaren fattar ett beslut, hvilket är så ofullständigt och sväfvande, som ett bifall till herr Lindhagens reservation i själfva verket skulle blifva. Nu kommer visserligen i alla händelser icke någon skrifvelse till stånd, därför att Första Kammaren afslagit alltsammans, men det synes mig i alla fall vara ganska olämpligt, att Andra Kammaren för sin del fattar ett beslut i öfverensstämmelse med denna reservation, då den företer sådana luckor, som verkligen är fallet.

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

Herr Broström: Jag ber att endast få yttra ett par ord. Jag har själf påyrkat ändring af herr Zetterstrands m. fl. reservation och en annan talare har å sin sida föreslagit en ändring af den andra vid betänkandet fogade reservationen, men då den kommitté, hvarom här är fråga, ännu icke fattat sitt beslut rörande detta ämne, ber jag att till fullo få ansluta mig till herr Zetterstrands reservation.

Medan jag har ordet, vill jag äfven yttra något med anledning af herr Lindley's senaste anförande. Jag tror, att han där var väl skarp i sina uttalanden om den svenska befälhafvarekåren. Så ohyggliga äro väl ändå icke förhållandena ombord å våra svenska fartyg, att det hör till ordningen för dagen, att slag och sparkar utdelas åt besättningen från befälets sida. Jag vet mycket väl — och jag beklagar, att det skall vara sådana förhållanden — att det gifves fall, där befälet våldfört sig på besättningen, men jag har likväl icke ansett det vara riktigt att låta ett så skarpt anfall mot den svenska handelsflottans befälhafvarekår här stå oanmärkt, ty äfven om det i nu förevarande afseende finnes anmärkningar att göra af den art, att man är berättigad att framställa dem, vill jag dock säga, att anmärkningar af det slag som de af herr Lindley här gjorda enligt min mening icke äro berättigade.

Herr Lindhagen: Blott två ord, som herr Widén sade. Jag ber att med anledning af hans två ord få säga lika många. Förhållandet är det, att herr Widén såsom en skicklig taktiker sökt skrämma kammaren med att genom ett bifall till herr Pehrssons i Österby ändringsförslag skulle man yttra sig om allt möjligt, utan att man visste hvad man yttrade sig om. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten på, att den reservation, som ligger till grund för herr Pehrssons yrkande, begränsar det område, som därmed afses, till sjöfolkets rättsställning, och att

Ang. ändringar i sjölagen m. m.
(Forts.)

reservationen, i hvad den går utöfver herr Zetterstrands m. fl. yrkande, den preciseras i de två hufvudpunkter, som också utgjorde föremål för Riksdagens skrifvelse i fråga om krigslagstiftningen. Dessa båda punkter gå ut på att åstadkomma dels jämlikhet mellan befälhafvare och besättning i afseende å de påföljder, som kunna drabba dem för ömsesidiga öfvergrepp, och dels en, utan närmare granskning af straffbestämmelserna. Det är endast detta, som det nämnda yrkandet innebär. Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr Lindley: Blott ett enda ord med anledning af hvad herr Broström här yttrade om, att jag skulle ha orättvist beskyllt befälhafvarekåren. Jag sade i mitt anförande, att åtminstone inträffar hvarje månad en större skandal med groft öfvervåld, men dessemellan är det ständigt alltid någon, som ger den underordnade något lindrigare slag, knuff eller spark, det är, vill jag säga, en alldaglig företeelse; det är icke några större fall, utan endast en misshandel i miniatyr. I sista numret af sjöfolkets tidning finnas återgifna några mycket stora fall, som herr Broström där kan taga del af.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på bifall till den af herr Zetterstrand med flera afgifna, vid punkten fogade reservationen, och 3:o) på bifall till det af herr Pehrsson i Österby under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den mening, som innefattades i den af herr Zetterstrand med flera afgifna reservationen. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition antagits det under 3:o) omförmälda yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afseende å lagutskottets förevarande utlåtande n:o 44 bifaller den af herr Zetterstrand med flera afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Pehrsson i Österby under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 86 ja och 47 nej, hvadan kammaren således bifallit den af herr Zetterstrand med flera vid utlåtandet fogade reservationen. *Ang. ändringar i sjölagen m. m.*

(Forts.)

§ 9.

Härefter föredrogs hvaradera för sig:

lagutskottets memorial n:o 45, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande n:o 36, i anledning af väckt motion om förbud mot drift af sulfatfabrik eller annat industriellt verk, som genom förorenande af luft eller vatten orsakar olägenheter för kringliggande bygd och dess befolkning; och

lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen angående skogsvårdsstyrelser den 24 juli 1903.

Kammaren biföll hvad utskottet i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 10.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om kommunernas bärkraft i förhållande till dem åliggande skattebördor m. m., föredrogs häruppå; och blef utskottets hemställan af kammaren bifallen, hvilket beslut jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle delgifvas Första Kammaren genom utdrag af protokollet.

§ 11. •

Slutligen förelåg till behandling Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förslag till lag om näringsmedel. *Ang. lag om näringsmedel.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 6, hade herr *E. O. V. Wavrinsky* i Stockholm hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t förelägga Riksdagen förslag till näringsmedelslag.

Utskottet hemställde dock, att herr Wavrinskys i Stockholm förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Ang. lag om
näringsmedel.
(Forts.)

Efter föredragning af utskottets hemställen lämnades på begäran ordet till:

Herr Wavrinsky i Stockholm, som yttrade: Jag måste be kammaren om ett ögonblicks tålmod för att beträffande det nu föredragna ärendet få göra gällande en annan uppfattning än den, utskottet här ansett vara den riktiga.

Utskottet säger, att det »torde framgå, att vårt land redan i lagar och förordningar, gällande dels för hela riket, dels för städerna och slutligen för vissa städer eller andra tätt bebyggda orter, äger såväl beaktansvärda föreskrifter i fråga om lifsmedels förarbetning, försäljning och förvaring som straffbestämmelser i fråga om förfalskning af lifsmedel.» Utskottet har i det hänseendet lämnat en utredning, för hvilken jag är tacksam, och med stöd af denna utredning anser utskottet, att något vidare icke behöfver härvidlag åtgöras. För mig utgör emellertid denna utredning snarare ett bevis för motsatsen. Den lagstiftning, som vi nu ha, är, synes det, så heterogen och ofullständig, att vi verkligen behöfva något annat.

Utskottet åberopar sedermera, att »vår hälsovårdsstadga är uppdelad i för stad och landsbygd skilda kapitel, men den ger ju öfverallt de kommunala myndigheterna möjlighet att i afseende på bland annat slakterier, korffabriker, mejerier, matvaruhandel m. m. utfärda bestämmelser, i den mån sådana af Konungens befallningshafvande fastställas.» Ja, däri ligger enligt min uppfattning betydliga olägenheter, och jag skall be att med några exempel få visa, hvartill detta leder.

I en kungörelse af den 11 april 1905 angående särskilda hälsovårdsföreskrifter för Stockholm stadgas böter för försäljning af mjölk med mindre än 3 procents fetthalt. Mjölk, som har lägre fetthalt, är sålunda här i Stockholm att betrakta som förfalskad och får icke tillhandahållas här. Men i Sundbyberg är sådan mjölk fullgod och får säljas, såvida den icke i annat hänseende är så underhaltig, att den faller under strafflagen.

Ett annat exempel. Kakao är för närvarande utsatt för förfalskning i stor utsträckning på grund af de höga priser, som den för närvarande betingar. Kakao är en produkt af kakao-bönan, som befrias från sina skal; fullt befriad från skalen kan emellertid kakao icke bli. Nu finnes i Sverige ingen bestämmelse om, huru mycket skaldelar får finnas i kakao, och detta gör, att lagskiparne icke kunna säga, om en viss kakao är mängd eller omängd. Det kan därför, om man går till väga så som utskottet förordar, inträffa, att det kan blifva så, att kakao får försäljas med ända till 10 procent skaldelar i Haparanda, men däremot icke med mer än 3 procent i t. ex. Södertälje, 5 procent i Norrköping o. s. v. Om det skulle bli som utskottet tänkt sig, skulle alltså inträda ett oefterrättilighetstillstånd, som jag tror knappast

skulle kunna bestå. Det blir, om jag så får uttrycka mig, så, att en hvar har sin egen definition å hvad som menas med kakao. Det är påtagligt, att den vägen skola vi icke gå.

Ang. lag om näringsmedel.
(Forts.)

Enhetlighet i lagstiftningen kräfves. Det är därför jag i min motion påpekat, att »exakta bestämmelser rörande renhetsbegreppet och tillåtna halten af vissa inblandningar i olika varor äro i såväl producenters och handlandes som konsumenters intresse». Den saken tror jag skall vara själfklar. Jag har mig bekant, att förre generaldirektören Almén gifvit ut ett häfte till ledning för bedömande af upphandlingar för arméns och flottans räkning och med anvisningar om, huru varorna skola vara beskaffade. Detta utgör ett bevis för, att man har behof af definitioner i detta afseende beträffande de olika näringsämnenas sammansättning.

Utskottet säger, att dylika bestämmelser »torde rörande vissa närings- och njutningsmedel kunna meddelas». Men hur skall detta kunna ske, om det icke sker genom en enhetlig näringsmedelslag? Och utskottet fortsätter därpå: »men i fråga om de flesta lifsmedel torde detta vara otänkbart redan på den grund, att hvardagsspråkets beteckningar för dylika handelsartiklar icke äro och icke kunna vara så noggranna, att de precisera den ena eller andra varan med afseende på dennas sammansättning och öfriga egenskaper, så som sker exempelvis i fråga om läkemedel.» Ja, det medger jag gärna, men så noggranna bestämmelser behöfvas icke heller med afseende å näringsmedel. Jag behöfver i det afseendet blott hänvisa till margarinlagen. Genom denna lag har man fått klargjort hvad smör är; det blir där definieradt på ett sätt, som förebygger förfalskningar, åtminstone i någon afsevärd grad. Jag undrar just, huru det skulle ha gått, om begreppet smör hade måst arbeta sig fram vid margarinets uppkomst på det sätt, att man först kallat margarinet för margarin-smör och så låtit »margarin-» falla bort och det hetat »smör» alltsammans. Något sådant har emellertid icke lagstiftarne velat vara med om, utan stiftat en särskild lag för margarin och skilt detta från smör, så att dessa båda näringsämnen nu äro två olika saker. Men oaktadt man sålunda vet hvad smör är, kan dock inträffa svårigheter. I England har en ny lag stiftats, hvilken föreskrifver, att smör icke får innehålla mera än 16 procent vatten. Denna lag trädde i kraft den 1 januari i år, och den inverkar på vår smörexport på ett eklatant sätt. Det är uppenbart, att man i Sverige försäljer smör med betydligt högre vattenhalt, men om sådant smör skulle blifva exporteradt till England, skulle det komma att sätta vår smörexport i en sådan ställning, att det efter mitt förmenande måste på det högsta beklagas. Skånska smörexportföreningen har också i skrifvelse till regeringen anhållit, att Kungl. Maj:t ville för pågående Riksdag framlägga förslag om införande af en lag, som förbjuder

Ang. lag om
näringsmedel.
(Forts.)

tillverkning och handel med smör, innehållande högre vattenhalt än 16 procent, och exportföreningen förklarar, att kraftiga medel måste anlitas för att åt vårt svenska smör bevara dess en gång vunna anseende. Det enda medlet härför är — säger föreningen — införandet af en lag i Sverige, som förbjuder tillverkning af smör med högre vattenhalt än 16 procent. Där ha vi ett talande exempel på, huru behöflig en enhetlig lagstiftning i detta hänseende är.

Utskottet hänvisar till »hvardagsspråkets beteckningar». Jag har emellertid mycket litet förtroende till dessas tydlighet, och jag tillåter mig att äfven i det hänseendet anföra ett litet exempel. Det säljes här något, som kallas konjak. Det skulle egentligen vara en destillering på vindrufvor, men den vara, som säljes här i Sverige, är egentligen i regel — om det finnes något undantag, vågar jag icke yttra mig om — ingenting annat än brännvin med sockerkulör och någon del konstgjord essence. Så ha verkligen hvardagsspråkets beteckningar varierat. På samma sätt förhåller det sig med sockerdricka. Sockerdricka skall bestå af sockerlag med tillsats af vatten, men vi veta, att i de flesta fall består sockerdrickat af vatten och sackarin utan ett spår af socker — men det kallas i alla fall för sockerdricka.

I Aftonbladet för den 2 april lästes följande notis, som är värd beaktande: »Humbug i mjöl. Nyligen berestes industriella platser i Sydsverige af en tysk handelsresande, som öfverräckte ett kort till så många kvarnindustriens män, som han kunde uppsnoka. Kortet var af följande lydelse: Lübecker Holzmehlwerke. Aug. Lanckhals & C:o, Lübeck. Ueberreicht durch K. A. Gosch. Och hvad ville hr Gosch? Jo, han visade fram prof på till pulver malet trä, uppblandadt med träaska, hvilken med stor fördel kunde användas till att uppblanda mjöl med. Storartad förtjänst, förstås, skrifver en korrespondent till Sm.-P.»

Ja, det är en smart affärsman. Man börjar med att blanda upp en ringa mängd dylikt pulver i mjölet under påstående, att det är nyttigt och ökar så småningom. Jag har hört uppgifvas, att en dylik försäljare skall ha förklarat, att cellulosan i träet verkar lika fördelaktigt som klibbeståndsdelar, hvilka ju, såsom vi veta, äro nyttiga för matsmältningskanalerna. Om vi lämna denna sak i lugn och ro och begreppen på detta sätt få variera, hvar skall det då till sist sluta?

För att taga ett annat fall, vill jag erinra om, hurusom talk användes till att glätta gryn med. Det har i dagspressen förekommit artiklar därom, där denna sak utförligt refererats. Är det tillåtet, frågar jag, att göra så, och huru mycket talk får bli kvar bland grynen, utan att dessa äro mängda? Därom torde ingen kunna gifva mig besked.

I gårdagens nummer af Svenska Dagbladet, tror jag det var, läste jag följande telegram från Köpenhamn: »Förfalskning af

solroskakor i stor utsträckning. Upptäckt i Köpenhamns frihamn. (Enskildt till Svenska Dagbladet). Köpenhamn, lördag. Förfalskningar af solroskakor i stor utsträckning ha upptäckts i härvarande frihamn. För någon tid sedan konstaterades, att en sändning solroskakor, som kom från Svarta hafstrakten, innehöll 2 procent salt i stället för den dyrare solrosoljan. Observationerna fortsattes och det visade sig, att nästa sändning innehöll 24 procent och den tredje ända till 34 procent.» Nu ha visserligen omfattande åtgärder vidtagits för att få utrönt, hvilka fabriker det är, som tillverka dylika varor, men detta bör i alla fall vara ett gif akt för oss och visar, huru det går till i handeln med näringsmedel.

*Ang. lag om
näringsmedel.
(Forts.)*

Det är ju godt och väl, att strafflagen säger, att man icke får sälja mängdt för omängdt, men hvad menas då med mängdt och omängdt? Jag vill påminna om en process, som för närvarande pågår i Eskilstuna. Jag tror, att den pågått ett halft års tid, och ett halft dussin advokater ha tagits i anspråk för densamma, och väl ett lika antal kemister ha tillkallats för att förklara och bestämma, huruvida den mjölk, som saken gäller, varit förfalskad eller icke, och så vidt jag vet, har man ännu icke kommit till något resultat i målet. Om vi icke ha några bestämmelser om, huru de viktigare näringsmedlen skola bedömas, komma strafflagens bestämmelser att sväfva i luften.

Utskottet säger vidare — och det med en för mig förvånande säkerhet: — »Klart är, att detaljerade bestämmelser icke kunna utfärdas att gälla för hela riket». Jag vill emellertid erinra om, att utskottet själf visat, att exempelvis med giftstadgan något sådant kan äga rum. Å sid. 7 läsa vi följande två paragrafer ur nämnda stadgar: »§ 31. Ej må vara, afsedd till förtäring, till salu hållas eller försäljas, om den är omedelbart förpackad i papper eller annat omslag, som är färgadt, måladt, glättadt eller tryckt med giftig färg eller annat giftigt ämne, ej heller i folium af annan metall än tenn eller tennfolium, hvars blyhalt är större än 1 procent; dock att detta stadgande ej har afseende å te, inneslutet i originalpackning. — § 32. 1. Ej må tillverkas, till salu hållas eller försäljas kärl eller redskap för beredning, förvaring eller servering af vara, afsedd till förtäring, såvida kärlet eller redskapet är så beskaffadt, att vid dess användning varan kommer i omedelbar beröring med bly, blyhaltig kautschuk eller färg, eller med emalj (glasyr), hvarur vid en halftimmes kokning med fyra-procentig ättiksyra bly utlöses, eller med legering, (förtening), innehållande mer än 1 procent bly, där ej legeringen användts till lödning, i hvilket fall den må innehålla 10 procent bly.»

Detta visar ju, att det går mycket väl för sig att ha detaljerade bestämmelser i dylika fall, och för öfrigt behöfva icke bestämmelserna vara så detaljerade, när det gäller de förhållanden, jag nyss relaterat. Jag ber att få rikta uppmärksamheten på

Ang. lag om näringsmedel. denna sak speciellt därför, att förfalskning af lifsmedel i stor skala pågår och är i tillväxt, och detta är en fara för oss, som jag här icke behöfver närmare ingå på.

(Forts.)

Till sist har utskottet yttrat sig om den kontroll, som skulle blifva nödvändig, för den händelse sådana lagbestämmelser skulle komma till stånd, som jag här förordat. Ja, det är visserligen sant, att en kontroll då skulle blifva behöflig och att den skulle komma att medföra vissa kostnader, men, mina herrar, vi ägna ju för närvarande stor omsorg i fråga om kontroll af gödningsmedel och den föda, som gifves åt våra husdjur, och är det då icke skäl att vi kontrollera den föda, som utbjudes åt oss såsom näringsmedel? Jag frågar blott.

Nu kan man visserligen svara, att det blir svårt att åstadkomma detta på landet, men svårigheten är icke så stor, som man föreställer sig. Vi ha ju i städerna att tillgå sådana anstalter, våra laboratorier, kemiska stationer och dylika, och då det går för sig i Tyskland — jag har här i min hand en tysk förordning i detta hänseende, som visar, att det går bra för sig — så kan jag icke förstå, hvarför det icke skulle gå också här.

Näringsmedlen stiga, kan jag säga, dag för dag, i pris, och vi veta icke, om denna stegring skall upphöra eller om den icke nått gränsen, men öfverallt klagas öfver fördyrandet af våra lifsmedel och på samma gång öfver att vi få fördärfvade, uppblandade eller förfalskade varor. Kunna vi i längden låta det gå på detta sätt och nöja oss med de bestämmelser, som finnas i några enstaka förordningar och i vår strafflag och som icke sätta våra lagskipare i stånd att bedöma, om i det ena eller andra fallet en vara är tillätlig eller icke, och skola vi låta allting utveckla sig, om jag så får säga, på lösa boliner? Jag tror icke vi böra göra det.

Jag kan icke finna mig nöjd med det slut, hvartill utskottet kommit, och jag skall därför tillåta mig yrka bifall till min motion, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t förelägga Riksdagen förslag till näringsmedelslag». Man har häremot anmärkt, att jag icke inryckt njutningsmedlen, men af min motivering framgår, att jag talar om närings- och njutningsmedel i ett sammanhang, och då jag icke kan uppdraga gränsen mellan de båda, har jag för korthetens skull kallat alltsammans för näringsmedel, såsom fallet är i andra länders lagstiftning i detta hänseende. Jag måste nämligen erkänna, att njutningsmedlen hafva något näringsvärde också, och äfven i de njutningsmedel, mot hvilka jag kämpar, nämligen spritdryckerna, finnas i viss mån näring, därför att de spara fett i människokroppens ekonomi. De måste emellertid betecknas såsom dåliga näringsmedel, då man tar hänsyn till den skada, som de på samma gång åstadkomma.

Med detta har jag endast velat förklara, hvarför jag i mitt

yrkande endast nämnt näringsmedel, ehuru jag äfven däri innefattar njutningsmedel. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Ang. lag om näringsmedel.
(Forts.)

Herr Kjellberg: Herr talman! Den ärade talaren skulle kunnat hålla på mycket längre, om han velat fortsätta och meddela kammaren de olika slag af förfalskningar, som faktiskt förekomma i marknaden. Det är alldeles klart, och utskottet har icke heller förnekat detta; ingen annan lärer väl heller kunna förneka det.

Hvad motionären här i sitt anförande anmärkt är, att vår nuvarande lagstiftning är heterogen, att den är ofullständig, den är med ett ord icke enhetlig. Då utskottet förklarar, att det torde vara svårt att utfärda detaljerade bestämmelser om näringsmedel att gälla för hela riket, så svarar motionären härpå, att det måtte väl gå för sig, när giftstadgan gäller för hela riket. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det är många lagar och förordningar, som gälla för hela riket, men just i afseende å bland annat hälsovården, så har det varit nödvändigt att göra så, att man fått olika föreskrifter för stad och land, detta helt enkelt därför, att det i många afseenden är omöjligt att på landsbygden tillämpa föreskrifter, som äro tillkomna just med afseende å städernas särskilda förhållanden.

Nu förklarar motionären, att det skulle kunna finnas ett slags kakao i Sundbyberg och ett annat kakao i Haparanda, som äro helt olika i sammansättning och i afseende å möjligen däri ingående främmande tillsatser. Det tycker jag icke är så farligt, att man därför behöfver yrka på en särskild lagstiftning. Förhållandet är nämligen det, att då utskottet här använt uttrycket »hvardagsspråkets beteckningar», så har detta skett med full mening, och i samband därmed vill jag fråga herr Wavrinsky, om han vill åtaga sig att lämna definition på t. ex. hvad beteckningen »korf» innebär. Jag tror, att man kan säga, att det är ytterst få, som kunna bestämma, hvad »korf» egentligen betyder. Jag talar här om, dels hvad vi i allmänhet förstå med korf, dels »korf» med olika prefix framför sig. Härvidlag har man i Tyskland varit så förnuftig, att man just i afseende å födoämnenas tillblandning på olika sätt tagit hänsyn till de särskilda orternas uppfattning om hvad exempelvis begreppet korf betecknar på en viss ort. Det är ju alldeles gifvet, att giftstadgan har enhetliga bestämmelser för hela riket. Hvad den handlar om kan väl i all rimlighets namn icke jämföras med de födoämnen, som förekomma i det dagliga lifvet, hvilka ju äro högst olika sammansatta. Jag vill för motionären framhålla, att födoämnen äro olika beredda på olika trakter. Den föda, som kallas för korf, torde sålunda på förhand vara svår att bestämma, hvad den skall innehålla. Att det visserligen är svårt

Ang. lag om
näringsmedel.

(Forts.)

för en domstol att tillämpa strafflagens bestämmelser i fråga om hvad som är »mängdt eller omängdt» håller jag gärna med om, men det blir en alldeles särskild fråga för sig, i hvad mån vi kunna åstadkomma en *kontrollapparat*, som är tillräckligt effektiv.

Vidare nämner motionären, att generaldirektören Almén gifvit ut en bok om, hur åtskilliga af de födoämnen, som ingå i leveranser till staten, skola vara beskaffade. Det är en oerhörd skillnad, ty när det gäller en enhetlig leverans till en enhetlig institution, kan det föreskrivas, att de och de födoämnen skola innehålla så och så mycket ägghviteämnen, fett och kolhydrater, men i fråga om i den dagliga handeln förekommande livsmedel, är det svårt att utfärda dylika bestämmelser, och jag tror, att allmänheten skulle skarpt reagera däremot.

Såvidt jag tror, har utskottet här verkligen lyckats visa, att vi här i Sverige ha en lagstiftning, som är ganska effektiv, en lagstiftning, så effektiv som den nämligen kan vara utan en mycket dyr kontrollapparat. En sådan kontrollapparat kunna endast de större städerna ha råd att hålla sig med. Huru skulle det gå till att ha en dylik kontrollapparat förlagd till Stockholm, dit man t. ex. från Haparanda eller äfven andra städer och orter skulle skicka prof på närings- och njutningsmedel för att få dem undersökta och sedan få vänta under hela den tid, som åtgänge för klarhets vinnande? Jag tror icke, att allmänheten skulle finna sig nöjd därmed.

Jag tror och hoppas, att utskottet har tillräckligt visat, att vi redan med den nuvarande lagstiftningen ha ett ganska effektivt skydd i vårt land i det syfte motionären afser. Är detta skydd icke effektivt, så beror det icke på bristande lagar och förordningar utan på bristande kontrollapparater, och detta är återigen en penningfråga. Att hithörande bestämmelser äro fördelade på lagar, stadgar och föreskrifter, äfven kommunala sådana, torde väl knappast vara något fel. Jag anser det tvärtom vara en förtjänst, ty därigenom kunna dessa förordningar bättre anpassa sig efter ortsförhållandena, än hvad en för hela landet gällande lagstiftning i detta fall skulle kunna göra.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wavrinsky i Stockholm: Blott några få ord. Här har framställts till mig en fråga af den ärade ordföranden i utskottet om jag vill definiera hvad »korf» är. Jag skulle tro, att det icke är motionärens uppgift att göra en dylik definition. Jag har hemställt om att få en lag och att denna fråga skall utredas, och finnes det några näringsmedel, i fråga om hvilka det icke går för sig att göra en enhetlig lagstiftning, så få vi väl göra undantag för dem, men att vi fördenskull icke skola vidtaga någon åtgärd alls i förevarande riktning, kan jag icke vara

med om. Jag skulle vilja fråga den ärade ordföranden i utskottet, om han är nöjd med att äta kakao, tillblandad af pulver af trä och träaska i hvilken mängd som helst. Är han nöjd med det, då kan jag också vara nöjd med korfven.

Ang. lag om näringsmedel.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Herr *O. W. Redelius* aflämnade en motion, n:o 295, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.

Denna motion bordlades på begäran.

§ 13.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående; och

n:o 58, angående inskränkning i rätten att å tillverkningsställe till afhämtning försälja därstädes tillverkad vin och öl.

§ 14.

Till bordläggning anmälades lagutskottets utlåtanden:

n:o 51, i anledning af väckt motion om ändring af 20, 21 och 22 §§ i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896;

n:o 52, i anledning af väckt motion om upphäfvande af bestämmelser om kapellförsamlings skyldighet att deltaga i moderkyrkans byggnad och underhåll; och

n:o 53, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ny gruflagstiftning m. m.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

hr <i>A. P. Risberg</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 10 april
» <i>M. E. Svallingson</i>	» 12 » » » 11 »
» <i>N. Nilsson</i> i Skärhus	» 10 » » » 10 »
» <i>E. A. Leksell</i>	» 12 » » » 11 »
» <i>C. J. Hammarström</i>	» 4 » » » 10 »
» <i>K. H. G. von Schéele</i>	» 11 » » » 11 »
» <i>J. Hellgren</i>	» 12 » » » 11 »
» <i>K. J. M. Larsson</i> i Göteborg	» 12 » » » 11 »
» <i>K. R. Karlsson</i> i Fjäl	» 12 » » » 10 »
» <i>C. F. Petersson</i> i Dänningelanda	2 » » » 10 »
» <i>A. Olsson</i> i Tyllered	» 10 » » » 10 »
» <i>F. W. Thorsson</i>	» 12 » » » 10 » och
» <i>J. O. Forssling</i>	» 12 » » » 10 »

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 12,36 på natten.

In fidem

Ernst Kræpelien.